

PIRJO PAAJANEN

Parisuhde koetuksella

käsityksiä parisuhteesta
ja sen purkautumisesta

Perhebarometri 2003

Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos
E 17/2003

PERHEBAROMETRI 2003

Parisuhde on tärkeä perheen tukipilari, joka koskettaa lähes jokaista ihmistä jossain elämänvaiheessa: lapsena omien vanhempien- ja aikuisena oma parisuhde. Suomalaiset parisuhteet ovat kuitenkin viime vuosikymmeninä osoittautuneet hauraiksi ja nykyään eronneisuuslukumme ovatkin EU:n korkeimpia.

Vaikka Suomessa on viime vuosina tehty joitakin parisuhteeseen ja avioeroon liittyviä tutkimuksia, ei laajaa kyselyyn perustuvaa selvitystä suomalaisten näkemyksistä parisuhteesta tai avioerosta kuitenkaan ole aiemmin tehty.

Tässä perhebarometrissä kartoitetaan vastaajien näkemyksiä heidän omasta parisuhteestaan sekä yleensä parisuhteesta ja avioerosta. Barometrissä selvitetään mm. mitkä tekijät koetaan tärkeiksi toimivassa parisuhteessa ja mihin asioihin vastaajat ovat tyytyväisiä omassa parisuhteessaan. Entä mikä voisi olla tai on ollut syy avioeroon tai miksi on pysytty yhdessä puolison kanssa? Entä onko parisuhdeongelmiin haettu ammattiapua? Tässä selvityksessä kartoitetaan myös sitä, mitkä asiat elämässä ovat muuttuneet avioeron myötä ja onko eroa kaduttu ja jos on niin mistä syystä?

Selvityksen aineistona on helmi- maaliskuussa 2003 Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella kerätyn postikyselyn vastaukset. Kysely lähetettiin 3000:lle vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineelle suomalaiselle, joista 1500 oli yhä tässä ensimmäisessä avioliitossaan olevia ja 1500 siitä liitosta jo eronneita.

Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos

PL 849 00101 Helsinki

p. 09/ 228050

www.vaestoliitto.fi

ISBN 951-9450-00-9

ISSN 1455-2191

PIRJO PAAJANEN

Perhebarometri 2003

Parisuhde koetuksella

käsityksiä parisuhteesta
ja sen purkautumisesta

Väestöliitto
Väestöntutkimuslaitos
Katsauksia E 17/2003

Väestöliitto
Väestöntutkimuslaitos
Iso Roobertinkatu 20–22 A, PL 849, 00101 Helsinki
Puh. (09) 228 050, Fax. (09) 612 1211
Sähköposti: pop.inst@vaestoliitto.fi
<http://www.vaestoliitto.fi>

ISBN 951-9450-00-9
ISSN 1455-2191
Helsinki 2003

Esipuhe

Parisuhteiden pysyvyyttä on tutkittu yllättävän vähän Suomessa. Maassamme on valmistunut aiheesta muutama kvalitatiivinen ja rekisteriaineistoon perustuva tutkimus. Samoin Tilastokeskuksen väestöraporttien perusteella on muodostunut kuva esimerkiksi avioerosta sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Sen sijaan on vähemmän tietoa avioeron prosessista ja käytännöstä.

Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella kerättiin keväällä 2003 postikyselyaineisto, jonka perusjoukon muodostivat vuonna 1995 ensimmäisen kerran avioituneet henkilöt (N = 3 000). Perusjoukko jaettiin kahtia eli eronneisiin ja avioliitossa edelleen oleviin. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että perinteisessä 'aviopari'-perheessä elää noin 2/3 lapsista loppujen sijoittuessa avopari- tai yhden huoltajan perheisiin. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäivät siis avoerot.

Avioero on yleensä parisuhteen lopullinen ratkaisu. Parhaimmillaan ero saattaa olla - loppujen lopuksi – toimivin ratkaisu ('parempi kerta rutina kuin ikuinen kitinä'). Avioero on kuitenkin parisuhteen ja yhdessäolon kannalta merkki parisuhteen epäonnistumisesta. Tilanne on sikäli vakava, että noin 70 %:lla eronneista on yhteisiä lapsia. On aikaisemmin havaittu (esim. Forssén 1993) että lastensuojelutapauksissa korostuvat avioerot ja niiden vaikutukset. Ero myös jossain määrin periytyy, sillä tämän tutkimuksen eronneista vastaajista neljäsosa oli itse erolapsia kun avioliitossa olleista 'vain' joka seitsemäs.

Tutkimuksen perusteella havaittiin, että avioliitossa olevat olivat tunteneet toisensa kauemmin kuin eronneet (ja näistä erityisesti alle kaksi vuotta aviossa olleet). Avioliitossa oleville tuttavien, sukulaisten ja muiden sosiaaliset verkostot olivat tärkeitä suhdetta ylläpitävinä tekijöinä. Ero-vaiheeseen päätyneet olivat saaneet aviossa oleviin verrattuna harvemmin riittävästi tukea omilta verkostoiltaan. Toisaalta ammattiauttajien apua tarvitsevat eivät olleet sellaisia löytäneet riittävästi. Maksammeko vielä 90-luvun jälkimaininkeja palvelutarjonnan niukkuudessa?

Tutkimuksessa havaittiin siis, että avioliitossa tehdään työtä parisuhteen eteen. Siksi ei ollut ihme, että aviossa olevista 90 % katsoi olevansa samassa liitossa vielä kymmenenkin vuoden kuluttua. Tässä suhteessa eronneiden ryhmä poikkesi selvästi: usealle vasta eroprosessi oli ilmeisesti ensimmäinen todellinen paikka käsitellä parisuhdettaan. Jos painotamme tänä päivänä ehkäisyvalistuksen tärkeyttä kouluopetuksessa, niin näkökulma kannattaisi laajentaa koskemaan koko parisuhdetta ja sen ylläpitoa. Kunnat, kuntayhtymät tai kansalaisjärjestöt voisivat järjestää myös

perhelomittajan palveluja. Perheloman aikana parisuhteensa kanssa painiskelevat voisivat työstää suhdettaan esimerkiksi ammattiauttajien kanssa ja saada suhteensa uudelleen toimimaan.

Kiitän tutkija Pirjo Paajasta Perhebarometrin toteuttamisesta. Vaativassa ja tärkeässä työssä häntä on avustanut valtionhallinnon harjoittelija, opiskelija Kati Tiainen. Tutkimussihteeri Stina Fågel ja tutkimusavustaja Mika Takoja ovat osaltaan toimittaneet barometria julkaisukuntoon. Esitän myös heille parhaat kiitokseni.

Hanketta ovat taloudellisesti tukeneet Alli Paasikiven Säätiö ja Suomen Kotien Kukkasrahasto. Esitän rahastoille kiitollisuuteni niiden osoittamasta myönteisyydestä suomalaista perhetutkimusta kohtaan.

Ismo Söderling

Johtaja

Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos

Sisällys

1. JOHDANTO	7
2. KATSAUS TILASTOIHIN JA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	9
2.1 Avioliitot tilastojen valossa.....	9
2.2 Avioerot tilastojen valossa	10
2.3 Aikaisempia tutkimuksia parisuhteesta ja avioeroista Suomessa.....	12
3. TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	15
4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	17
4.1 Otanta, aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät	17
4.2 Aineiston kuvaus.....	18
5. TÄRKEÄT ASIAT OMASSA ELÄMÄSSÄ JA TYYTYVÄISYYS SIIHEN	23
5.1 Tärkeät asiat omassa elämässä	23
5.2 Tyytyväisyys omaan elämään	24
5.3 Yhteenveto	26
6. HYVÄ PARISUHDE JA PARISUHTEEN MERKITYS.....	27
6.1 Mikä on tärkeää hyvässä parisuhteessa?	27
6.2 Mitä parisuhde merkitsee?.....	31
6.3 Yhteiset tehtävät kodissa	32
6.4 Tyytyväisyys parisuhteeseen	34
6.4.1 Yleinen tyytyväisyys parisuhteeseen	35
6.4.2. Parisuhteen eri osa-alueet	36
6.5 Yhteenveto	38
7. RISTIRIIDAT PARISUHTEESSA	41
7.1 Mistä asioista ristiriitoja ja kuinka usein?	41
7.1.1 Ristiriidat avioliitossa	42
7.1.2 Ristiriidat ex-puolison kanssa avioliiton viimeisinä vuosina	44

7.2 Tärkeimmät syyt pysyä yhdessä	47
7.3 Yhteenveto	49
8. MISTÄ TUKEA PARISUHTEEN ONGELMIIN?	51
8.1 Henkisen tuen antajat ja tuen riittävyys parisuhdeongelmissa	51
8.1.1 Keskustelukumppanit ja henkisen tuen riittävyys avioliitossa	52
8.1.2 Keskustelukumppanit ja henkisen tuen riittävyys eronneilla vastaajilla	54
8.2 Ammattiauttajien apu	56
8.2.1 Eronneet vastaajat	56
8.2.2 Avioliitossa olevat vastaajat	59
8.3 Yhteenveto	62
9. AVIOERO VAIHTOEHTONA JA TODELLISUUTENA	65
9.1 Eropäätös.....	65
9.1.1 Kuinka moni avioliitossa oleva oli harkinnut eroa?	66
9.1.2 Kuka päätti avioerosta?	67
9.2 Todelliset ja mahdolliset eron syyt	67
9.2.1 Mikä voisi olla mahdollinen eron syy?	68
9.2.2 Miksi oli päädytty avioeroon?	70
9.2.3 Olisiko avioero voitu välttää?	76
9.3 Avioeron tuoma muutos	77
9.4 Onko katunut avioeroaan?	79
9.5 Yhteenveto	82
10. SELVITYKSEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	85
10.1 Tutkimusmenetelmän arviointi ja tulosten yleistettävyys	85
10.2 Yhteenvetoa tuloksista	86
10.3 Johtopäätökset	92
 Lähteet:	 95
 Liitteet:	 98

1. JOHDANTO

Postmodernille yhteiskunnalle on tyypillistä jatkuvat, nopeat muutokset. Traditionaaliset arvot ja yhteisöllisyys ovat saaneet rinnalleen yhä enemmän yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia. Koulutus, työ, perhe ja vapaa-aika rytmittyvät ihmisten elämässä yhä yksilöllisemmillä tavoilla. Myös perhemuodoissa on tapahtunut viime vuosikymmeninä useita muutoksia: Avioliitot solmitaan yhä vanhempina, avioliitot yleistyvät, jo puolet perheiden ensimmäisistä lapsista syntyy avioliitossa ja avioerojen sekä uusperheiden määrä on kasvanut. Perhettä ovat muuttaneet yksilöllisten valinnanmahdollisuuksien lisääntymisen ohella myös rakkauskeskeinen parisuhdemalli ja romanttisen rakkauden ihanne. Niiden myötä perhettä ei pidetä enää instituutiona, vaan sitä kannatteleekin parisuhde ja jos parisuhde ei toimi, niin perhe hajoaa (Jallinoja 2000).

Parisuhde koskettaa lähes kaikkia ihmisiä jossain elämänvaiheessa ja sen koetaan usein olevan yksi tärkeimmistä asioista elämässä. Eikä parisuhde vaikuta ainoastaan puolisoiden elämään vaan usein myös lasten ja koko perheen hyvinvointiin. (Rytönen ja Hautsalo 1999.) Avioliitto instituutiona on kuitenkin osoittautunut varsin hauraaksi ja Suomen eronneisuusluku on Euroopan korkeimpia yhdessä Ruotsin kanssa (Council of Europe 2002).

Avioerolla on todettu olevan monia epäedullisia vaikutuksia ihmisten elämään. Esimerkiksi taloudellisen tilanteen heikkeneminen, sosiaalisten suhteiden kaventuminen ja terveysongelmien lisääntyminen on yleisempää eronneilla kuin parisuhteessa olevilla (Waite 1995).

Parisuhdetta ja sen purkautumiseen altistavia tekijöitä ovat suomalaisessa tutkimuksessa viime vuosina tarkastelleet mm. Tolkki-Nikkonen (1990), Jallinoja (2000), Jalovaara (2001) ja Määttä (2002 ja 2000). Laajaa kyselyyn perustuvaa tutkimusta tai kartoitusta suomalaisten näkemyksistä parisuhteesta ja avioerosta ei kuitenkaan ole tehty. Koska parisuhteella on perheessä nykyään merkittävä rooli, koettiin aihe erittäin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella. Vuoden 2003 perhebarometri kartoittaakin suomalaisten ajatuksia ja kokemuksia omasta parisuhteestaan sekä parisuhteesta ja avioerosta yleensä.

Kysely lähetettiin vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineille naisille ja miehille, 1 500:lle yhä tässä liitossa olevalle ja 1 500:lle tästä ensimmäisestä liitostaan eronneelle. Vastausprosentti avioliitossa yhä elävien ryhmässä oli 65.5 ja eronneiden ryhmässä 50.6.

Barometri sisältää kymmenen lukua, joista varsinaisia tuloksia on luvuissa 5 – 9. Luvussa 5 tarkastellaan vastaajien näkemyksiä siitä mihin asioihin he ovat tyytyväisiä elämässään ja mitkä asiat ovat heille elämässä tärkeitä. Luvussa 6 selvitetään parisuhteen merkitystä ja sitä, mitkä asiat ovat tärkeitä parisuhteessa sekä avioliitossa elävien vastaajien tyytyväisyyttä omaan parisuhteeseensa. Luvussa 7 tarkastellaan sitä, mitkä tekijät aiheuttavat ristiriitoja parisuhteessa ja luvussa 8 kahdeksan sitä, keneltä vastaajat ovat saaneet henkistä tukea silloin kun parisuhteessa on ollut vaikeita aikoja ja onko tuki ollut riittävää. Luvussa 8 käsitellään myös ammattiauttajilta saatua apua. Luku 9 käsittelee avioeroa. Miksi avioeroon on päädytty ja kuka on ollut aloitteentekijä erossa? Entä millaisia muutoksia avioero on tuonut elämään, ja onko eroa koskaan kaduttu? Luvussa 10 on yhteenvetoa tuloksista sekä johtopäätöksiä ja jatkotutkimustarpeita.

2. KATSAUS TILASTOIHIN JA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

2.1 Avioliitot tilastojen valossa

Vuonna 2001 Suomessa avioliiton solmi 25 510 miestä ja 24 830 naista. Näistä miehistä 76% ja naisista 77% oli ensimmäisen avioliittonsa solmineita. Ensimmäisen avioliittonsa solmineiden osuus vuosittain solmituista avioliitoista on tasaisesti laskenut vuodesta 1970, jolloin ensimmäisen avioliittonsa solmineiden osuus kaikista sinä vuonna avioituneista naisista oli 92%, ja miehistä 90%. (Tilastokeskus 2002a) Kaikista aviopareista 85% on sellaisia, joissa molemmat puolisoista ovat ensimmäisessä avioliitossaan. Kaikista suomalaista perheistä avioparien osuus vuonna 2001 oli kaksi kolmasosaa ja parisuhdeperheistä lähes neljä viidestä (Tilastokeskus 2002c). Valtaosa avioliitoista alkaa kuitenkin avoliitolla (Nikander 1996).

Eliniän pidentymisen myötä mahdollisuudet pidempiin avioliittoihin ovat kasvaneet, mutta toisaalta avioliitto solmitaan nykyään yhä vanhempana. Ensimmäisen avioliittonsa solmineiden miesten mediaani-ikä vuonna 2001 oli 29.6 vuotta kun vuonna 1970 vastaava ikä oli vain 23.5 vuotta. Kolmessakymmenessä vuodessa miesten ensimmäisen avioliiton solmimisen mediaani-ikä on siis noussut 6.1 vuodella. Naisilla nousu on ollut hieman vähäisempää, sillä ensimmäistä avioliittoaan solmineiden naisten mediaani-ikä oli 27.3 vuotta vuonna 2001 ja 22.3 vuotta vuonna 1970. (Tilastokeskus 2002b, 1975) Pohjoismaissa ensimmäisen avioliiton solmimisikä on nykyään korkeampi kuin muualla Euroopassa (Council of Europe 2002, vrt. taulukko 1).

Taulukko 1. Ensimmäisen avioliittonsa solmineiden (alle 50-vuotiaiden) naisten keski-ikä eri Euroopan maissa 1970, 1980, 1990 ja 2000 (Council of Europe 2002).

Maa	1970	1980	1990	2000	muutos 1970-2000 (vuosina)
Alankomaat	22.9	23.2	25.9	27.8	4.9
Iso-Britannia	22.4	23.0	25.0	27.2	4.8
Itävalta	22.9	23.2	24.9	27.2	4.3
Luxemburg	22.8	23.0	25.3	27.1	4.3
Portugali	24.2	23.2	23.9	25.3	1.1
Ruotsi	23.9	26.0	27.5	30.2	6.3
Suomi	23.3	24.3	26.0	28.0	4.7
Viro	23.5	22.6	22.5	24.8	1.3

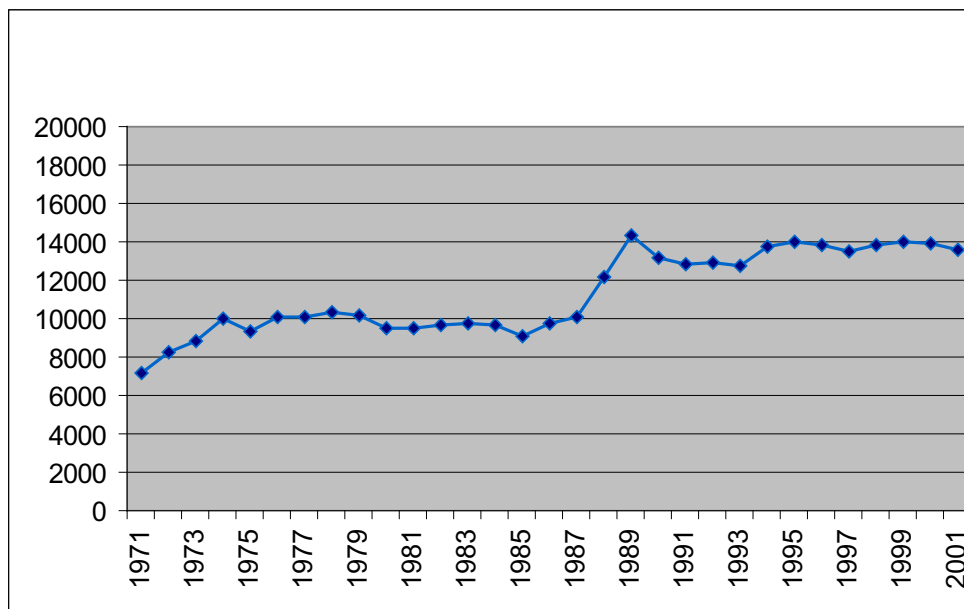
Euroopassa on ensimmäisen avioliiton solmineiden naisten keski-ikä kohonnut viimeisen 30 vuoden aikana eniten Ruotsissa, mutta Alankomaat ja Suomi seuraavat hyvin Ruotsin kehitystä (vrt. taulukko 1).

Yleisin perhetyyppi Suomessa on edelleen aviopari, jonka luona asuu jonkin ikäisiä lapsia (noin 36% kaikista perheistä). Näistä perheistä oli 51% yhden lapsen, 36% kahden ja 10% kolmen lapsen perheitä. Eli avioparien perheissä, joissa oli alle 18-vuotiaita lapsia, oli keskimäärin 1.96 lasta vuonna 2001. On huomioitava, että tieto on poikkileikkaustieto, eli yhden lapsen perheistä suuri osa on sellaisia, joihin ei vielä ole ehtinyt syntyä enempää lapsia tai vanhemmat lapset ovat jo täyttäneet 18 vuotta. (Tilastokeskus 2002a.)

2.2 Avioerot tilastojen valossa

Vuonna 2001 Suomessa erosi 13 568 avioparia (Tilastokeskus 2002a). 1960-luvun lopulla avioerojen määrä kohosi ja tasaantui vuonna 1974 noin 10 000 eroon vuodessa. Vuoden 1988 alusta voimaan tulleen uuden avioerolain myötä erojen määrä kohosi noin 14 000 eroon vuonna 1989, mutta kehitys tasaantui 1990-luvun alussa noin 12 000 eroon vuosittain. Viime vuosina erojen määrä on hieman vaihdellut 13 000 - 14 000 eron välillä (kuvio 1). (Tilastokeskus 1972, 1981 ja 2002a.)

Kuvio 1. Myönnetyt avioerot vuosina 1971 - 2001.

Lähde: Tilastokeskus 2002a, 1991, 1982.

Absoluuttisten lukujen lisäksi eronneisuutta kuvataan ns. kokonaiseronneisuusluvulla. Kokonaiseronneisuusluku kertoo sen, minkä osuuden avioliitoista arvioidaan laskennallisesti päättyvän eroon kunkin vuoden avioerojen määrän mukaan. Suomessa kokonaiseronneisuusluku on - yhdessä Ruotsin kanssa - Euroopan korkeimpia, (Council of Europe 2002, katso taulukko 2). Kokonaiseronneisuusluvun mukaisesti noin puolet viime vuosina solmituista avioliitoista päättyy eroon, mikäli eronneisuus on tulevaisuudessakin yhtä runsasta kuin tällä hetkellä.

Taulukko 2. Kokonaiseronneisuusluku^a eräissä Euroopan maissa vuosina 1970, 1980, 1990 ja 2000 (Council of Europe 2002).

Maa	1970	1980	1990	2000
Alankomaat	0,11	0,25	0,30	0,38
Iso-Britannia	0,16	0,35	0,37	0,43
Itävalta	0,18	0,26	0,33	0,43
Luxemburg	0,10	0,26	0,36	0,47
Portugali	0,01	0,07	0,12	0,26
Ruotsi	0,23	0,42	0,44	0,55
Suomi	0,17	0,28	0,42	0,51
Viro	-	0,50	0,46	0,47

^aKts. Kokonaiseronneisuusluku: www.stat.fi

Tilastot kertovat kuitenkin eroista vain osan totuutta, sillä yli puolet vuosittain päättyvistä parisuhteista on avoeroja, jotka eivät näy tilastoissa (Nikander 1996).

Avioliiton mediaanikesto aika eroon päättyneissä liitoissa oli vuonna 2000 koko maassa noin 12 vuotta ja Helsingin seudulla 7 vuotta (Litmala 2001). Tilastojen mukaan riskialttiita vuosia ovat erityisesti avioliiton toinen, kolmas ja neljäs vuosi, mutta avioerojen todennäköisyys vähenee vasta 10 avioliittovuoden jälkeen. Miesten keski-ikä avioeron hetkellä oli 42,8 vuotta ja naisten 40,5 vuotta vuonna 2001 (Tilastokeskus 2002b). Vuonna 2001 eronneista aviopareista 31% oli lapsettomia ja noin kolmasosalla oli kaksi yhteistä lasta. Yhden lapsen vanhempia eronneista oli 22% ja 16 prosentilla oli enemmän kuin kaksi yhteistä lasta. (Tilastokeskus 2002a.)

Vuonna 1988 voimaan tulleen avioerolain jälkeen avioero on käsitelty tuomioistuimessa hakemusasiana ja puolisoilla on pääsääntöisesti kuuden kuukauden harkinta-ajan

jälkeen ollut oikeus saada avioero. Jos puoliset ovat asuneet keskeytyksettä erillään kaksi vuotta voi avioeron saada ilman harkinta-aikaakin. (Avioliittolaki 411/1987.) Syyllisyysperiaatteesta luopuminen oli lain keskeisimpiä uudistuksia. Avioerojen määrä on kasvanut lakiuudistuksen (vrt. kuvio 1), yhteiskunnallisen kehityksen sekä yleisen avioeroa kohtaan myönteisemmäksi muuttuneiden asenteiden myötä. (Litmala 2001.)

2.3 Aikaisempia tutkimuksia parisuhteesta ja avioeroista Suomessa

Parisuhteeseen liittyvää tutkimusta ovat Suomessa viime vuosina tehneet mm. Riitta Jallinoja, Kaarina Määttä ja Mirja Tolkki-Nikkonen. Näiden eri tutkijoiden tavat tutkia parisuhdetta ovat olleet varsin erilaiset. Riitta Jallinoja (2000) on analysoinut *Perheen aika* –tutkimuksessaan Helsingin Sanomien Nyt-liitteen perhettä, parisuhdetta ja avioeroa koskevien kyselyjen tuloksia ja parisuhdetta tai perhettä koskevia, v. 1990 – 2000 kerättyjä, lehtien haastattelu- ja mielipidekirjoituksia. Lisäksi aineistona ovat olleet suuren suosion saavuttaneet elokuvat, kirjat ja media. Jallinojan tutkimuksessa keskityttiin parisuhteen ja perheen murroksen tarkasteluun sekä romanttisen rakkauden ihanteeseen ja sen yhteensopivuuteen avioliiton kanssa. Lopuksi tutkimuksessa pohdittiin parisuhdekeskeisyyden ja romanssin kaipuun yhteyttä avioeroihin. Kaarina Määttä (2000) aineistona puolestaan olivat vuonna 1998 Yhteishyvä-lehden avioliitto-teemaiseen kirjoituskilpailuun osallistuneet, 342:n vähintään kymmenen vuotta avioliitossa olleen kirjoittajan kirjoitukset, ja tutkimuksen aiheena oli onnellinen ja kestävä parisuhde. Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksen vastaajina olivat vuonna 1971 avioliiton solmineet tamperelaiset pariskunnat (N=330), joille oli lähetetty parisuhdetta koskeva kysely juuri ennen avioitumista, vuosi avioitumisen jälkeen sekä 10 ja 15 vuotta avioliiton solmimisen jälkeen. Tutkimuksessa selvitettiin mm. avioliittoa koossa pitäviä tekijöitä, parisuhteen laatua ja sitä, millaista on avioliiton arki naisten ja miesten silmin.

Avioeroja ovat Riitta Jallinojan (2000) lisäksi Suomessa viime vuosina tutkineet myös Kaarina Määttä (1999), Marjukka Litmala (2001) ja Marika Jalovaara (2001). Myös heidän tutkimustapansa ovat olleet hyvin erilaiset. Määttä aineistona oli 74 kpl eronneiden kirjoittajien, lähes yksinomaan naisten, avioeroaan koskevaa kirjoitusta. Tutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisten erokokemusten yhteisiä piirteitä, eroon liittyviä tunneprosesseja ja erojen taustalla olevia tekijöitä. Litmalan tutkimus perustui Helsingissä vuonna 2000 tuomittujen avioerojen hakemus- ja päätösasiakirjojen analyysiin ja keskittyi avioeroprosessin piirteiden selvittelyyn. Jalovaaran (2001)

väitöstutkimus pohjautui rekisteriaineistoon vuosina 1991 – 1993 tapahtuneista avioeroista ja niihin yhteydessä olleista sosio-ekonomisista tekijöistä.

Vertailen jatkossa tämän selvityksen tuloksia useimpiin em. tutkimusten tuloksiin.

Viime vuosina on parisuhteeseen ja avioeroihin kohdistunut tutkimus ollut Suomessa pääsääntöisesti kvalitatiivista. Laajaa, kyselyyn perustuvaa tutkimusta tai kartoitusta suomalaisten parisuhdetta ja avioeroa koskevista näkemyksistä ei kuitenkaan ole tehty. Tämän barometrin tarkoituksena onkin tuottaa uutta tietoa eronneiden ja avioliitossa olevien avioeroa ja parisuhdetta koskevista mielipiteistä ja näkemyksistä barometrille luonteenomaista survey- menetelmää käyttäen. Kahden erilaisen otosjoukon, vuonna 1995 solmimastaan ensimmäisestä avioliitosta eronneiden, ja yhä avioliitossa olevien, näkemysten vertailu antaa monissa kysymyksissä tälle selvitykselle myös mielenkiintoisen uuden näkökulman.

3. TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Parisuhteen tutkiminen on tärkeää siksi, että se koskettaa useimpia ihmisiä jossain heidän elämänsä vaiheessa ja parisuhde vaikuttaa puolisoiden elämän lisäksi usein myös lasten ja koko perheen hyvinvointiin (Rytönen & Hautsalo 1999). Avioliitot ovat kuitenkin osoittautuneet varsin hauraiksi ja Suomen eronneisuusluku on - yhdessä Ruotsin kanssa - siis Euroopan korkeimpia (vrt. taulukko 2 sivulla 11).

Tässä barometrissä kartoitetaan vuonna 1995 ensimmäistä kertaa avioituneiden naisten ja miesten näkemyksiä omasta elämäntilanteestaan ja parisuhteestaan. Lisäksi selvitetään mistä asioista parisuhteessa tulee ristiriitoja ja miten näitä ristiriitoja on pyritty ratkomaan. Lopuksi tarkastellaan vuonna 1995 solmimastaan avioliitosta eronneiden vastaajien näkemyksiä eronsa syistä ja eron tuomasta muutoksesta omassa elämässä. Kysely tehtiin alkuvuodesta 2003, jolloin vastaajien avioliiton solmimisesta oli kulunut noin seitsemän vuotta.

Perhebarometrin 2003 päätavoitteena on saada vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Mihin asioihin oltiin tyytyväisiä omassa elämässä? (luku 5)
2. Mitkä tekijät koetaan tärkeiksi toimivassa parisuhteessa? (luku 6)
3. Mistä asioista parisuhteissa tulee ristiriitoja? (luku 7)
4. Keneltä on saatu henkistä tukea parisuhdeongelmien käsittelyssä? (luku 8)
5. Onko parisuhdeongelmiin haettu ammattiapua ja onko siitä koettu olevan hyötyä? (luku 8)
6. Mikä on ollut syy erota ja kuka erosta päätti? (luku 9)
7. Mitkä asiat ovat muuttuneet eron myötä parempaan tai huonompaan suuntaan elämässä? (luku 9)
8. Onko avioeroa kaduttu jälkikäteen, ja jos on, niin mistä syystä? (luku 9)

Keskeisimpiä tutkimusongelmien tarkastelussa käytettäviä selittäviä tekijöitä ovat vastaajien siviilisäädyn (eronnut/avioliitossa) lisäksi sukupuoli, ikä, koulutustaso ja sosiaaliryhmä. Tuloksia tulkitessa on tärkeää huomioda, että analysoitavana oleva aineisto on poikkileikkausaineisto, joten esimerkiksi eronneiden henkilöiden mieliteistä ja käsityksistä ei voida sanoa ovatko ne olleet samanlaiset jo ennen eroa tai muuttuneet eroprosessin myötä.

4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Otanta, aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät

Vuoden 2003 perhebarometri toteutettiin survey-tutkimuksena ja barometrien luonteen mukaisesti tulokset esitetään lähinnä jakaumina, keskiarvoina ja ristiintaulukointeina.

Koko Suomen alueellisesti kattava (lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakunta) 3000 hengen otosjoukko poimittiin helmikuun 2003 alussa Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä. Otos koostui vuonna 1953 tai sen jälkeen syntyneistä vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineista miehistä ja naisista. Vuonna 1995 ensimmäistä kertaa avioituneet valittiin kohdejoukoksi, koska haluttiin mukaan avioliittokohortti, josta eroja olisi jo ehtinyt tapahtua suhteellisen paljon (ensimmäiset 10 vuotta riski erota on suurempi kuin sen jälkeen) ja toisaalta avioliiton solmimisesta ja mahdollisesta erosta ei olisi ehtinyt kulua kovin monia vuosia niin, että se vaikuttaisi erotapahtumien muistamiseen. Vastaajiksi valittiin kaksi erillistä osajoukkoa:

1) yhä vuonna 1995 solmimassaan avioliitossa elävät (1 500 henkilöä, joista naisia 749 ja miehiä 751) ja

2) vuonna 1995 solmimastaan avioliitosta eronneet (1 500 vastaajaa, joista naisia 766 ja miehiä 734).

Jatkossa osajoukosta 1 käytetään nimitystä avioliitossa olevat ja joukosta 2 eronneet. Tutkittavien joukko rajattiin avioliitossa oleviin, koska avioliittoja ei rekisteröidä ja siten avioliitossa eläviä vastaajia olisi ollut vaikea tavoittaa. Vaikka otoksen asetelma on edellä kuvatunlainen, on tärkeää huomioida, että vuonna 1995 avioituneista on todellisuudessa eronnut tutkimushetkeen mennessä vajaa 20% eikä suinkaan puolet. Eronneet ovat siten tavallaan ylliedustettuina aineistossa.

Kyselylomake laadittiin Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella käyttäen apuna aiempia parisuhdetta ja avioeroa koskevia tutkimuksia (esim. Locke & Wallace 1959; Snyder 1979; Roach, Frazier & Bowden 1981; Norton 1983; Amato & Rogers 1997; Tolkki-Nikkinen 1990; Wang & Amato 2000; Määttä 2002). Lomaketta myös esitettiin pienellä vastaajajoukolla ennen kuin se sai lopullisen muotonsa.

Otokseen kuuluneita henkilöitä lähestyttiin kolmivaiheisesti¹. Helmi- ja maaliskuun 2003 aikana vastaajille lähetettiin postitse kysely, hoputekirje ja toinen kysely. Ensimmäisen kyselyn jälkeen vastausprosentti oli eronneiden joukossa 27 ja aviossa olevilla 31. Hoputekirjeen ja uusintakyselyn myötä vastausprosentti kohosi molemmissa osajoukoissa ja lopullinen vastausprosentti avioliitossa olevien osajoukossa on 65.5 ja eronneiden osajoukossa 50.6 eli koko aineistossa 58.1.

Aineisto tallennettiin sähköiseen muotoon Tietojenkäsittely Oy Data-avussa. Tilastolliset ajot ja analyysit suoritettiin SPSS -tilasto-ohjelmalla. Analyysimenetelminä käytettiin ristiintaulukointia ja X^2 -testiä. Tulokset esitetään suorina jakaumina ja graafeina. Tekstissä on mainittu selittävät taustamuuttujat pääasiassa vain silloin kun vertailtavien ryhmien väliset erot ovat olleet tilastollisesti merkitseviä vähintään $p < .05$ tasolla. Avoimet kysymykset luokiteltiin Excel- taulukkolaskentaohjelman avulla.

4.2 Aineiston kuvaus

Aineiston edustavuutta selvitettiin vertaamalla Väestötietojärjestelmästä saatuja koko otosta koskevia tietoja (sukupuolijakauma, ikä ja lasten määrä) vastanneiden tietoihin (taulukko 3). Muiden tietojen (asuinpaikka, perus- ja ammattikoulutus sekä sosiaaliryhmä) osalta jouduttiin vertailussa käyttämään yleisiä saatavilla olevia tilastotietoja.

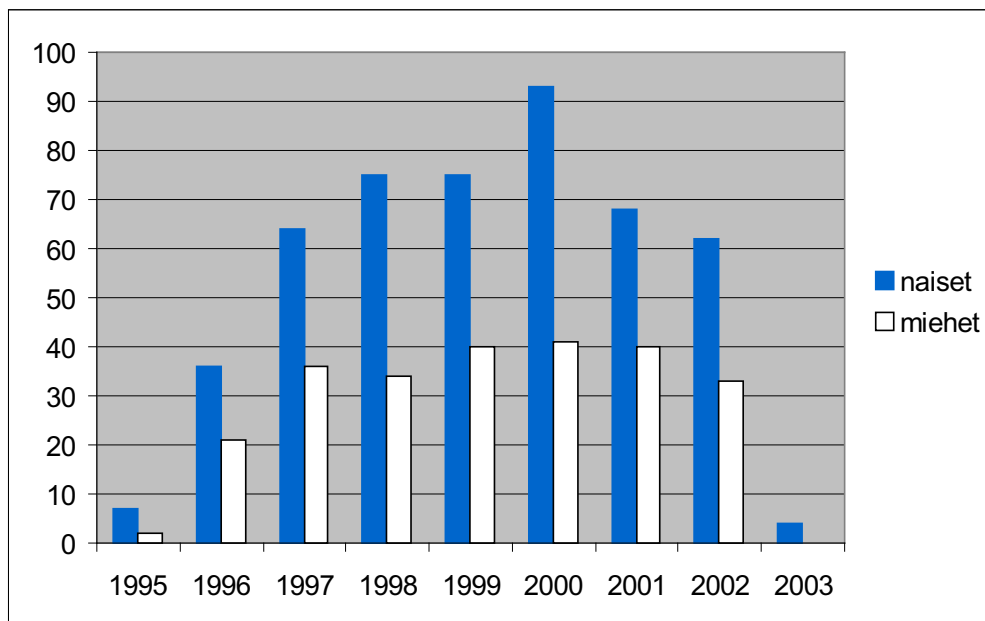
Kuten taulukosta 3 voidaan todeta, naiset olivat vastanneet kyselyyn miehiä useammin molemmissa osajoukoissa. Keski-ikä, mediaani-ikä ja lasten määrän mukaan vastaajat vastasivat kuitenkin otosta, eli tässä suhteessa ei ollut tapahtunut vinoutumista. On kuitenkin huomattava, että otosta koskevissa tiedoissa lapsiluku sisältää kaikkien otokseen kuuluneiden kaikki biologiset lapset (esim. myös eron jälkeen uuteen liittoon syntyneet lapset). Vastaajien lapsilukutieto koskee vain niitä lapsia, jotka on hankittu sen puolison kanssa jonka kanssa oli solmittu avioliitto vuonna 1995. Eli otosjoukon lapsiluku on siis vastaajajoukon keskimääräistä lapsilukua hieman suurempi. Erot ovat kuitenkin oletettavasti hyvin pieniä.

¹Vastaajaa ei tavoitettu eronneiden osajoukossa 19 tapauksessa: posti ei tavoittanut 18 henkilöä ja 1 oli muuttanut ulkomaille. Aviossa olevien osajoukosta tavoittamatta jäi 7 henkilöä: 6 henkilöä ei posti tavoittanut ja 1 oli muuttanut ulkomaille. 4 vastaaja ei pystynyt vastaamaan kyselyyn kummassakin osajoukossa sen vuoksi, että heidän suomenkielen taitonsa oli riittämätön vastaamiseen. Täytettyjä lomakkeita palautettiin yhteensä 1731 kappaletta, joista jouduttiin hylkäämään 9 kappaletta: 3 lomaketta oli asiattomasti ja sotkuisesti täytetty ja 4 avioliitossa olevien osajoukkoon kuulunut vastaaja oli jo eronnut. Aineistosta poistettiin myös 2 asumuserossa olevaa vastaajaa, jotka asuivat jo uudessa avioliitossa. Lopulliseksi aineistoksi siis muodostui 1722 lomakkeen tiedot, joista avioliitossa olevien osajoukkoon kuului 975 lomaketta ja eronneiden osajoukkoon 747 lomaketta.

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneiden ja kaikkien otoksen kuuluneiden vertailua.

	Avioliitossa				Eronneet			
	Vastaajat		Koko otos		Vastaajat		Koko otos	
	N		N		N		N	
Sukupuolijakauma								
nainen	587	60%	749	50%	489	66%	766	51%
mies	387	40%	751	50%	256	34%	734	49%
Keski-ikä								
naiset	584	35 vuotta	749	35 vuotta	489	34 vuotta	766	34 vuotta
miehet	387	37 vuotta	751	37 vuotta	256	36 vuotta	734	36 vuotta
Mediaani-ikä								
naiset	584	34 vuotta	749	34 vuotta	489	33 vuotta	766	33 vuotta
miehet	387	36 vuotta	751	36 vuotta	256	36 vuotta	734	36 vuotta
Keskimääräinen lapsiluku								
naiset	587	1.9 lasta	749	1.8 lasta	489	1.0 lasta	766	1.0 lasta
miehet	387	1.9 lasta	751	1.9 lasta	256	1.0 lasta	734	1.0 lasta

Eronneissa vastaajissa oli eniten viidentenä avioliittovuonna eli vuonna 2000 eronneita (kuvio 2).

Kuvio 2. Eronneiden naisten ja miesten lukumäärät erovuoden mukaan (naiset N=484 ja miehet N=247).

Eronneista vastaajista 18% naisista ja 15% miehistä oli solminut jo uuden avioliiton ja avioliitossa asui 26% naisista ja 33% miehistä. Vailla parisuhdetta oli siis 56% eronneista naisista ja 52% miehistä.

Kaikista vastaajista kaupungeissa asui 72% ja maaseudulla 28%. Suomalaisista 25 – 50-vuotiaista asuu noin 65 prosenttia kaupunkimaisissa kunnissa (Tilastokeskus 2003a), joten he olivat hieman yliedustettuna aineistossa. Eronneita vastaajia oli runsaammin pääkaupunkiseudulta ja muista suurista kaupungeista ja avioliitossa olevia maaseudulta.

Vastaajissa siis miehet - ja erityisesti eronneet miehet - ovat aliedustettuna otokseen nähden, kuten myös ne eronneet vastaajat, joilla ei ollut lapsia sekä maaseutumaisissa kunnissa asuvat vastaajat.

Peruskoulutukseltaan oli vastaajista 46 prosenttia perus- tai keskikoulun käyneitä, 51% ylioppilaita ja kolme prosenttia kansakoulun käyneitä. Ylioppilaat olivat vastaajissa yliedustettuina, sillä heitä oli 36% vastaavan ikäryhmän suomalaisista vuonna 2001 (Tilastokeskus 2003b; 2002d). Ammatillisen koulun oli suorittanut viidennes vastaajista, opisto tai ammatikorkeakoulututkinnon kolmasosa ja yliopisto- tai korkeakoulututkinnon hieman useampi kuin joka viides vastaaja. Vailla ammatillista koulutusta oli seitsemän prosenttia vastaajista. Saman ikäisistä suomalaista 19 prosenttia on vailla ammatillista koulutusta ja korkeakoulututkinnon on suorittanut 14% (Tilastokeskus 2003b; 2002d). Ammatillisesti korkeasti koulutetut olivat siis vastaajissa yliedustettuina. Eronneista vastaajista oli vailla ammatillista koulutusta suurempi osa kuin avioliitossa olevista.

Sosiaaliryhmäkseen vastaajista 30% ilmoitti työntekijän, 18% ylemmän toimihenkilön, 16% alemman toimihenkilön ja neljä prosenttia oli johtavassa asemassa. Yrittäjiä oli seitsemän prosenttia ja kaksi prosenttia maatalousyrittäjiä. Työttömänä tai lomautettuna oli neljä prosenttia ja kotiäiteinä / isinä 14%. Opiskelijoita oli viisi prosenttia vastaajista. Suomalaiseen vastaavan ikäiseen väestöön verrattuna työntekijät ja ylemmät toimihenkilöt sekä johtavassa asemassa olevat olivat hieman yliedustettuja ja alemmat toimihenkilöt ja maatalousyrittäjät aliedustettuja (Tilastokeskus 2002a). Suurempi osa avioliitossa olevista kuului ylempiin sosiaaliryhmiin, eli johtavassa asemassa oleviin ja ylempiin toimihenkilöihin ja eronneista suurempi osa puolestaan työttömiin, lomautettuihin ja opiskelijoihin.

Avioliitossa olevien kokemus taloudellisesta tilanteestaan (57% kokenut erittäin hyväksi) kahden viimeisen vuoden ajalta oli parempi kuin eronneiden ex-avioliittonsa kahdelta viimeiseltä vuodelta (37% kokenut erittäin hyväksi).

Jalovaara (2001) on todennut eroriskin korkeammaksi alemmissa koulutusryhmissä, alhaisen tulotason ryhmissä - varsinkin miehillä - ja myös kaupungeissa korkeammaksi kuin maaseudulla. Tähän selvitykseen vastanneiden avioliitossa olevien ja eronneiden väliset erot koulutusryhmissä ja asuinpaikassa näyttäisivät olevan samansuuntaisia, vaikka poikkileikkausasetelma ei anna mahdollisuutta arvioida syy-seuraussuhteita ja lisäksi vastaamattomuus voi aiheuttaa vinoumaa aineistoon.

Tuleva puoliso oli tunnettu yleensä jo usean vuoden ajan ennen naimisiin menoa, avioliitossa olevat vastaajat keskimäärin 5 vuotta ja eronneet vastaajat 4 vuotta. Vaihtelu tässä suhteessa oli kuitenkin varsin suurta, sillä avioliitossa olevilla tuntemisen aika ennen avioitumista vaihteli kahdesta kuukaudesta 23 vuoteen ja eronneilla vastaajilla kuukaudesta 25 vuoteen. Avioliitossa tulevan puolisonsa kanssa oli asunut 87% avioliitossa olevista ja 90% eronneista. Avioliitossa olevien avioliitot olivat kestäneet keskimäärin 3.5 vuotta ja eronneiden 3 vuotta.

Suurempi osa avioliitossa olevista kuin eronneista vastaajista oli mennyt mielestään sopivan ikäisenä naimisiin (taulukko 4).

Taulukko 4. Kuinka suuri osa eronneista ja avioliitossa olevista vastaajista oli mennyt mielestään sopivan ikäisenä naimisiin?, %.

	Avioliitossa			Eronneet		
	Naiset	Miehet	Kaikki	Naiset	Miehet	Kaikki
Liian nuorena	2	2	2	17	14	16
Sopivan ikäisenä	96	95	96	81	85	82
Liian vanhana	2	3	2	2	1	2
yht. %	100	100	100	100	100	100
yht. N	586	387	975	488	255	747

Eronneista oli siis selvästi suurempi osa sitä mieltä, että oli mennyt liian nuorena naimisiin. Liian nuorena itseään pitäneet, niin eronneet kuin avioliitossa olevat, naiset olivat olleet keskimäärin 22-vuotiaita naimisiin mennessään ja miehet 24-vuotiaita. Tässä aineistossa oli naimisissa olevien keskimääräinen avioitumisikä ollut naisilla 27 vuotta ja miehillä 29 vuotta, eronneilla naisilla keskimäärin 26 ja miehillä 28 vuotta.

Edelleen naimisissa olevat vastaajat olivat siis tunteneet tulevan puolisonsa ja asuneet tämän kanssa avioliitossa kauemmin, kuin ensimmäisestä avioliitostaan jo eronneet. He olivat myös useammin solmineet liittonsa mielestään sopivan ikäisenä. Tulevan puolison hyvä tunteminen ja kokemus omasta sopivasta iästä tai jopa ”valmiudesta” liittoon näyttäisi siis olevan eduksi parisuhteen kestoa ajatellen.

Suomessa naiset ovat keskimäärin 2.4 vuotta nuorempia kuin puolisonsa (Kartovaara & Sauli 2000). Tämä ilmiö näkyi myös tässä aineistossa, sillä avioliitossa olevat naiset olivat keskimäärin 2.2 vuotta nuorempia kuin puolisonsa ja eronneet naiset 2.4 vuotta nuorempia.

Myös vastaajaryhmien lapsuudenperheissä oli eroja. Eronneiden vastaajien omat vanhemmat olivat eronneet useammin ja he olivat myös asuneet yksinhuoltajien perheissä avioliitossa olevia useammin. Eriperheiden lasten avioliittojen onkin todettu päättyvän useammin eroon, kuin ehjissä perheissä asuneiden lasten (mm. Amato 1993; Larson & Holman 1994). Avioliitossa olevien vastaajien äideissä oli enemmän maatalousyrittäjiä ja eronneiden äideissä johtavassa asemassa olevia ja eläkeläisiä. Tämä ero selittyy osittain asuinpaikalla.

5. TÄRKEÄT ASIAT OMASSA ELÄMÄSSÄ JA TYYTYVÄISYYS SIIHEN

Tärkeäksi koetut asiat ja tyytyväisyys omaan elämään kuvaavat vastaajien arviota omasta elämäntilanteestaan vastaushetkellä. Tyytyväisyys-mittari voi olla siten herkkä mittaamaan myös joitain vastauspäivän mukanaan tuomia ”satunnaistekijöitä” (Kainulainen 1998).

Tässä luvussa selvitetään mitkä asiat ovat avioliitossa oleville ja eronneille vastaajille tärkeitä näiden omassa elämässä. Onko parisuhde tärkeimpien asioiden joukossa, entä miten työhön suhtaudutaan? Mitkä asiat herättävät tyytyväisyyttä elämässä, ja onko eronneiden ja avioliitossa olevien vastaajien välillä eroa näissä tekijöissä?

5.1 Tärkeät asiat omassa elämässä

Eronneilta ja avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin kuuden eri asian tärkeyttä heidän omassa elämässään kyselyhetkellä². Vastaajat ilmoittivat lasten, kodin ja perhe-elämän sekä parisuhteen olevan tärkeimmät asiat elämässään (kuvio 3).

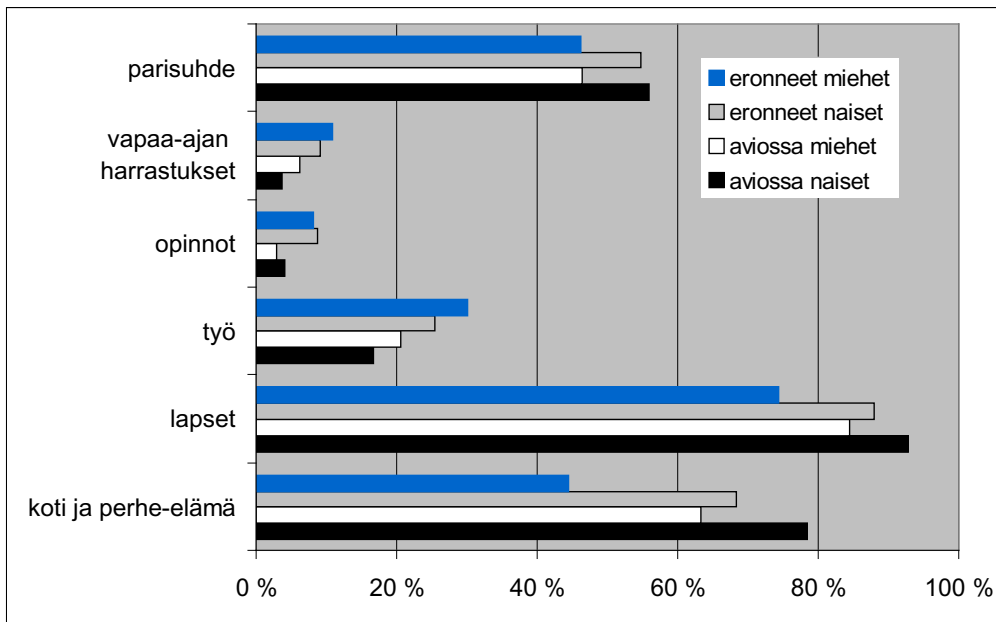
Työ tuli tärkeydessä vasta neljännelle sijalle ja harrastukset ja opiskelu (mukana vain ne, jotka olivat kokeneet opiskelun heitä koskevan) olivat erittäin tärkeitä ainoastaan pienelle osalle vastaajista.

Vaikka lapset ja koti ja perhe-elämä olivat tärkeimmät asiat elämässä kaikille vastaajille, olivat koti ja perhe-elämä avioliitossa oleville tärkeämpiä kuin eronneille. Eronneilla vastaajilla puolestaan korostuivat, suuremmalla osalla kuin avioliitossa olevista, työn, vapaa-ajan harrastusten ja opintojen tärkeys. Ero selittynee osittain sillä, että vain noin puolet eronneista vastaajista eli uudessa parisuhteessa, joten kaikilla ei ollut perhettä ja parisuhdetta kyselyhetkellä.

Naiset näyttivät olevan kotikeskeisempiä kuin miehet. Niin avioliitossa olevien kuin eronneidenkin naisten ja miesten välillä oli eroa siten, että naisista suurempi osa piti erittäin tärkeänä elämässään kotia ja perhe-elämää sekä lapsia ja avioliitossa olevat naiset myös parisuhdetta. Avioliitossa olevista miehistä suuremmalle osalle kuin naisista olivat myös työ ja vapaa-ajan harrastukset tärkeitä.

² Kuusiportainen vastausasteikko oli 1) erittäin tärkeää, 2) varsin tärkeää, 3) tärkeää, 4) ei kovin tärkeää, 5) ei lainkaan tärkeää ja 6) ei koske minua. Vastauksia analysoitaessa poistettiin luokkaan 6 vastanneet.

Kuvio 3. Avioliitossa olevien sekä eronneiden vastaajien näkemys eri asioiden tärkeydestä elämässään, sen mukaan kuinka suuri osa naisista ja miehistä oli valinnut ne erittäin tärkeiksi.

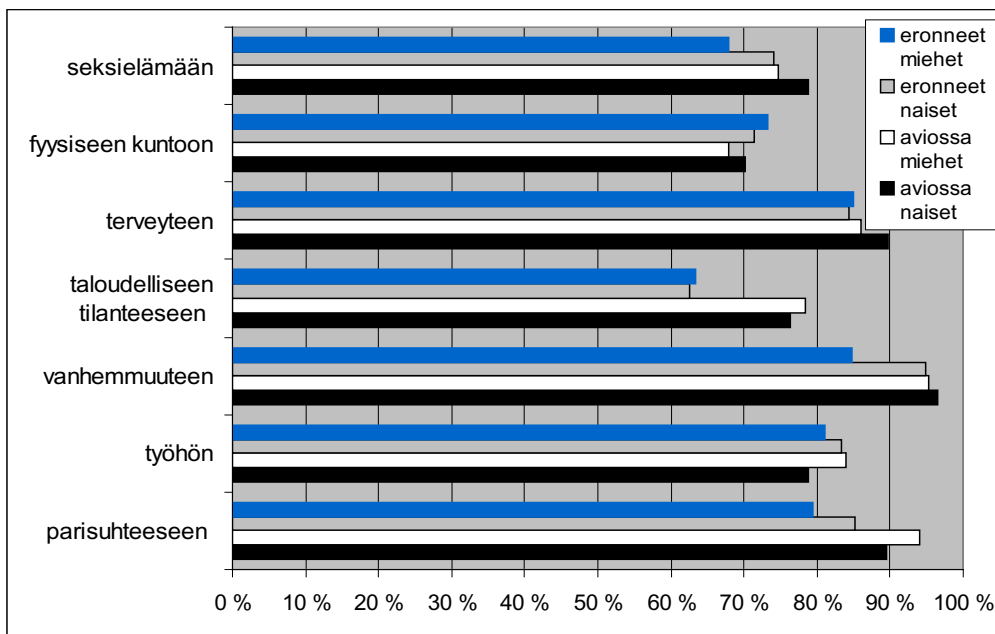
(Avioliitossa olevat: Koti ja perhe-elämä: naiset N=584, miehet N=387, lapset: naiset N=542, miehet N=362, työ: naiset N=557, miehet N=383, opinnot: naiset N=362, miehet N=233, harrastukset: naiset N=576, miehet N=382, parisuhde: naiset N=578, miehet N=386. **Eronneet:** Koti ja perhe-elämä: naiset N=476, miehet N=234, lapset: naiset N=393, miehet N=215, työ: naiset N=460, miehet N=247, opinnot: naiset N=296, miehet N=149, harrastukset: naiset N=475, miehet N=251, parisuhde: naiset N=419, miehet N=216)

5.2 Tyytyväisyys omaan elämään

Sekä eronneilta että avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin kuusiportaisella asteikolla³ myös tyytyväisyyttä oman elämänsä seitsemään eri alueeseen. Vastaajat olivat tyytyväisimpiä elämässään vanhemmuuteensa, terveyteensä ja parisuhteeseensa (kuvio 4).

³ Asteikko: 1 =erittäin tyytyväinen, 2 =varsin tyytyväinen, 3=tyytyväinen, 4= hieman tyytymätön ja 5=erittäin tyytymätön ja 6=ei koske minua. Vastauksia analysoitaessa luokkaan 6 vastanneet poistettiin ja yhdistettiin luokat 1-3 (kuvassa) ja luokat 4-5.

Kuvio 4. Tyytyväisyys eri elämäntilanteisiin. Eri elämäntilanteisiin tyytyväisten avioliitossa olevien ja eronneiden miesten ja naisten osuudet.

(**Aviossa olevat:** parisuhde: naiset N=582, miehet N=387, työ: naiset N=514, miehet N=379, vanhemmuus: naiset N=534, miehet N=358, taloudellinen tilanne: naiset N=585, miehet N=387, terveys: naiset N=585, miehet N=387, fyysinen kunto: naiset N=586, mies N=387, seksielämä: naiset N=583, miehet N=386. **Eronneet:** Parisuhde: naiset N=486, miehet N=252, työ: naiset N=426, miehet N=232, vanhemmuus: naiset N=369, miehet N=202, taloudellinen tilanne: naiset N=487, miehet N=254, terveys: naiset N=486, miehet N=254, fyysinen kunto: naiset N=487, mies N=254, seksielämä: naiset N=446, miehet N=242)

Vähiten tyytyväisiä oltiin fyysiseen kuntoon ja taloudelliseen tilanteeseen.

Verrattaessa avioliitossa olevia ja eronneita vastaajia keskenään, havaittiin avioliitossa olevien naisten ja miesten olevan tyytyväisempiä erityisesti taloudelliseen tilanteeseensa, mutta myös parisuhteeseensa, vanhemmuuteensa ja terveyteensä sekä seksielämänsä. Avioliitossa olevat naiset olivat korostetusti eronneita naisia tyytyväisempiä parisuhteeseensa ja terveyteensä. Avioliitossa olevat miehet olivat vastaavasti eronneita miehiä tyytyväisempiä parisuhteeseensa sekä vanhemmuuteensa.

Avioliitossa olevien naisten ja miesten välillä oli eroa ainoastaan yhden muuttujan kohdalla siten, että miehet olivat tyytyväisempiä parisuhteeseensa. Eronneiden kohdalla puolestaan naiset olivat miehiä tyytyväisempiä parisuhteeseensa ja erityisesti vanhemmuuteensa.

5.3 Yhteenveto

Vastaajista suurin osa piti lapsia, kotia ja perhe-elämää sekä parisuhdetta **tärkeimpinä asioina elämässään**. Kun vertaillaan eronneita ja avioliitossa olevia keskenään, olivat koti ja perhe-elämä kuitenkin useammin erittäin tärkeitä avioliitossa oleville ja työ, vapaa-ajan harrastukset sekä opinnot puolestaan eronneille. Suuremmalle osalle avioliitossa olevista, kuin eronneista miehistä, olivat myös lapset erittäin tärkeitä. Toisin mielenkiintoista on, että peräti 70 prosentille eronneistakin miehistä lapset olivat erittäin tärkeitä, vaikka heillä todennäköisesti oli harvemmin omia lapsia arkipäivän elämää jakamassa kuin avioliitossa olevilla miehillä.

Naisista suuremmalle osalle kuin miehistä olivat koti ja perhe-elämä sekä lapset erittäin tärkeitä asioita elämässä. Miehille, erityisesti avioliitossa oleville miehille, työ ja vapaa-ajan harrastukset olivat tärkeämpiä kuin naisille. Naisille tärkeät asiat näyttäisivät siis liittyvän hieman miehiä useammin kotiin ja perheeseen, ja miehet suuntautuvat enemmän myös kodin ulkopuolelle pitäen tärkeinä myös työtään ja omia vapaa-ajan harrastuksiaan.

Elämässä tyytyväisyyttä herättivät useimmiten vanhemmuus ja parisuhde. Avioliitossa olevat vastaajat olivat kuitenkin eronneita tyytyväisempiä niin vanhemmuuteensa, parisuhteeseensa kuin myös varsinkin taloudelliseen tilanteeseensa. Eronneet miehet olivat kaikkein tyytymättömiä vanhemmuuteensa. Lapsethan erossa useimmiten jäävät äidin luokse asumaan, ja isä tapaa lapsiaan sovitusti viikonloppuisin ja lomilla. Siten eronneet miehet jäävät naimisissa olevia sekä ex-puolisoihin useammin sivuun lastensa elämästä.

Tämän selvityksen perusteella parisuhde, perhe ja lapset ovat siis tärkeitä ja tuottavat myös tyytyväisyyttä elämässä hyvin monille ihmisille nykyäänkin. Aiemmissa tutkimuksissahan tämä on todettu mm. vuoden 1998 perhebarometrissä (Reuna 1998), Lapsesta aikuiseksi tutkimuksen 36-vuotiaiden vastaajien keskuudessa (Sinkkonen & Kinnunen 1996) ja Tolkki-Nikkosen (1985) tutkimuksessa 10 vuotta naimissa olleiden parien keskuudessa. Perheen arvostus ei siis näyttäisi olevan kadonnut vaan kenties entisestään korostunut. Parisuhteen ja perheen toivotaan tuovan nykyiseen hektiseen ja epävarmaan elämään turvaa ja tasapainoa. Paineet parisuhteille ovat entistä kovemmat kun sukulaiset ja muut tukiverkostot voivat olla hyvinkin kaukana tai aikaa ystävyys-suhteiden ylläpitoon ei yksinkertaisesti tunnu jäävän työn, perheen ja harrastusten lisäksi. Tuen ja toiveiden paine kohdistuu silloin puolisoon.

6. HYVÄ PARISUHDE JA PARISUHTEEN MERKITYS

Aikaisemmin parisuhde oli onnistunut jos se kesti ja tuotti lapsia; nykyään siltä edellytetään ennen kaikkea onnellisuutta ja itsensä toteuttamisen mahdollisuutta (Rytönen & Hautsalo 1999).

Parisuhde alkaa romanssilla, jossa on romanttisen rakkauden aineksia, mutta jossa rakastuminen on saamassa yhä keskeisemmän aseman. Rakastuminen ratkaisee avio-puolison valinnan. Suunnilleen tähän saakka rakkauden kaikkivoipainen voima kannattelee parisuhdetta, mutta sen jälkeen rakastavaisten on otettava vastuu parisuhteestaan omille hartioilleen. Yksi tapa varmistaa sen onnistuminen on huolehtia etukäteen, että kumppanit sopivat hyvin yhteen. (Jallinoja 2000).

Tässä luvussa selvitetään sitä, mitä vastaajat pitävät yleensä tärkeänä hyvässä parisuhteessa (6.1) ja mitä parisuhde heille merkitsee (6.2). Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää, onko naisten ja miesten tai eronneiden ja avioliitossa olevien näkemyksissä näiden suhteen joitain eroja. Entä kuinka tärkeänä nähdään puolisoiden tasapuolinen osallistuminen kodin eri tehtäviin? (6.3) Tämä katsottiin tärkeäksi, koska kotitöiden on aiemmassa barometrissa havaittu olevan yleinen ristiriitojen aiheuttaja puolisoiden välillä (Reuna 1998). Lisäksi kartoitetaan avioliitossa olevien vastaajien tyytyväisyyttä parisuhteeseensa (6.4).

6.1 Mikä on tärkeää hyvässä parisuhteessa?

Vastaajilta kysyttiin miten tärkeinä he pitivät eri tekijöitä hyvän parisuhteen kannalta. Kysymyksessä he ottivat kantaa 19 eri tekijän tärkeyteen viisiportaisella asteikolla.⁴

Erittäin tärkeinä tekijöinä hyvässä parisuhteessa pidettiin yleisimmin vahvaa luottamusta puolisoon kaikissa asioissa ja puolisoiden molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta, eli puolisoiden väliseen hyvään kommunikaatioon liittyviä tekijöitä (taulukko 5).

⁴ Asteikko: 1=erittäin tärkeää (taulukko 5), 2=varsin tärkeää, 3=tärkeää, 4=ei kovin tärkeää ja 5=ei lainkaan tärkeä.

Taulukko 5. Parisuhteen tärkeät tekijät. Kuinka suuri osa eronneista ja yhä ensimmäisessä avioliitossa olevista naisista ja miehistä piti erittäin tärkeinä seuraavia eri tekijöitä? (%).

	Avioliitossa olevat			Eronneet		
	Naiset % (N=579- 585)	Miehet % (N=382- 385)	Kaikki % (N=962- 971)	Naiset % (N=482- 487)	Miehet % (N=253- 256)	Kaikki % (N=738- 745)
Puolisoiden samankaltaisuus						
1. puolisoilla samanlaiset elämänavot	56	40	49	66	38	56
2. puolisoilla paljon yhteisiä harrastuksia	8	5	7	12	11	11
3. puoliset luonteiltaan hyvin samanlaisia	2	3	3	8	8	8
4. puolisoilla samanlainen sosiaalinen tausta	2	2	2	5	1	3
5. puolisoilla paljon yhteisiä ystäviä	11	9	10	13	8	11
Oma perheen ulkopuolinen elämä						
6. puolisoilla useita omia ystäviä	6	9	7	11	7	10
7. puolisoilla paljon omia harrastuksia	2	4	3	5	4	4
8. kumpikin puolisoista kunnianhimoinen työssään	2	2	2	3	2	3
Sitoutuminen perheeseen						
9. kumpikin puolisoista osallistuu perheen elättämiseen	15	9	13	21	16	19
10. puolisoista kumpikin vahvasti sitoutuneita perheeseen	52	44	49	56	40	50
11. kumpikin puolisoista osallistuu tasapuolisesti kotitöihin	24	16	21	29	20	26
Hyvä kommunikaatio						
12. vahva luottamus puolisoon kaikissa asioissa	72	62	68	81	71	77
13. hyvä kyky käsitellä ristiriitoja	41	31	37	60	42	54
14. hyvä seksisuhde puolisoitten välillä	22	26	24	39	44	41
15. kummallakin puolisoista kyky ilmaista tunteitaan	38	25	33	56	43	52
16. voidaan puhua ja jakaa kaikki asiat	48	41	45	63	51	59
17. ei juurikaan erimielisyyksiä puolisoitten välillä	3	1	2	3	3	3
18. voimakas rakastamisen tunne	23	18	21	33	32	33
19. molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus	66	55	61	80	64	75

Mielenkiintoinen oli havainto, etteivät puolisoiden samanlaiset sosiaaliset taustat tai luonteet ja se, ettei puolisoiden välillä ole juurikaan erimielisyyksiä olleet tärkeitä hyvän parisuhteen kannalta.

Kun vertailtiin eronneille ja avioliitossa oleville vastaajille tärkeitä asioita, havaittiin että eronneille vastaajille ja erityisesti eronneille naisille olivat lähes kaikki annetut tekijät tärkeämpiä kuin avioliitossa oleville. Eronneille tärkeämpiä olivat varsinkin puolisoiden välinen hyvä kommunikaatio ja samankaltaisuus, hyvä seksisuhde ja voimakas rakastamisen tunne puolisoiden välillä.

Eronneille tärkeämpiä kuin avioliitossa oleville olivat erityisesti:

Puolisoiden samankaltaisuuteen liittyvät tekijät

- puolisoiden samanlaiset elämänarvot
- puolisot ovat luonteiltaan hyvin samankaltaisia
- puolisoilla paljon yhteisiä harrastuksia

Kommunikaatioon liittyvät tekijät

- hyvä kyky käsitellä ristiriitoja ja ilmaista tunteita
- vahva luottamus puolisoon ja molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus
- voidaan puhua ja jakaa kaikki asiat
- hyvä seksisuhde puolisoiden välillä
- voimakas rakastamisen tunne

Perheeseen sitoutumiseen liittyvä tekijä

- kumpikin puolisoista osallistuu perheen elättämiseen

Edellä mainittujen, kommunikaatioon ja puolisoiden samankaltaisuuteen liittyvien, tekijöiden lisäksi eronneet naiset pitivät tärkeämpinä kuin avioliitossa olevat naiset sitä, että puolisoilla on useita omia ystäviä ja omia harrastuksia. Eronneille naisille olivat siis tärkeämpiä myös omaan, perheen ulkopuoliseen elämään liittyvät tekijät omine harrastuksineen ja ystävineen.

Eronneille miehille puolestaan oli -avioliitossa olevia miehiä tärkeämpää- hyvässä parisuhteessa hyvään kommunikaatioon liittyvät tekijät sekä se, että kumpikin puolisoista osallistuu perheen elättämiseen.

Naisille olivat monet kommunikaatioon, perheeseen sitoutumiseen ja puolisoiden samankaltaisuuteen liittyvät tekijät hyvässä parisuhteessa tärkeämpiä asioita kuin miehille.

Naisille tärkeämpiä tekijöitä olivat:

Kommunikaatioon liittyvät tekijät

- kummallakin puolison hyvä kyky ilmaista tunteitaan ja käsitellä ristiriitoja
- vahva luottamus puolisoon kaikissa asioissa
- molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus
- voidaan puhua ja jakaa kaikki asiat puolisoitten kesken

Perheeseen sitoutumiseen liittyviä tekijöitä

- kumpikin puolisoista osallistuu perheen elättämiseen
- puolisoilla on paljon yhteisiä ystäviä
- kumpikin puolisoista oli vahvasti sitoutunut perheeseen
- kumpikin puolisoista osallistuu tasapuolisesti kotitöihin

Puolisoiden samanlaisuuteen liittyvä tekijä

- puolisoitten samankaltaiset elämänarvot

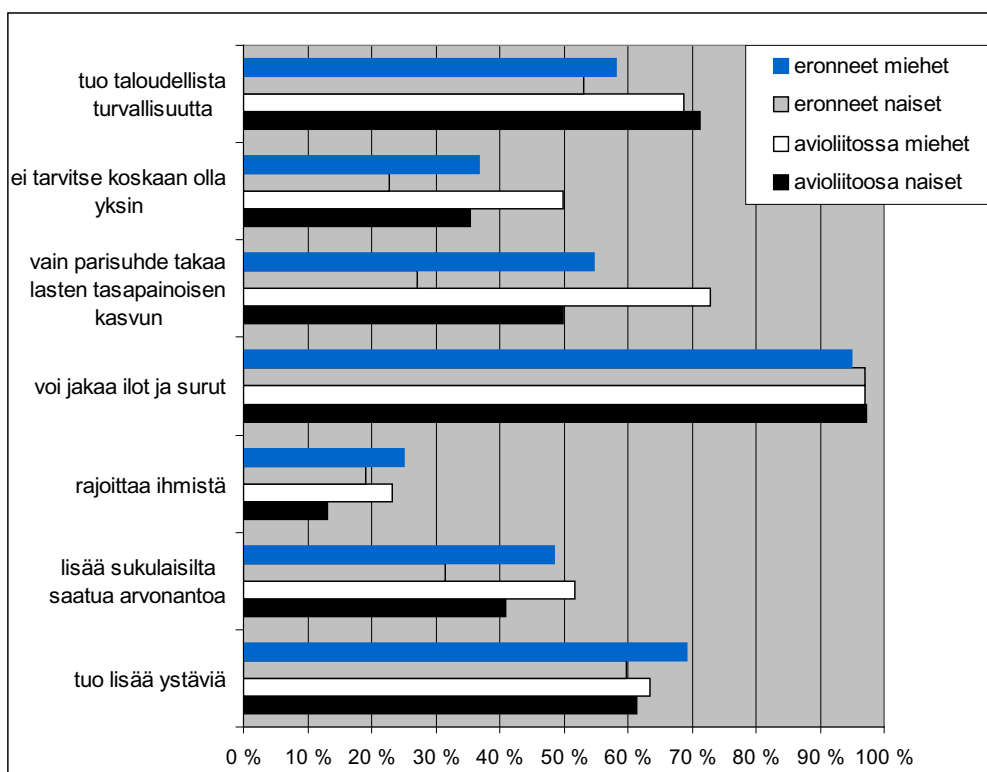
Avoliitossa olevat naiset korostivat avioliitossa olevia miehiä useammin kummankin puolison osallistumista perheen elättämiseen. Avioliitossa olevat miehet puolestaan korostivat naisia useammin kummankin puolison omaa, kodin ja parisuhteen ulkopuolista elämää, pitäen tärkeinä parisuhteenkin kannalta kummankin omia ystäviä ja harrastuksia. Avioliitossa oleville miehille oli puolisoitten luonteiden samankaltaisuus myös tärkeämpää kuin naisille. Sen sijaan eronneille naisille oli tärkeämpää kuin eronneille miehille puolisoitten samankaltaiset sosiaaliset taustat.

Vastaajat näkivät hyvässä parisuhteessa tärkeimpinä tekijöinä vahvan luottamuksen puolisoon kaikissa asioissa sekä puolisoitten arvostuksen ja kunnioituksen toisiaan kohtaan. Eronneet vastaajat yleensäkin- ja erityisesti eronneet naiset- pitivät kaikkia kysymyksessä annettuja asioita tärkeimpinä hyvän parisuhteen kannalta kuin avioliitossa olevat. Eronneet korostivat erityisesti hyvää kommunikaatiota ja hyvää seksisuhdetta puolisoitten välillä, sekä puolisoitten samankaltaisuutta ja voimakasta rakastamisen tunnetta. Perheeseen sitoutuminen, hyvä kommunikaatio puolisoitten välillä ja puolisoitten samankaltaisuus oli kaikille naisille tärkeämpää kuin miehille. Eronneille naisille olivat näiden lisäksi tärkeitä myös omaan perheen ulkopuoliseen elämään liittyvät tekijät omine harrastuksineen ja ystävineen. Avioliitossa olevista olivat kummankin puolison omat ystävät ja harrastukset puolestaan miehille tärkeämpiä kuin naisille.

6.2 Mitä parisuhde merkitsee?

Parisuhteen merkitystä kysyttiin seitsemän eri väittämän avulla, joihin vastaajien piti ottaa kantaa viisiportaisella mielipideasteikolla.⁵ Annetuista väittämistä parisuhde merkitsi selkeimmin mahdollisuutta jakaa ilot ja surut. Tässä suhteessa ei ollut eroa avioliitossa olevien ja eronneiden välillä. Parisuhteen koettiin usein tuovan myös taloudellista turvallisuutta ja lisää ystäviä (kuvio 5).

Kuvio 5. Mitä parisuhde merkitsee? Annettujen väittämien kanssa samaa mieltä olevien osuudet (%) (Avioliitossa olevat naiset N=582, avioliitossa olevat miehet N=384, eronneet naiset N=489 ja eronneet miehet N=256).

Avioliitossa olevien ja eronneiden näkemyksissä oli joitakin eroja. Avioliitossa oleville parisuhde merkitsi useammin taloudellista turvallisuutta ja sitä ettei tarvitse koskaan olla yksin sekä lisäsi sukulaisilta saatua arvonantoa. Lisäksi avioliitossa olevista

⁵ Asteikko: 1=täysin samaa mieltä, 2=varsin samaa mieltä, 3=hieman eri mieltä, 4=varsin eri mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Vastauksia analysoitaessa luokiteltiin vastaukset uudelleen kolmiluokkaiseksi, yhdistämällä luokat 1 ja 2 (kuvio 5) sekä luokat 4 ja 5 toisiinsa.

useampi uskoi vain parisuhteen takaavan lasten tasapainoisen kasvun. Eronneet vastaajat puolestaan kokivat hieman useammin parisuhteen rajoittavan ihmistä.

Miesten ja naisten välillä oli myös joitakin eroja. Sekä avioliitossa olevat että eronneet miehet kokivat naisia useammin vain parisuhteen takaavan lasten tasapainoisen kasvun ja ettei parisuhteessa koskaan tarvitse olla yksin. Vaikka varsin harva vastaaja koki parisuhteen rajoittavan ihmistä, oli tämä miehille - ja erityisesti avioliitossa oleville miehille- naisia yleisempi ajatus. Eronneet miehet kokivat puolestaan naisia useammin parisuhteen lisäävän sukulaisilta saatua arvonantoa.

Parisuhde merkitsi vastaajille yleisimmin siis ”tunnekumppanuutta” eli mahdollisuutta jakaa ilot ja surut. Lisäksi parisuhteen koettiin tuovan taloudellista turvallisuutta ja lisää ystäviä. Erityisesti avioliitossa olevat vastaajat kokivat, että parisuhde tuo taloudellista turvallisuutta ja ettei parisuhteessa koskaan tarvitse olla yksin. He myös kokivat, että vain parisuhde takaa lasten tasapainoisen kasvun. Miehet olivat kuitenkin naisia useammin molemmissa ryhmissä sitä mieltä, että vain parisuhde takaa lasten tasapainoisen kasvun ja ettei parisuhteessa tarvitse koskaan olla yksin. Lisäksi miehet, varsinkin avioliitossa olevat, kokivat parisuhteen myös rajoittavan ihmistä, ja eronneet miehet kokivat parisuhteen lisäävän sukulaisilta saatua arvonantoa. Mielenkiintoinen huomio oli, ettei sukupuolten välillä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja siinä koettiin parisuhteen tuovan taloudellista turvallisuutta.

6.3 Yhteiset tehtävät kodissa

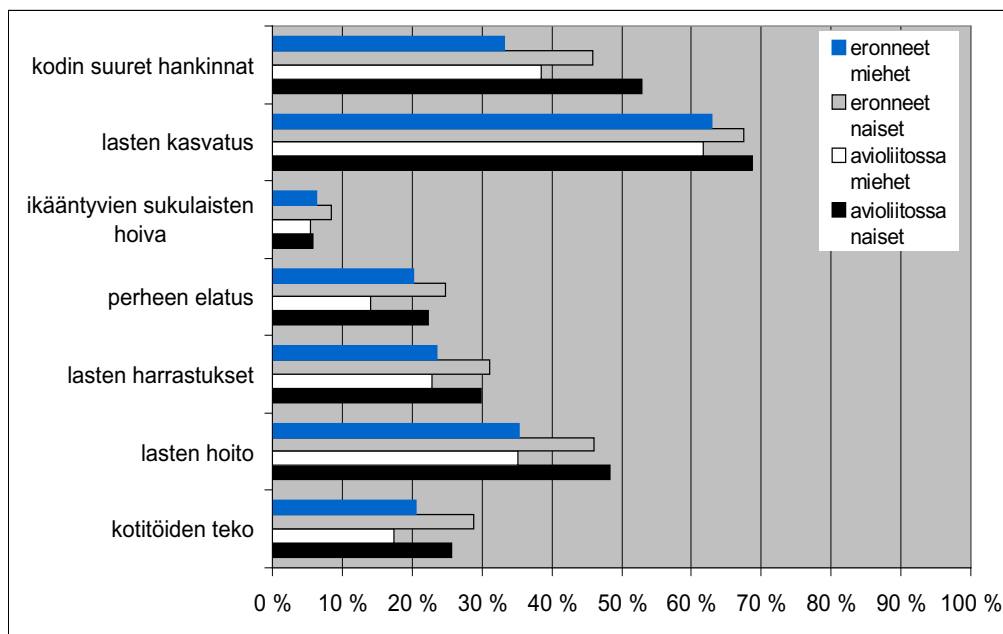
Vuoden 1998 perhebarometrin mukaan lasten kasvatus ja hoito olivat puolisoiden yhteisiä tai naisten tehtäviä. Miehet osallistuivat naisia useammin vain lasten harrastuksiin vientiin ja atk:n opettamiseen. Yhteisiä töitä kodissa olivat myös ruokaostosten teko, laskujen maksu ja siivous. Ikääntyneiden sukulaisten hoitoa pidettiin periaatteessa kummankin vastuulla, mutta käytännössä naiset osallistuivat siihen miehiä enemmän. (Reuna 1998.)

Myös tässä kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin kuinka tärkeänä he pitävät sitä, että parisuhteessa kumpikin puolisoista osallistuu eräiden perheen/kodin tehtävien hoitoon. Vastaajat ottivat kantaa seitsemän valmiiksi annetun tehtävän tärkeyteen kuusiportaisella asteikolla.⁶

⁶ Asteikko: 1=erittäin tärkeää (kuvio 6), 2=varsin tärkeää, 3=tärkeää, 4=ei kovin tärkeää, 5=ei lainkaan tärkeää ja 6=en osaa sanoa.

Useimmin tärkeimpänä pidettiin kummankin puolison osallistumista lasten kasvatukseen. Myös lasten hoitoon ja kodin suurista hankinnoista tai investoinneista päättämistä pidettiin yleisesti puolisoiden yhteisinä tehtävinä kodissa (kuvio 6).

Kuvio 6. Avioliitossa olevien ja eronneiden vastaajien mielestä sellaiset kodin tehtävät, joihin on **erittäin tärkeää kummankin puolison osallistuminen**. (Avioliitossa naiset N=585, avioliitossa miehet N=387, eronneet naiset N=486 ja eronneet miehet N=253).

Yllättävää oli se, että kotitöiden tekoa piti vain noin neljäsosa vastaajista ehdottomasti kummankin puolison tehtävänä ja perheen elättämiseen osallistumista vastaajista viidesosa. Kummankin puolison osallistumista ikääntyvien sukulaisten hoivaan ei juurikaan katsottu tärkeäksi. Tämä johtunee siitä, ettei ikääntyneiden hoivaa ylipäättään enää useinkaan katsota perheen, vaan yhteiskunnan tehtäväksi.

Eronneiden ja avioliitossa olevien vastaajien näkemykset poikkesivat toisistaan ainoastaan siten, että eronneet pitivät aviossa olevia useammin tärkeänä kummankin puolison osallistumista perheen elatukseen. Tässä oli eroa erityisesti miesten välillä.

Naiset pitivät tärkeämpänä kuin miehet kummankin puolison tasapuolista osallistumista useimpiin kodin tehtäviin: kotitöiden tekoon, lasten hoitoon, lasten harrastuksiin, kodin suurista hankinnoista päättämiseen ja perheen elatukseen. Perheen elatukseen osallistumisen suhteen oli nähtävissä myös koulutusryhmittäistä eroa niin naisten kuin

miestenkin kohdalla siten, että se oli alempiin koulutusryhmiin kuuluville tärkeämpää kuin yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneille.

Kummankin puolison osallistuminen lasten kasvatukseen nähtiin siis kaikkein tärkeimmäksi. Myös lastenhoito ja kodin suurista investoinneista päättäminen olivat yleisesti tehtäviä, joihin nähtiin tärkeäksi kummankin puolison osallistuminen. Kummankin puolison osallistumista kotitöiden tekoon korosti yllättävän harva, vain noin neljäsosa vastaajista. Kummankin puolison osallistumista lasten hoitoon, lasten harrastuksiin, kotitöiden tekoon, perheen elatukseen sekä kodin suurista hankinnoista ja investoinneista päättämiseen pitivät naiset tärkeämpänä kuin miehet. Koulutusryhmittäistä eroa oli kuitenkin siten, että korkeasti koulutetut naiset sekä miehet pitivät alempia koulutusryhmiä harvemmin tärkeänä sitä, että kumpikin puoliso osallistuu perheen elatukseen.

6.4 Tyytyväisyys parisuhteeseen

Avioliiton laatua tai tyytyväisyyttä parisuhteeseen on mitattu yleensä kahdella eri tavalla: ensiksi sitä, kuinka avioliitossa olevat ihmiset arvioivat itse parisuhdettaan, sen onnellisuutta tai tyytyväisyyttä suhteeseensa. Toiseksi sitä, kuinka puolisoiden välinen suhde toimii, eli mitattavana on ollut aviollinen sopeutuminen mm. kommunikaation ja konfliktien kautta. (Glenn 1990.)

Usein ajatellaan, että ihminen on itse paras arvioimaan onnellisuuttaan. Niinpä usein tarkastellaan puolisoiden subjektiivista tunnetta avioliittonsa tilasta jota on nimitetty onnellisuudeksi, onnistumiseksi, tyytyväisyydeksi tai sopeutumiseksi. Tällaiset subjektiiviset arviot ovat kuitenkin alttiita sosiaaliselle suotavuudelle eli ihmiset sanovat olevansa onnellisempia kuin todellisuudessa ovatkaan. Yleisiin kysymyksiin, kuten - onko avioliittonne onnellinen – vastataan positiivisemmin kuin konkreettisiin kysymyksiin. Ihmiset saattavat sanoa olevansa onnellisia, mutta kun tiedustellaan tarkemmin kuinka tyytyväisiä he ovat avioelämänsä eri puoliin, tyytymättömyys tulee esiin. (Tolkki-Nikkonen 1990.)

Avioliittonsa onnelliseksi kokeneet 15 vuotta naimisissa olleet parit olivat Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksessa tyytyväisiä lähes kaikkeen, mutta onnettomaksi liittonsa kokeneet eivät juuri mihinkään. Tyytymättömmimpiä avioliittonsa onnettomaksi kokeneet olivat ongelmien ratkaisuun ja kommunikaatioon.

Tässä luvussa tarkastellaan avioliitossa olevien vastaajien tyytyväisyyttä pari-suhteeseensa. Koska haluttiin päästä ”onnellisuusmuurin” yli, kysyttiin parisuhdetyytyväi-

syyttä kahdella hieman erilaisella kysymyksellä. Aluksi tyytyväisyyttä kartoitetaan varsin yleisluontoisilla parisuhteeseen liittyvillä väitelauseilla ja sen jälkeen tarkemmillä parisuhteen eri osa-alueita koskevilla kysymyksillä.

6.4.1 Yleinen tyytyväisyys parisuhteeseen

Avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin tyytyväisyyttä parisuhteeseensa 18:n eri väittämän avulla. Väittämät koskivat yleistä tyytyväisyyttä nykyiseen parisuhteeseen, puolison toimintatapoihin ja parisuhteen kommunikaatioon. Vastausasteikko oli viisiportainen.⁷

Vastaajista lähes 90 prosenttia piti avioliittoaan hyvänä. Lähes yhtä moni uskoi olevansa onnellisesti naimisissa nykyisen puolisonsa kanssa vielä 10 vuoden kuluttuakin ja koki puolisonsa kunnioittavan ja arvostavan itseään (taulukko 6, liitetaulukko 1).

Noin kolme neljästä vastaajasta oli valmiita myös tekemään kaikkensa, että heidän avioliittonsa kestäisi. Se, halusivatko vastaajat tuoda esiin positiivisemman puolen liitostaan, vai olivatko liitot todella näin onnellisia jää tietysti arvailujen varaan.

Ongelmina näyttäytyi yleisemmin varsinkin naisten näkökulmasta kommunikaatioon liittyvät tekijät, eli ettei puoliso useinkaan kuuntele mitä heillä oli sanottavaa ja ne, joilla oli lapsia kokivat riitojen lisääntyneen liitossa lasten syntymän myötä. Lähes kolmannes miehistä ajatteli, että puoliso on liian harvoin kiinnostunut seksistä.

Miehet nauttivat myös naisia useammin keskusteluista puolisonsa kanssa ja kokivat puolison yleensä ymmärtävän heidän tunteitaan. Miehistä useampi myös uskoi olevansa onnellisesti naimisissa puolisonsa kanssa vielä 10 vuoden kuluttuakin. Vain muutama prosentti vastaajista oli sitä mieltä, että pienetkin erimielisyydet puolison kanssa päättyvät suureen riitaan ja pelkäsi, että puoliso hakee avioeroa.

⁷ Asteikko: 1=täysin samaa mieltä, 2=samaa mieltä, 3=siltä väliltä, 4=eri mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Asteikko muokattiin kolmiluokkaiseksi yhdistämällä luokat 1 ja 2 (taulukko 6) sekä luokat 4 ja 5 toisiinsa.

Taulukko 6. Oletteko samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa? Avioliitossa olevien vastaajien määrät kysymyksessä ja väitteiden kanssa samaa mieltä olevien osuudet.

	Naiset N=527-587 samaa mieltä %	Miehet N=342-385 samaa mieltä %	Kaikki N=870-973 samaa mieltä %
Parisuhde			
1. Meillä on hyvä avioliitto	86	90	87
2. Uskon, että olemme onnellisesti naimisissa puolisoni kanssa vielä kymmenen vuoden kuluttuakin	81	89	84
3. Teen kaikkeni, että avioliittomme kestäisi	75	81	77
4. Avioliitto on "hionut särmiä" persoonallisuudestani	60	63	61
5. Avioliittomme käy vuosi vuodelta minulle vaikeammaksi	5	4	4
6. Toivon joskus etten olisi mennyt naimisiin nykyisen puolisoni kanssa	9	6	8
7. Meillä on puolisoni kanssa monia yhteisiä mielenkiinnon kohteita	54	55	54
Puolison toiminta			
8. Puolisoni on mielestäni liian harvoin kiinnostunut seksistä	8	28	16
9. Puolisoni kunnioittaa ja arvostaa minua	83	85	84
10. Pelkään, että puolisoni hakee avioeroa	2	4	3
11. En tiedä onko puolisoni koskaan todella rakastanut minua	3	3	3
12. Puolisoni käyttää liikaa rahaa kysymättä minulta ensin	5	9	7
Kommunikaatio			
13. Pienetkin erimielisyydet päätyvät puolisoni kanssa suureen riitaan	4	2	3
14. Riidat liitossamme lisääntyivät lasten syntymän myötä ¹	23	16	20
15. Nautin usein keskustelustamme puolisoni kanssa	64	69	66
16. Yleensä puolisoni ymmärtää tunteitani	69	77	72
17. Puolisoni ei kuuntele useinkaan mitä minulla on sanottavaa	9	5	7
18. Emme jaa puolisoni kanssa samaa elämänfilosofiaa	7	6	6

¹ Mukana vain ne vastaajat, joilla oli omia lapsia

6.4.2 Parisuhteen eri osa-alueet

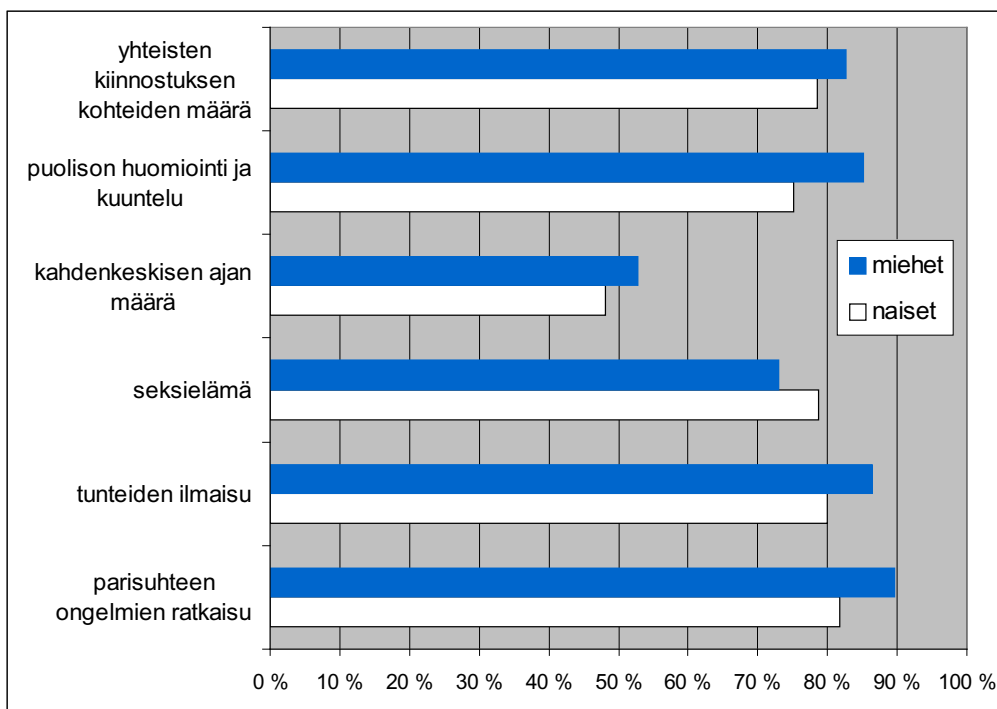
Avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin myös heidän tyytyväisyyttään parisuhteensa kuuteen eri osa-alueeseen, joihin vastaajat ilmaisivat tyytyväisyyttään viisiportaisella asteikolla.⁸ Nämä osa-alueet mittasivat lähinnä tyytyväisyyttä puolisoitten väliseen

⁸ Asteikko: 1=erittäin tyytyväinen, 2=varsin tyytyväinen, 3=tyytyväinen, 4=hieman tyytymätön ja 5=erittäin tyytymätön. Vastauksia analysoitaessa luokiteltiin vastaukset uudelleen kaksiluokkaiseksi, yhdistämällä luokat 1, 2 ja 3 (kuvio 7) sekä luokat 4 ja 5 toisiinsa.

kommunikaatioon, yhteisten kiinnostuksen kohteiden määrään ja kahdenkeskisen ajan määrään.

Annetuista parisuhteen osa-alueista tyytyväisimpiä oltiin parisuhteen ongelmien ratkaisuun ja tunteiden ilmaisuus (kuvio 7).

Kuvio 7. Kuinka suuri osa avioliitossa olevista vastaajista oli tyytyväisiä parisuhteensa eri osa-alueisiin (naiset N=582 ja miehet N=382).

Tyytymättömmimpiä oltiin kahdenkeskisen ajan määrään ja seksielämään. Nämä kaksi tekijäähän voivat olla myös sidoksissa toisiinsa.

Naiset olivat miehiä tyytyväisempiä parisuhteessaan seksielämään. Naisten keskuudessa oli kuitenkin joitakin eroja. Ylioppilastutkinnon suorittaneet naiset olivat harvemmin tyytyväisiä seksielämäänsä ja kahdenkeskisen ajan määrään kuin vähemmän peruskoulutusta omaavat. Myös ikäryhmittäisiä eroja oli naisten keskuudessa siten, että 45 – 50-vuotiaat naiset olivat tyytyväisimpiä puolisoiden kahdenkeskisen ajan määrään ja 25 – 29-vuotiaat tyytyväisimpiä puolison huomiointiin ja kuunteluun. Alemmat toimihenkilönaiset olivat harvimminkin tyytyväisiä parisuhteessaan tunteiden ilmaisuun ja kotiäidit puolestaan tyytyväisimpiä.

Miehet olivat naisia tyytyväisempiä parisuhteeseensa liittyvien ongelmien ratkaisuun, toisen huomiointiin ja kuunteluun sekä tunteiden ilmaisuun. Miehistä johtavassa asemassa olevat sekä ylemmät ja alemmat toimihenkilöt olivat muita harvemmin tyytyväisiä kahdenkeskisen ajan määrään puolisonsa kanssa, ja ylioppilastutkinnon suorittaneet miehet olivat vähemmän peruskoulutusta omaavia harvemmin tyytyväisiä seksielämäänsä.

Lähes 90% avioliitossa olevista vastaajista koki elävänsä hyvässä parisuhteessa. Vastajat olivat siis hyvin tyytyväisiä parisuhteeseensa ja miehet vielä naisiakin tyytyväisempiä. Miehet kokivat naisia useammin, että puoliso on liian harvoin kiinnostunut seksistä. Naiset puolestaan olivat tyytymättömämpiä puolisoiden väliseen kommunikaatioon eli, siihen ettei puoliso aina kuuntele mitä heillä on sanottavaa ja että riidat liitossa ovat lisääntyneet lasten syntymän myötä. Parisuhteen eri osa-alueista tyytyväisimpiä oltiin kuitenkin parisuhteen ongelmien ratkaisuun ja tunteiden ilmaisuun. Tyytymättömyimpiä oltiin kahdenkeskisen ajan määrään, ja selkeimmin olivat kahdenkeskisen ajan määrä ja seksielämä tyytymättömyyden aihe varsinkin hyvin koulutetuille vastaajille. Tässäkin tuli esiin se, että naiset ovat miehiä tyytymättömämpiä toisen huomiointiin ja kuunteluun sekä parisuhteen ongelmien ratkaisuun.

6.5 Yhteenveto

Tärkeimmät tekijät hyvässä parisuhteessa olivat vahva luottamus puolisoon kaikissa asioissa ja molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus. Sekä avioliitossa olevien että eronneiden ryhmissä tärkeinä pidettiin myös puolisoiden samanlaisia elämänarvoja, hyvää kykyä käsitellä ristiriitoja ja sitä että voidaan puhua ja jakaa kaikki asiat puolisoiden kesken. Nämä tulokset ovat hyvin yhteneviä Määtän (2000) kestävästä parisuhdesta koskevista kirjoituksista tekemien tulkintojen kanssa. Hyvän parisuhteen kannalta tärkeinä ei useinkaan pidetty puolisoiden samanlaista sosiaalista taustaa ja sitä ettei puolisoiden välillä olisi juurikaan erimielisyyksiä. Mielenkiintoista on, että vaikka samanlaisia elämänarvoja pidettiin tärkeinä ei samanlainen sosiaalinen tausta kuitenkaan ollut vastaajien mielestä tärkeä. On myös mielenkiintoista, että tärkeänä nähtiin kummankin puolison hyvä kyky käsitellä tulevia ristiriitoja, mutta erimielisyyksien puuttuminen puolisoiden välillä ei ollut tärkeää.

Eronneille vastaajille ja erityisesti eronneille naisille olivat kaikki kysymyksessä mainitut asiat tärkeämpiä kuin hyvässä parisuhteessa avioliitossa oleville. Eronneet korostivat mm. puolisoiden välisen kommunikaation tärkeyttä sekä puolisoiden samankaltaisuutta. Nämä tärkeiksi nähdyt tekijät, varsinkin luonteiden samankaltaisuuden

voisi nähdä yhtenevänä sen Jallinojan (2000) ajatuksen kanssa, että kumppaneiden hyvällä yhteen sopimisella pyritään varmistamaan parisuhteen kestävyys jo etukäteen. Tähän varmisteluun näyttäisivät pyrkivän erityisesti kerran jo ”kolhuja kokeneet” ja sen myötä kriittisemmiksi tulleet tai kenties aina parisuhteeseen kriittisemmin suhtautuneet eronneet vastaajat.

Naiset, useammin kuin miehet, pitivät tärkeänä parisuhteen hyvään kommunikaatioon ja perheeseen sitoutumiseen sekä puolisoiden samankaltaisuuteen liittyviä tekijöitä. Suurempi osa avioliitossa olevista miehistä kuin naisista puolestaan piti tärkeänä, että puolisoilla on myös useita omia ystäviä ja paljon omia harrastuksia. Naiset siis kokivat tärkeänä perheen yhteyden ja miehet myös puolisoiden omat tekemiset ystävineen ja harrastuksineen.

Vastaajille annetuista väittämistä **parisuhde merkitsi useimmin** mahdollisuutta jakaa ilot ja surut. Lisäksi parisuhteen koettiin tuovan usein taloudellista turvallisuutta ja lisää ystäviä. Avioliitossa olevat vastaajat kokivat eronneita useammin parisuhteen tuovan taloudellista turvallisuutta ja ettei parisuhteessa tarvitse koskaan olla yksin. Avioliitossa olevat, varsinkin miehet, korostivat myös eronneita enemmän vain parisuhteen takaavan lasten tasapainoisen kasvun. Eronneet naiset näkivät useimmin, että tasapainoisia lapsia voi kasvaa ilman vanhempien parisuhdettakin. Useiden miesten mielestä parisuhteessa ei myöskään tarvitse koskaan olla yksin, mutta avioliitossa olevat miehet kokivat lisäksi parisuhteen rajoittavan ihmistä ja eronneet miehet puolestaan parisuhteen lisäävän sukulaisilta saatua arvonantoa. Parisuhde merkitsi siis useimmille vastaajille sosiaalista, taloudellista ja emotionaalista turvallisuutta, mutta erityisesti avioliitossa olevat miehet kokivat sen myös omaa toimintaa rajoittavana tekijänä.

Kun vastaajilta kysyttiin **mitkä ovat sellaisia kodin tehtäviä, joihin he katsovat tärkeäksi kummankin puolison osallistumisen**, nousi lasten kasvatus tärkeimmäksi. Seuraavaksi useimmin katsottiin tärkeiksi kummankin puolison osallistuminen kodin suurista hankinnoista tai investoinneista päättämiseen ja lastenhoitoon. Vasta neljänneksi tärkeimpänä tuli kummankin kotitöiden tekoon osallistuminen. Vain hyvin harva vastaaja piti tärkeänä kummankin puolison osallistumista ikääntyvien sukulaisten hoivaan. Naiset pitivät kotitöihin osallistumista, kuten myös lasten hoitoon ja harrastuksiin sekä perheen elatukseen osallistumista ja kodin suurista hankinnoista tai investoinneista päättämistä kuitenkin tärkeämpänä kuin miehet. Koulutuksen mukaan oli vastaajien välillä eroa siten, että korkeasti koulutetut pitivät harvemmin kuin vähemmän koulutetut tärkeänä kummankin puolison osallistumista perheen elatukseen. Lasten kasvatus, hoito ja kotitöiden teko olivat myös vuoden 1998 perhebarometrissä (Reuna 1998) usein puolisoiden yhteisiksi tehtäviksi miellettyjä

kodin tehtäviä. Tämän selvityksen tulokset ovat varsin yhteneviä vuoden 1998 perhebarometrin kanssa, vaikka kotityöt tulivatkin yllättävän vähän esiin kenties siksi, että vastakkainasettelu eri tehtävien välillä oli tässä kyselyssä voimakkaampi.

Avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin myös **tyytyväisyyttä** parisuhteeseensa. Lähes 90% vastaajista piti avioliittoaan hyvänä ja neljä viidestä uskoi olevansa naimisissa nykyisen puolisonsa kanssa vielä 10 vuoden kuluttuakin. Miehet olivat parisuhteeseensa vielä naisiakin tyytyväisempiä. Miehet kokivat naisia useammin, että puoliso on liian harvoin kiinnostunut seksistä ja naiset puolestaan kokivat riitojen lisääntyneen lasten syntymän myötä, ja ettei puoliso useinkaan kuuntele mitä heillä on sanottavaa. Parisuhteet siis näyttäytyivät varsin onnellisina. Sosiaalisesti suotavan ”onnellisuusmuurin” murtamiseksi kysyttiin parisuhteiden eri osa-alueista hieman tarkemmin. Annetuista parisuhteen osa-alueista tyytyväisimpiä oltiin parisuhteen ongelmien ratkaisuun ja tunteiden ilmaisuun. Harvimmin tyytyväisiä oltiin kahdenkeskisen ajan määrään sekä ehkä osittain siihen liittyen myös seksielämään. Kahdenkeskisen ajan määrä ja seksielämä aiheutti erityisesti tyytymättömyyttä hyvin koulutettujen vastaajien keskuudessa. Myös tässä kysymyksessä tuli esiin, että naiset olivat miehiä useammin tyytymättömiä parisuhteessaan toisen huomiointiin ja kuunteluun sekä parisuhteen ongelmien ratkaisuun. Naisista 2 prosenttia ja miehistä neljä prosenttia pelkäsi puolison hakevan avioeroa. Mielenkiintoista oli, että Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksessa parisuhteensa onnettomimmaksi kokeneet olivat tyytymättömmimpiä parisuhteen ongelmien ratkomiseen ja kommunikatioon, eli hyvin samoihin tekijöihin, mihin tämän selvityksen onnellisiksi näyttäytyvät vastaajat olivat kaikkein tyytyväisimpiä.

7. RISTIRIIDAT PARISUHTEESSA

Kaikissa parisuhteissa on ristiriitoja, eivätkä ne vielä merkitse suhteen loppua. Kesävien ja eroon päätyvien suhteiden eroa ei niinkään selitä ongelmien määrä tai laatu vaan se miten puoliset suhtautuvat ristiriitoihin ja osaavat niitä selvittää. Parisuhde tuo mukanaan monenlaisia muutoksia ja yllätyksiä. Onnistuneen suhteen ydin on halu ja kyky toimia niin, että vaalii toisen hyvinvointia itseään laiminlyömättä. Tämä haaste on mittava. (Määttä 2002.)

Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksessa 15-vuotta naimisissa olleiden parien tärkeimmät liittoa koossa pitävät syyt olivat läheisyys, luottamus ja rakkaus puolisoa kohtaan. Entä mikä estää pareja eroamasta liitosta, jossa on ristiriitoja? Nämä 15 vuotta naimisissa olleet parit ilmoittivat yhdessä pysymisen syyksi sen, että halusivat antaa liitolle vielä mahdollisuuden. Erityisesti liittonsa onnelliseksi arvioineet ilmoittivat syyksi yhdessä pysymiseen sen, että vaikeiden aikojen jälkeen tilanne oli muuttunut aina jonkin ajan kuluttua paremmaksi ja liittonsa vähemmän onnelliseksi olivat arvioineet sen, että halusivat pitää liittonsa koossa lasten tähden ja siksi, että muut vaihtoehdot puuttuivat.

Tässä luvussa käsitellään vastaajien näkemyksiä parisuhteessa esiintyvistä ristiriidoista. Niin avioliitossa eläviltä kuin eronneiltakin tiedusteltiin sitä, mistä asioista nykyisessä tai ex-parisuhteessa on tullut ristiriitoja ja kuinka usein. Yhä avioliitossa eläviltä vastaajilta tiedusteltiin myös niitä syitä, miksi he ovat pysyneet yhdessä puolisonsa kanssa, vaikka suhteessa olisi välillä ollut ongelmia.

7.1 Mistä asioista ristiriitoja ja kuinka usein?

Vastaajilta tiedusteltiin, kuinka usein eri vaihtoehdoista oli kuluneiden kahden vuoden aikana ollut ristiriitoja. Avioliitossa olevat vastaajat vastasivat nykyisen, vuonna 1995 solmimansa, avioliiton kahden viimeisen vuoden ajalta ja eronneet vastaajat jo päättäneen vuonna 1995 solmimansa avioliiton kahden viimeisen vuoden ajalta. Tässä kysymyksessä vastaajat ottivat kantaa kuusiportaisella asteikolla siihen, kuinka usein heillä oli ollut ristiriitoja puolisonsa kanssa annetuista yhdeksästätoista mahdollisesta ristiriitojen syystä. Vastaajamäärät jäivät tässä kysymyksessä noin 20 prosenttia muita kysymyksiä pienemmiksi ensimmäisessä kyselylomakkeessa olleen painovirheen vuoksi.

7.1.1 Ristiriidat avioliitossa

Vuonna 1995 solmimassaan avioliitossa yhä oleville kotityöt olivat olleet useimmin esiintyvä riidanaihe kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Kotityöt aiheuttivat parisuhteen ristiriitoja vähintään viikoittain viidesosalle ja vähintään noin kerran kuukaudessa lähes puolelle miesvastaajista ja yli puolelle naisvastaajista (taulukko 7 ja liitetaulukko 2).

Taulukko 7. Kuinka usein on ollut ristiriitoja puolison kanssa kahden viimeisen vuoden aikana? Avioliitossa elävät naiset (N=384-435) ja miehet (N=237-269) M= miehet, N= naiset.

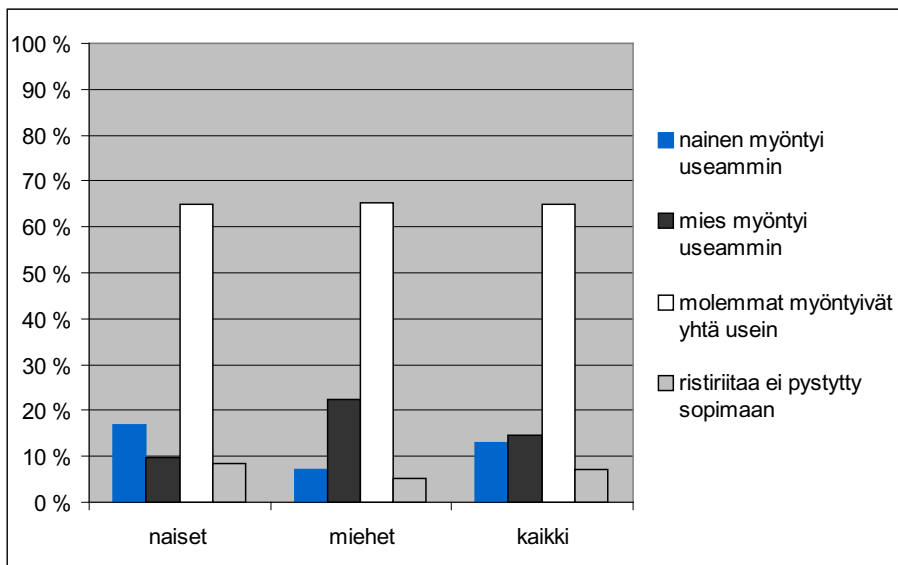
	Päivittäin %		Viikoittain %		Noin kerran kuukaudessa %		Muutaman kerran vuodessa %		Ei koskaan %	
	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M
1. Rahan käyttö	1	0	10	13	21	20	48	48	19	18
2. Uskonto	0	0	0	0	0	2	11	12	88	87
3. Puolison ystävät	0	0	0	0	2	3	32	29	66	68
4. Erilaiset arvot/elämäntyyli	1	0	5	3	14	11	47	49	34	36
5. Seksiin liittyvät asiat	1	2	8	9	16	16	51	46	24	28
6. Uskottomuus	0	0	1	1	1	1	13	14	85	84
7. Miehen työ	0	2	6	4	17	20	39	37	38	37
8. Vaimon työ	0	1	5	2	12	8	34	33	50	55
9. Kotitöiden teko	3	1	18	20	32	28	36	37	11	13
10. Alkoholin/muiden päihteiden käyttö	1	0	3	1	9	8	35	33	53	58
11. Vapaa-ajan käyttö	0	0	9	8	21	20	53	52	18	21
12. Lasten kasvatus	2	1	11	7	24	18	47	49	17	25
13. Teidän (vastaajan) ystäväanne	0	0	1	0	4	6	27	31	67	64
14. Kanssakäyminen sukulaisten kanssa	0	0	1	1	8	9	54	53	36	37
15. Työn ja perheen yhteensovittaminen	2	1	9	7	19	22	48	43	22	27
16. Mustasukkaisuus	1	0	2	1	4	5	34	32	60	62
17. Yhdessä vietetyn ajan määrä	2	1	8	7	22	21	49	47	19	24
18. Läheisyyden ja tunteiden ilmaisu	2	2	7	6	23	24	46	48	22	21
19. Puolisoiden välinen keskustelu/sen puute	2	2	7	5	23	22	50	52	19	20

Muita yleisimpiä riidan aiheita olivat rahan käyttö ja lasten kasvatusta. Myös ajankäytölliset ongelmat tulivat esiin siten, että vapaa-ajan käytöstä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä yhdessä vietetyn ajan määrästä aiheutui monille ristiriitoja. Kommunikaatio-ongelmat näkyivät ristiriitoina läheisyyden ja tunteiden ilmaisussa sekä puolisoitten välisessä keskustelussa tai sen puutteessa. Näistä eri asioista riiteli noin viidesosa kerran kuukaudessa, mutta useimmat vastaajat kuitenkin vain muutamana kerran vuodessa. Eroa naisten ja miesten välillä oli siinä, että miehistä suurempi osa ilmoitti ettei heillä ollut koskaan ollut ristiriitoja lasten kasvatuksessa puolisonsa kanssa.

Mistä sitten ei aiheutunut ristiriitoja juuri koskaan? Uskonnosta ja uskottomuudesta ei juurikaan aiheutunut ristiriitoja puolisoitten välille, sillä yli 80% avioliitossa olevista miehistä ja naisista ilmoitti, ettei niistä ollut syntynyt kertaakaan ristiriitoja kahden viimeisen vuoden aikana. Alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä oli ristiriitoja aiheutunut vähintään kerran kuukaudessa naisista ja miehistä noin 10 prosentille ja muutaman kerran vuodessa kolmasosalle. Hieman yli puolelle naisista ja miehistä ei päihteiden käytöstä ollut aiheutunut ongelmia koskaan.

Avioliitossa olevat vastaajat pystyivät varsin hyvin sopimaan ristiriitansa, sillä peräti 65% vastaajista ilmoitti, että yleisimmin puolisoitten välisissä ristiriitatilanteissa kumpikin puolisoista myöntyy suunnilleen yhtä usein toisen tahtoon. Vain 7 prosentin mielestä ristiriidat päättyivät yleensä niin, ettei ristiriitaa pystytty sopimaan. Miehet ilmoittivat hieman naisia useammin myöntyneensä ristiriitatilanteessa (kuvio 8).

Kuvio 8. Miten ristiriidat päättyivät? Avioliitossa olevien naisten ja miesten osuudet sen mukaan miten ristiriidat puolison kanssa olivat useimmin päättyneet kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana (naiset N=561 ja miehet N=363).

7.1.2 Ristiriidat ex-puolison kanssa avioliiton viimeisinä vuosina

Useimmin eronneet vastaajat ilmoittivat liiton kahtena viimeisenä vuonna aiheutuneen ristiriitoja puolisoiden välisestä keskustelusta tai sen puutteesta (taulukko 8, liitetaulukko 3). Tässä kysymyksessä onkin tärkeää huomata, että joillakin vastaajilla on liiton päättymisestä jo kulunut useita vuosia. Muistikuvat eivät siis ole välttämättä kovin tarkkoja ja useimmilla ne myös ovat ikävien muistojen sävyttämiä.

Taulukko 8. Kuinka usein oli ristiriitoja ex-puolison kanssa kahden viimeisen avioliittovuoden aikana? Naiset (N=275-425) ja miehet (N=153-222) (N=naiset, M=miehet).

	Päivittäin		Viikoittain		Noin kerran kuu- kaudessa		Muuta- man kerran vuodessa		Ei koskaan	
	%		%		%		%		%	
	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M
1. Rahan käyttö	11	6	31	26	23	20	21	28	14	21
2. Uskonto	1	1	2	1	3	3	10	8	84	87
3. Puolison ystävät	2	1	13	9	15	13	31	34	40	43
4. Erilaiset arvot/elämäntyylit	13	8	30	17	27	26	18	31	13	18
5. Seksiin liittyvät asiat	6	4	25	19	22	28	23	28	25	21
6. Uskottomuus	4	3	12	8	8	9	31	37	45	43
7. Miehen työ	8	5	17	15	15	20	19	28	41	31
8. Vaimon työ	3	3	9	7	13	9	24	28	51	54
9. Kotitöiden teko	13	7	25	16	27	27	20	31	16	19
10. Alkoholin/muiden päihteiden käyttö	9	2	20	9	20	14	17	34	34	42
11. Vapaa-ajan käyttö	8	4	32	18	25	29	22	31	13	19
12. Lasten kasvatus	10	2	22	14	21	24	22	29	25	31
13. Teidän ystäväanne	4	2	12	6	16	17	28	34	41	41
14. Kanssakäyminen sukulaisten kanssa	2	1	11	9	25	16	37	46	25	28
15. Työn ja perheen yhteensovittaminen	7	5	23	15	17	22	24	35	30	23
16. Mustasukkaisuus	7	6	17	13	16	13	32	32	28	36
17. Yhdessä vietetyn ajan määrä	9	3	28	20	24	28	22	33	18	15
18. Läheisyyden ja tunteiden ilmaisu	13	7	32	25	26	27	20	29	9	12
19. Puolisoiden välinen keskustelu /sen puute	18	10	35	30	24	29	16	24	9	7

Eniten ristiriitoja oli aiheutunut kommunikaatiosta eli puolisoiden välisestä keskustelusta tai sen puutteesta sekä läheisyyden ja tunteiden ilmaisusta. Ristiriitoja oli usein myös kotitöiden tekoon ja puolisoiden erilaisiin arvoihin tai elämäntyyliin liittyen. Viikoittain ristiriitoja oli usein rahan ja vapaa-ajan käytöstä. Naisista neljäsosa ja miehistä viidesosa oli kokenut myös seksiin liittyvistä asioista ja yhteisen ajan määrästä ristiriitoja viikoittain.

Harvoin, vain muutaman kerran vuodessa, oli ristiriitoja aiheutunut tyypillisesti kanssakäymisestä sukulaisten kanssa, mustasukkaisuudesta ja uskottomuudesta sekä puolison ystävistä. Uskontoon liittyviä ristiriitoja oli ollut hyvin vähän, sillä yli 80% eronneista vastaajista ilmoitti, ettei aiheesta aiheutunut koskaan ristiriitoja. Vaimon työhön liittyviä ristiriitojakin oli ollut vain noin puolella vastaajista, mutta miehen työhön liittyen jopa kahdella kolmasosalla.

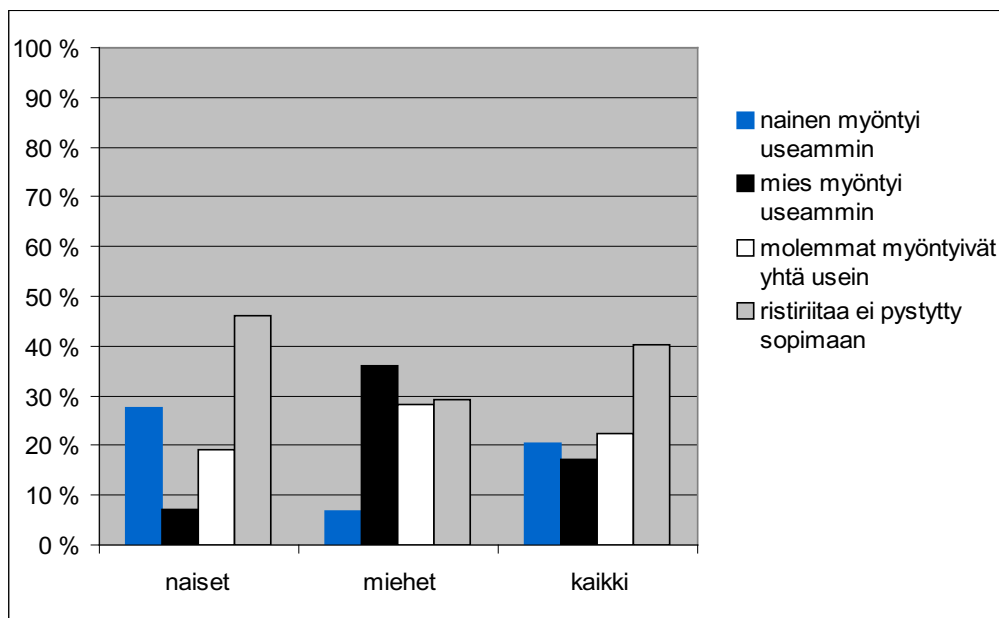
Eronneet naiset olivat kokeneet miehiä useammin ristiriitoja ex-puolisonsa kanssa liittyen varsinkin:

- erilaisiin arvoihin tai elämäntyyliin
- kotitöiden tekoon
- alkoholin- tai muiden päihteiden käyttöön
- vapaa-ajan käyttöön
- työn ja perheen yhteen sovittamiseen
- mustasukkaisuuteen

Eronneet miehet ilmoittivat useammin kuin naiset ristiriitoja olleen heidän omaan työhönsä liittyen. Naiset siis näyttäisivät kokevan ristiriidat miehiä voimakkaampina ja moninaisempina.

Miten nämä ristiriitatilanteet sitten yleensä päättyivät? Peräti 40% eronneista ilmoitti ettei ristiriitaa yleensä pystytty sopimaan ja vain 22%, että kumpikin myöntyi ristiriitatilanteessa yhtä usein. Miehistä useampi ilmoitti myöntyneensä ristiriitatilanteessa puolisoaan useammin tai että kumpikin puoliso oli myöntynyt yhtä usein ja naiset taas, ettei riitaa oltu pystytty sopimaan (kuvio 9).

Kuvio 9. Miten ristiriidat päättyivät? Eronneiden naisten ja miesten osuudet sen mukaan miten ristiriidat ex-puolison kanssa oli useimmin päättyneet avioliiton kahtena viimeisenä vuonna (naiset N=479 ja miehet N=253).

Avioliitossa oleville vastaajille koitui kotitöiden teosta yleisimmin puolisoitten välisiä ristiriitoja (taulukko 9). Muita yleisimpiä ristiriidan aiheita olivat rahan käyttö ja lasten kasvatus, josta naiset olivat kokeneet miehiä useammin ristiriitoja. Harvimminkin sijaan ristiriitoja koitui uskonnosta ja uskottomuudesta. Alkoholin ja muidenkaan päihteiden käytöstä ei yli puolet vastaajista ollut kokenut lainkaan ristiriitoja parisuhteessaan kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Yleisimmin, jopa 65 prosentin mielestä, nämä ristiriidat päättyivät niin, että suunnilleen yhtä usein kumpikin puolisoista myöntyi toisen tahtoon ja vain 7 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei riitä yleensä pystytty sopimaan.

Eronneilla vastaajilla oli puolestaan ollut yleisimmin ristiriitoja ex-puolisonsa kanssa avioliittonsa kahtena viimeisenä vuotena puolisoitten välisestä kommunikaatiosta, vapaa-ajan käytöstä, kotitöiden teosta ja puolisoitten erilaisista arvoista ja elämäntyylyistä. Harvimminkin oli ristiriitoja ollut uskonnosta aivan kuten avioliitossa olevillakin vastaajilla. Naiset olivat kokeneet miehiä useammin ristiriitoja monista eri asioista, mutta erityisesti erilaisiin arvoihin ja elämäntyyliin, kotitöiden tekoon, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöön, vapaa-ajan käyttöön sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvistä asioista. Miehet ilmoittivat naisia useammin ristiriitoja olleen vain heidän omaan työhönsä liittyen. Eronneilla vastaajilla nämä ristiriitatilanteet

olivat yleisimmin, 40 prosentin mielestä, päättäneet siten ettei ristiriitaa oltu pystytty sopimaan ja vain 22 prosenttia ilmoitti että yleensä kumpikin puolisoista myöntyi ristiriitatilanteessa suunnilleen yhtä usein.

Taulukko 9. Mistä asioista tulee useimmin ristiriitoja parisuhteessa? Avioliitossa olevien avioliittonsa kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana ja eronneiden ex-parisuhteensa kahtena viimeisenä vuotena yleisimmin kokemat ristiriitojen syyt. Ristiriitoja vähintään muutaman kerran vuodessa, %.

	Avioliitossa olevat N=622-704	%	Eronneet N=598-647	%
Yleisimmät syyt	1.Kotityöt	88	1. Puolisoiden välinen keskustelu/ sen puute	98
	2.Rahan käyttö	81	2. Läheisyyden ja tunteiden ilmaisu	90
	3.Vapaa-ajan käyttö	81	3. Vapaa-ajan käyttö	85
	4. Puolisoiden välinen keskustelu/ sen puute	81	4. Erilaiset arvot/ elämäntyyli	85
Harvinaisimmat syyt	1. Uskonto	12	1. Uskonto	15
	2. Uskottomuus	15	2. Vaimon työ	48
	3. Vastaajan ystävät	34	3. Uskottomuus	56

7.2 Tärkeimmät syyt pysyä yhdessä

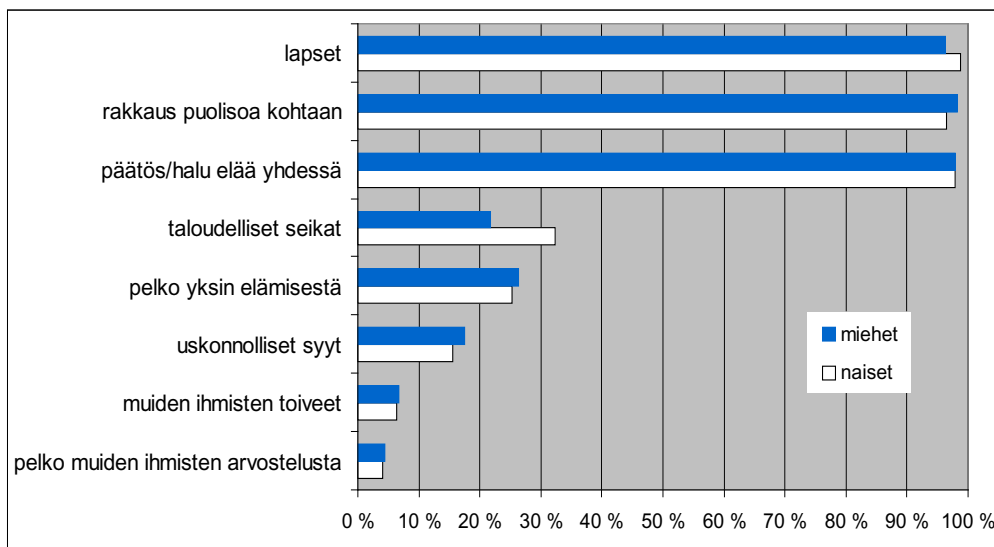
Avioliitossa olevilta vastaajilta tiedusteltiin myös tärkeimpiä syitä siihen, että he olivat pysyneet yhdessä puolisonsa kanssa vaikka välillä parisuhteessa olisi ollut ongelmia. Vastaajille annettiin kahdeksan mahdollista yhdessä pysymisen syytä, joihin he ottivat kantaa kuusiportaisella asteikolla⁹.

Tärkeimmiksi syiksi pysyä yhdessä puolison kanssa (vaikka välillä parisuhteessa olisi ollut ongelmia) yli 90% niin naisista kuin miehistäkin ilmoitti lapset, rakkauden puolisoa kohtaan ja halun tai päätöksen elää yhdessä (kuvio 10). Tärkeimmät syyt siis liittyivät perheeseen sitoutumiseen ja tunnesyihin.

Taloudelliset seikat ja pelko yksin elämisestä olivat tärkeitä vain noin neljäsosalle vastaajista. Vielä harvemmalle tärkeitä yhdessä pysymisen syitä olivat uskonnolliset syyt, muiden ihmisten toiveet tai pelko muiden ihmisten arvostelusta.

⁹ Asteikko: 1= erittäin tärkeä, 2=varsin tärkeä, 3=tärkeä, 4=ei kovin tärkeä, 5=ei lainkaan tärkeä ja 6=ei koske minua. Vastauksia analysoitaessa poistettiin luokkaan kuusi vastanneet ja yhdistettiin luokat 1-3 (kuviossa) sekä luokat 4 ja 5 toisiinsa.

Kuvio 10. Miksi on pysytty yhdessä vaikka parisuhteessa olisi välillä ollut ongelmia? Tärkeiksi syyn valinneiden naisten ja miesten prosenttiosuudet (Naiset N=456-580, miehet N= 297-379).

Naisille tärkeämpiä yhdessä pysymisen syitä - useammin kuin miehille - olivat lapset, mutta suurimmillaan naisten ja miesten välinen ero oli taloudellisten seikkojen kohdalla. Naisille taloudelliset seikat olivat tärkeämpiä. Nuorin 25-29-vuotiaiden naisten ryhmä ilmoitti kuitenkin kaikkein harvimmoin taloudellisten tekijöiden olevan syy pysyä yhdessä, rakkauden puolisoa kohtaan taas muita ikäryhmiä useammin. Perus- ja ammatillisen koulutuksen suhteen eroja oli seuraavasti: Ylioppilastutkinnon suorittaneet miehet ja yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneet miehet sekä naiset pitivät harvemmin kuin alempien koulutusryhmien edustajat tärkeinä yhdessä pysymisen syinä taloudellisia seikkoja.

Tärkeimmät syyt pysyä yhdessä (vaikka välillä parisuhteessa olisi ongelmia) olivat siis lapset, rakkaus puolisoa kohtaan ja päätös tai halu elää yhdessä. Muiden ihmisten toiveet tai pelko muiden arvostelusta olivat harvinaisimpia syitä. Myöskään taloudelliset seikat eivät nousseet esille yhdessä pysymisen syinä, mutta ne olivat naisille ja vähän koulutetuille vastaajille tärkeämpiä kuin muille vastaajille.

7.3 Yhteenvedo

Vuonna 1995 solmimassaan **avioliitossa yhä olevista vastaajista useimmat ilmoittivat parisuhteessaan ilmenneen kahden viimeisen vuoden aikana ristiriitoja** kotitöiden teosta, mutta myös lasten kasvatusta ja rahankäyttö aiheuttivat ristiriitoja usein. Kotitöiden teosta ristiriitoja oli ollut viidesosalla viikoittain ja lasten kasvatuksesta sekä vapaa-ajan käytöstä viidesosalla kuukausittain. Miehistä suurempi osa kuin naisista ilmoitti kuitenkin, ettei heillä ole koskaan ollut ristiriitoja lasten kasvatuksesta puolisonsa kanssa. Uskonnosta ja uskottomuudesta parisuhteessa ei juurikaan aiheutunut ristiriitoja puolisoitten välille, sillä yli 80 prosentille niistä ei ollut koitunut koskaan ristiriitoja kahden viimeisen vuoden aikana. Alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä ristiriitoja ei ollut myöskään aiheutunut koskaan hieman yli puolelle naisista ja miehistä. Usein ristiriitoja puolisoitten välillä oli siis hyvin samanlaisista asioista kuin vuoden 1998 perhebarometrin vastaajilla, jotka ilmoittivat useimmin ristiriitoja olevan lasten kasvatuksesta ja kotitöistä (Reuna 1998). Yleisimmin nämä ristiriidat puolisoitten välillä päättyivät siten, että kumpikin puolisoista myöntyi ristiriitatilanteessa suunnilleen yhtä usein toisen tahtoon.

Useimmin vuonna 1995 solmimastaan avioliitosta **eronneet vastaajat ilmoittivat liiton kahtena viimeisenä vuonna aiheutuneen puolisoitten välisiä ristiriitoja** puolisoitten välisestä keskustelusta tai sen puutteesta sekä läheisyyden ja tunteiden ilmaisusta. Niistä syistä kolmasosalla oli ristiriitoja jopa viikoittain. Lisäksi yleisiä ristiriitojen aiheuttajia olivat kotitöiden teko ja puolisoitten erilaiset arvot tai elämäntyyli. Naiset olivat kokeneet miehiä useammin ristiriitoja puolisonsa kanssa erilaisiin arvoihin tai elämäntyyliin, kotitöiden tekoon, alkoholin- tai muiden päihteiden käyttöön, vapaa-ajan käyttöön ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyen. Harvimminkin oli ristiriitoja puolisoitten välille aiheutunut uskonnosta, aivan kuten avioliitossa olevillakin, ja naisen työstä. Siihen miten nämä ristiriitatilanteet yleensä päättyivät, tuli eronneilta eniten vastauksia ryhmään ”ristiriitaa ei pystytty sopimaan”. Naisista suurempi osa kuin miehistä ilmoitti ristiriitatilanteiden päättyneen usein niin, ettei ristiriitaa oltu pystytty sopimaan, ja miehistä useampi ilmoitti myöntyneensä tilanteessa puolisoaan useammin tai että kumpikin puoliso oli myöntynyt ristiriitatilanteissa yhtä usein.

Tolkki-Nikkosen (1990) tulokset parisuhteiden onnellisuudesta ja ristiriidoista sopivat hyvin yhteen edellä kuvatun kanssa, sillä hänen tutkimuksessaan avioliittonsa onnelliseksi arvioineet parit olivat tyytyväisiä lähes kaikkeen liitossaan, mutta onnettomaksi liittonsa kokeneet eivät juuri mihinkään. Onnettomaksi liittonsa kokeneet olivat useimmin tyytymättömiä ongelmien ratkaisuun ja kommunikaatioon

parisuhteessaan. Eronneet ilmoittivat tässäkin selvityksessä näiden tekijöiden olleen avioliittonsa viimeisinä vuosina useimmin ristiriitoja aiheuttaneita tekijöitä.

**Tärkeimmiksi syiksi pysyä yhdessä aviopuolison kanssa vaikka välillä parisuh-
teessa olisi ollut ongelmiakin** niin useimmat avioliitossa olevat naiset kuin miehetkin ilmoittivat lapset, rakkauden puolisoa kohtaan ja halun tai päätöksen elää yhdessä. Sen sijaan taloudelliset seikat eivät olleet kovin yleisiä yhdessä pysymisen syitä, mutta naisille ja alemmille koulutusryhmille muita tärkeämpiä. Muiden ihmisten toiveet tai pelko muiden arvostelusta eivät olleet tärkeitä yhdessä pysymisen syitä kuin aivan muutamille vastaajille. Nämä syyt pysyä yhdessä vaikka parisuhteessa välillä olisi ongelmiakin olivat varsin yhteneviä Tolkki-Nikkosen (1990) kyselyn 15 vuotta naimisissa olleiden naisten ja miesten antamien vastausten kanssa.

8. MISTÄ TUKEA PARISUHTEEN ONGELMIIN?

Henkisellä tuella tarkoitetaan mm. palautteen antamista, kunnioitusta ja rohkaisua. Siihen luetaan esimerkiksi yhdessä oleminen ja virkistäytyminen. (Gothoni 1990.) Keskustelu tärkeistä asioista sisältää myös omien negatiivisten tunteiden näyttämistä, minkä vuoksi monet ihmiset jakavatkin ongelmiansa erityisen läheisen ihmisen, kuten puolison tai pitkäaikaisen ystävän kanssa (Wills 1985).

Emotionaalisen tuen, henkilökohtaisista huolenaiheista keskustelemisen ja neuvojen saamisen suhteen on myös lähisukulaisuus tärkeä avun lähde. Naiset ovat miehiä useammin emotionaalisen tuen antajia, miesten antama tuki on useammin palveluksia. Naisille äiti, sisar ja läheinen naisystävä ovat usein tukena. Miehillä ei ole kovin usein naispuolisia ystäviä ja niinpä heille äidit ja sisaret ovatkin (vaimon lisäksi) tärkeitä tuen antajia erityisesti aviollisissa ongelmissa. (Wellman & Wortley 1990.)

Modernissa yhteiskunnassa monet ihmiset ovat kuitenkin vieraantuneet perinteisistä tukiverkoista, kuten perheestä ja suvusta sekä niiden edustamista arvoista. Elämää ohjaa jokaisen yksilön oma elämänpolitiikka ja se vaatii syvällistä itseymmärrystä. Tietoisuus minuudesta eli identiteetistä on tärkeää. Ihmiset kokevat tarvitsevansa ongelmiinsa myös asiantuntijaratkaisuja vahvistaakseen identiteettiään. (Giddens 1991.) Niinpä erilaisissa elämän kriiseissä käännytään yhä useammin ammattiauttajien ja terapeuttien puoleen.

Tässä luvussa kartoitetaan sitä, kenen kanssa avioliitossa olevat ja eronneet vastaajat keskustelevat/ keskustelivat parisuhdeongelmistaan ja saavatko/ saivatko he mielestään tarpeeksi tukea suhteelleen. Lisäksi tarkastellaan sitä, miltä ammattiauttajaryhmiltä, kuinka paljon ja mihin parisuhdeongelmiin haetaan ammattiapua.

8.1 Henkisen tuen antajat ja tuen riittävyys parisuhdeongelmissa

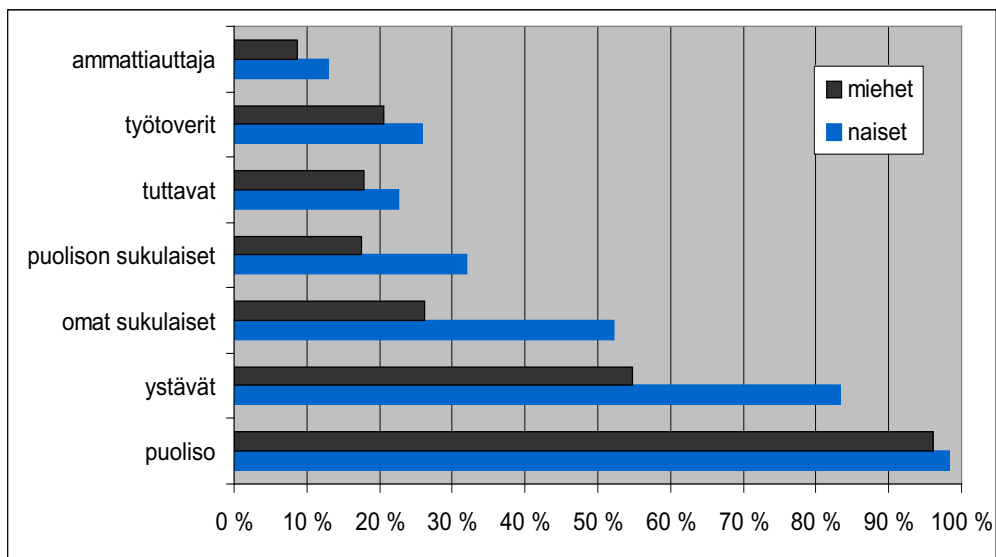
Lähes kaikissa parisuhteissa on joskus aikoja, jolloin erityisesti tarvitsee keskustelukumppania ja tukea muilta ihmisiltä. Vastaajilta kysyttiin kenen kanssa¹⁰ he olivat keskustelleet parisuhteeseensa liittyvistä ongelmista. Vastausvaihtoehdot olivat jokaisen kohdalla kyllä tai ei.

¹⁰ Kysymyksessä valmiiksi annetut keskustelukumppanit olivat: puoliso, ystävät, omat sukulaiset, puolison sukulaiset, tuttavat, työtoverit, ammattiauttaja.

8.1.1 Keskustelukumppanit ja henkisen tuen riittävyys avioliitossa

Avioliitossa olevista lähes kaikki olivat keskustelleet parisuhteensa ongelmista puolisonsa kanssa. Omassa, perheen ulkopuolisessa sosiaalisessa verkostossa tukea haettiin eniten keskustelemalla parisuhdeongelmista ystävien kanssa (kuvio 11).

Kuvio 11. Avioliitossa elävien vastaajien osuudet sen mukaan kenen kanssa oli keskustellut parisuhteeseensa liittyvistä ongelmista (%).

(Puoliso: naiset N=582, miehet N= 386, ystävät: naiset N=579, miehet N=382, omat sukulaiset: naiset N=579, miehet N=382, puolison sukulaiset: naiset N=577, miehet N=380, tuttavat: naiset N=577, miehet N=382, työtoverit: naiset N=575, miehet N=381 ja ammattiauttaja: naiset N=575, miehet N=383)

Omat sukulaiset olivat selkeästi sosiaalisen verkoston toinen ryhmä, jolta haettiin tukea. Puolison sukulaisten kanssa ongelmista keskusteli lähes yhtä harva kuin työtovereidensa ja tuttaviansa kanssa. Ammattiauttajien apua oli kuitenkin haettu kaikkein vähiten.

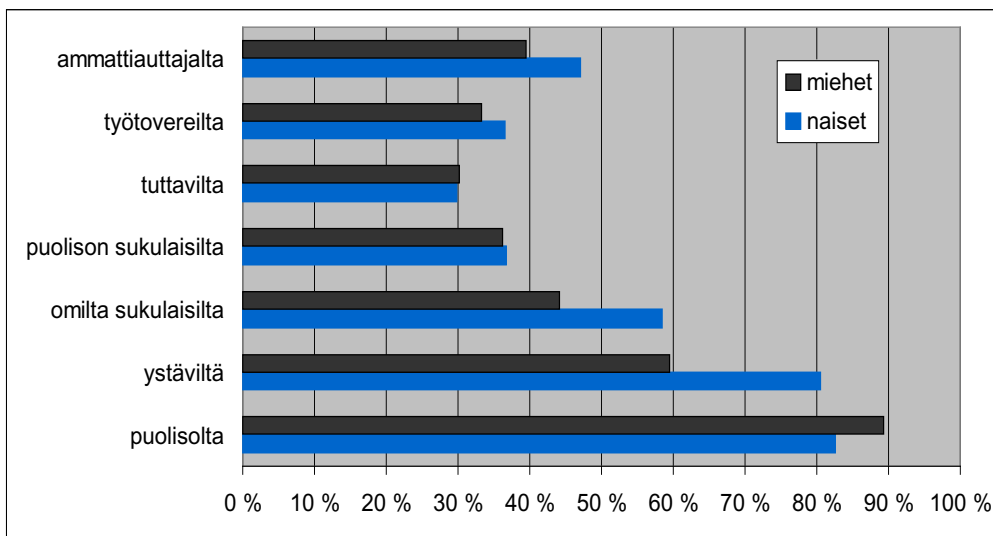
Naiset olivat selkeästi aktiivisempia kuin miehet keskustelemaan parisuhteeseensa liittyvistä ongelmista, sillä naiset olivat keskustelleet enemmän kaikkien mainittujen tahojen kanssa, mutta erityisesti ystäviensä, sukulaistensa ja puolisonsa sukulaisten kanssa.

Lisäksi kartoitettiin kolmella väitteellä ammattiauttajien antaman tuen saatavuutta parisuhdeongelmissa¹¹. Tuen saatavuus ei välttämättä ollut itsestäänselvyys, sillä niistä avioliitossa olevista naisista, jotka olisivat halunneet puhua parisuhteeseensa liittyvistä ongelmista 14% (n=60), ja miehistä 18% (n=40) ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa, jonka kanssa keskustella. Naisista 2 % (n=9) ja miehistä 3% (n=8) ei ollut löytänyt ketään, jonka kanssa keskustella parisuhdeongelmistaan.

Vastaajilta kysyttiin myös, olivatko he saaneet mielestään riittävästi henkistä tukea nykyisessä parisuhteessaan niiltä henkilöiltä, joilta olivat tukea hakenneet¹².

Yleisimmin oli riittävästi henkistä tukea parisuhteessa saatu omalta puolisoilta. Omassa, parisuhteen ulkopuolisessa sosiaalisessa verkostossa ystävät ja omat sukulaiset olivat merkittävimmät tuen antajat (kuvio 12, liitetaulukot 4 ja 5).

Kuvio 12. Keneltä oli saanut riittävästi henkistä tukea nykyisessä parisuhteessaan? Aviossa olevien naisten ja miesten osuudet tuen antajan mukaan (%).

¹¹ Väitteet olivat: 1) Minulla ei ole ollut ongelmia, joista olisin halunnut keskustella, 2) En ole löytänyt sopivaa ammattiauttajaa, jonka kanssa keskustella ja 3) en löytänyt ketään jonka kanssa keskustella. Näihin väitteisiin vastattiin joko 1) samaa mieltä tai 2) eri mieltä.

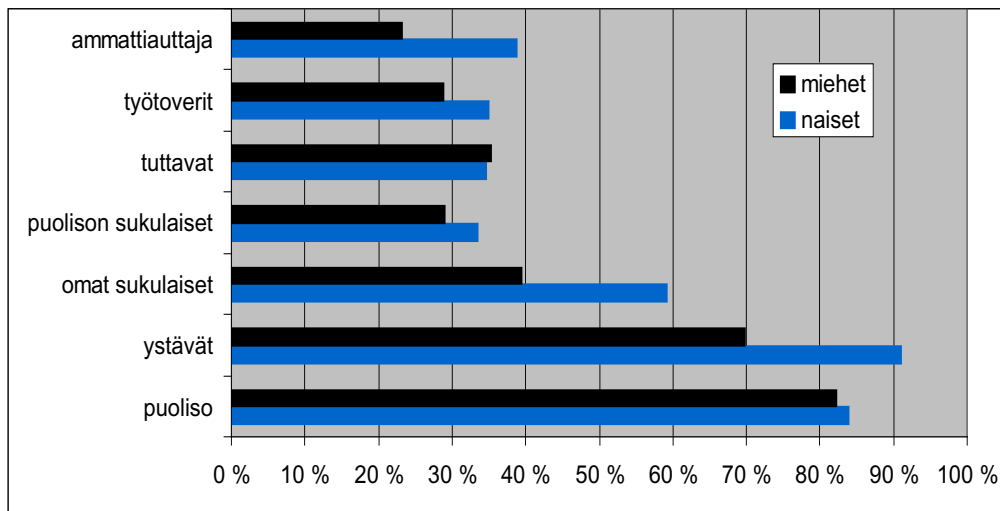
¹² Vastausvaihtoehdot olivat: 1) riittävästi, 2) lähes riittävästi, 3) hieman tukea, 4) ei riittävästi tukea, 5) ei lainkaan tukea ja 6) en odottanut/ hakenut tukea. Kuviossa 13 mukana luokat 1 ja

Yleisesti ottaen naisten saama tuki oli laajempaa, ainoastaan puolisolta saatu tuki oli miehillä yleisempää. Naiset olivat kokeneet miehiä useammin saavansa tukea erityisesti ystäviltään ja sukulaisiltaan. Miehet saivat - naisia useammin - mielestään riittämättömästi tukea varsinkin tuttaviltaan. Miehet olivat myös odottaneet ja hakeneet tukea ystäviltään ja omilta sukulaisiltaan harvemmin kuin naiset.

8.1.2 Keskustelukumppanit ja henkisen tuen riittävyys eronneilla vastaajilla

Eronneista vastaajista neljä viidestä oli keskustellut jo päättäneeseen parisuhteeseensa liittyneistä ongelmista silloisen puolisonsa kanssa. Parisuhteen ulkopuolisista henkilöistä keskusteltiin yleisimmin parisuhdeongelmista ystävien kanssa (kuvio 13).

Kuvio 13. Eronneiden vastaajien osuudet sen mukaan kenen kanssa oli keskustellut ex-parisuhteeseensa liittyvistä ongelmista (%).

(Puoliso: naiset N=483, miehet N= 254, ystävät: naiset N=484, miehet N=255, omat sukulaiset: naiset N=483, miehet N=254, puolison sukulaiset: naiset N=480, miehet N=254, tuttavat: naiset N=480, miehet N=255, työtoverit: naiset N=480, miehet N=253 ja ammattiauttaja: naiset N=479, miehet N=253)

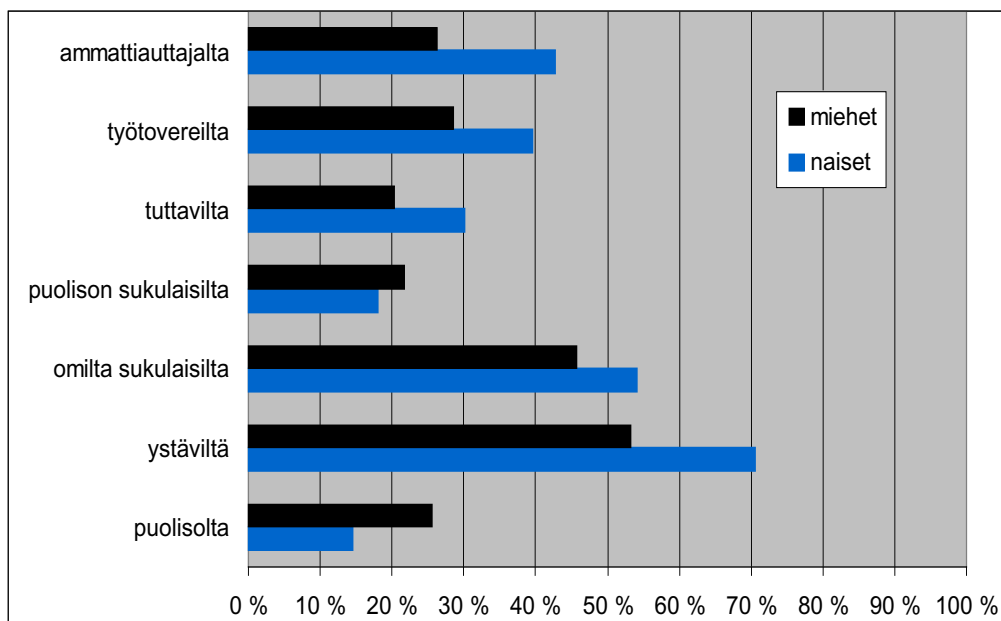
Suurempi osa naisista kuin miehistä oli keskustellut ex-parisuhteensa ongelmista ystäviensä, omien sukulaistensa ja ammattiauttajan kanssa. Yleisestikin eronneista vastaajista huomattavasti suurempi osa kuin avioliitossa olevista oli hakenut apua myös ammattiauttajilta. Tämä kertoo lähinnä siitä, että parisuhdeongelmat olivat vakavampia ja runsaampia kuin avioliitossa olevilla vastaajilla, ja että ongelmiin oli myös yritetty hakea apua.

Kartoitettaessa¹³ ammattiauttajien antaman tuen saatavuutta havaittiin, että naisista, jotka olivat halunneet keskustella parisuhdeongelmistaan ammattiauttajan kanssa 23% (n=99) ja miehistä 29% (n=57) ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa, jonka kanssa keskustella. Naisista 4% (n=18) sekä 10% miehistä (n=19) ei ollut löytänyt ketään, jonka kanssa keskustella silloisen parisuhteensa ongelmista. Nämä luvut ovat huomattavasti korkeammat kuin avioliitossa olevilla vastaajilla.

Eronneilta vastaajilta kysyttiin myös, olivatko he saaneet mielestään riittävästi henkistä tukea jo päättäneessä parisuhteessaan niiltä henkilöiltä, joilta olivat tukea hakenet¹³.

Useimmin eronneet vastaajat ilmoittivat saaneensa henkistä tukea riittävästi ex-parisuhteessaan ystäviltään ja omilta sukulaisiltaan (kuvio 14, liitetaulukot 6 ja 7). Yleisesti ottaen olivat eronneet kuitenkin kokeneet saaneensa tukea hieman vähemmän kuin avioliitossa olevat.

Kuvio 14. Keneltä oli saanut riittävästi henkistä tukea ex-parisuhteessaan? Eronneiden naisten ja miesten osuudet tuen antajan mukaan (%).

¹³ Vastausvaihtoehdot olivat: 1) riittävästi, 2) lähes riittävästi, 3) hieman tukea, 4) ei riittävästi tukea, 5) ei lainkaan tukea ja 6) en odottanut/ hakenut tukea. Luokkaan kuusi kuuluneet vastaukset käsiteltiin erikseen vastauksia analysoitaessa. Kuviossa 15 mukana luokat 1 ja 2. Luokkaan kuusi kuuluneet vastaukset käsiteltiin erikseen vastauksia analysoitaessa.

Useampi mies kuin nainen oli kokenut saaneensa ainakin lähes riittävästi henkistä tukea ex-puolisoltaan ja naiset puolestaan miehiä useammin ystäviltään, sukulaisiltaan ja ammattiauttajilta. Eronneista useammin miehet kuin naiset eivät olleet edes odottaneet tai hakeneet tukea ystäviltään tai sukulaisiltaan, aivan kuten avioliitossa olevatkin miehet. Ne miehistä, jotka olivat odottaneet tai hakeneet tukea tuttaviltaan, kokivat saaneensa riittämättömästi tukea useammin kuin naiset.

8.2 Ammattiauttajien apu

Niiltä vastaajilta, jotka olivat käyttäneet ammattiauttajan apua parisuhdeongelmiensa selvittelyyn, kysyttiin lisäksi avoimilla kysymyksillä mihin parisuhdeongelmiin ja keneltä/ mistä ammattiauttajalta he olivat tätä apua hakeneet.

8.2.1 Eronneet vastaajat

Kaikista eronneista vastaajista 245 henkilöä (34%), oli hakenut apua parisuhdeongelmiinsa ammattiauttajalta. Näistä apua hakeneista peräti kolme neljästä oli naisia. Kysymykseen *keneltä/mistä ammattiauttajalta oli hakenut apua* tuli kuitenkin 254 vastausta, koska moni eronnut vastaaja oli hakenut tukea parisuhdeongelmiinsa useammalta kuin yhdeltä ammattiauttajalta, ja kaikki apua hakeneet eivät olleet vastanneet tähän kysymykseen. Osa vastaajista oli ilmoittanut sekä paikan, josta apua oli haettu, että ammattiauttajan ammattinimikkeen. Osa puolestaan oli ilmoittanut vain joko paikan tai ammattinimikkeen. Paikan oli ilmoittanut vain noin puolet vastaajista.

Apua oli haettu eniten kirkon piiristä, kunnallisista perheneuvoloista ja mielenterveys-toimistoista (taulukko 10).

Taulukko 10. Mistä eronneet vastaajat olivat hakeneet ammattiapua parisuhdeongelmiinsa?

Paikka, josta apua haettu	n	%
Kirkon piiristä (seurakunnat ja kirkon perheneuvonta)	74	54
Kunnalliset perheneuvolat	28	20
Mielenterveystoimisto	17	12
Avioliittoleiri	7	5
Väestöliitto	5	4
Jokin muu paikka	6	4
Yhteensä	137	100

Kirkon sisällä oli apua haettu lähes yhtä usein papeilta ja muilta seurakunnan työntekijöiltä kuin kirkon perheneuvonnasta. Ryhmä ”jokin muu paikka” sisälsi lastenneuvolan, sosiaalitoimiston, poliisin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton.

Ammattinimikkeistä yleisin on parisuhdeterapeutti, tämän palveluja oli käyttänyt hie-
man yli neljännes eronneista (taulukko 11). Useat eronneista eivät olleet tarkemmin
määritelleet minkä organisaation parisuhdeterapeutilla he olivat käyneet, mainittuja
organisaatioita olivat kuitenkin kirkko ja Väestöliitto.

Taulukko 11. Ammattiauttajat, joilta eronneet vastaajat olivat hakeneet apua.

Ammattiauttaja	n	%
Parisuhdeterapeutti	69	27
Psykologi	55	22
Seurakunnan työntekijä	36	14
Sosiaalityöntekijä	25	10
Terveystenhoitaja/sairaanhoitaja	20	8
Psykiatri	19	8
Perheterapeutti	13	5
Jokin muu lääkäri	10	4
Päihdeterapeutti	6	2
Seksologi	1	0
Yhteensä	254	100

Psykologilta oli hakenut apua viidesosa vastaajista, näistä pieni osa oli tarkemmin
määritellyt käyttämänsä psykologin toimipaikan: kirkon perheneuvonnan, kunnalli-
sen perheneuvolan tai mielenterveystoimiston. Viisi prosenttia eronneista oli käynyt
perheterapeutin vastaanotolla, ja mainitut paikat olivat kirkon perheneuvonta ja per-
heneuvola.

Sukupuolittain tarkasteltuna suurimmat erot näyttävät olevan siinä, miten vastaajat
ovat hakeneet apua kirkon piiristä, parisuhdeterapeutilta ja mielenterveystoimistosta.
Vastauksista ei kuitenkaan tule esille se, kenen aloitteesta ammattiauttajalle on hakeu-
duttu: vaimon vai miehen. Ammattiauttajalta apua hakeneista miehistä 35 prosenttia ja
naisista 27 prosenttia mainitsee hakeneensa apua kirkon piiristä. Parisuhdeterapeutin
puoleen kääntyi 37 prosenttia miehistä ja naisista 24 prosenttia. Mielenterveystoimis-
tossa kävi yhdeksän prosenttia naisista, muttei yksikään mies. Naiset olivat hakeneet

apua miehiä useammin perheneuvolasta, sosiaalityöntekijöiltä ja terveydenhoitajilta. Muuten erot eri ammattiauttajien käytössä sukupuolten välillä olivat pieniä.

Eronneet ovat hakeneet apua ammattiauttajilta hyvin erilaisiin parisuhdeongelmiin ja elämäntilanteisiin. Vastauksista nousee esille kuitenkin muutama ongelmaryhmä, joihin apua on erityisen usein haettu. Ehdottomasti suurimman ryhmän muodostavat liiton yleiset ongelmat ja suoranainen umpikuja (taulukko 12).

Taulukko 12. Mihin parisuhdeongelmiin eronneet vastaajat olivat hakeneet ammattiauttajien apua?

Ongelmat, joihin haettu apua	n	%
Liiton yleiset ongelmat, umpikuja	76	22
Kommunikaatiovaikeudet	50	14
Oma jaksaminen ja elämäntilanteen selvittely (masennus, stressi)	37	11
Uskottomuus	22	6
Eroprosessiin liittyvät vaikeudet	21	6
Päihteet	19	5
Fyysinen väkivalta	18	5
Sekselämän vaikeudet	14	4
Vieraantuminen puolisosta	10	3
Epäluottamus puolisoiden välillä	9	3
Puolison mielenterveysongelmat	8	3
Arvostuksen puute puolisoiden välillä	7	2
Mustasukkaisuus	6	2
Puolisoiden erilaiset elämäntyyli	5	1
Yksinäisyys	5	1
Välinpitämättömyys	5	1
Taloudelliset ongelmat	5	1
Muut syyt	35	10
Yhteensä	352	100

Luokkaan ”muut syyt” sisältyi mm. henkinen väkivalta, turvattomuus, vastuu arjen tehtävistä, yhteisen ajan puute ja lapsettomuus.

Vastaajat kuvasivat avunhakemisen syytään mm. tähän tapaan:

”Väliltämme kadonneeseen keskusteluun, hellyyden vähenemiseen ja seksuaalisiin ongelmiin.” (Mies)

”Parisuhdeväkivaltaan ja siitä johtuvaan omaan masennukseen, neuvottomuuteen ja väsymykseen.” (Nainen)

”Arjen ristiriitatilanteisiin.” (Nainen)

”Valehtelu ja riidat, yhteisasumisen yleinen onnistuminen, pelkojen poistaminen, alistamisesta irtipääsy.” (Nainen)

”Kun mikään ei tunnu miltään!” (Mies)

Vastausten perusteella naiset ja miehet ovat kääntyneet ammattiauttajan puoleen hyvin samantyyppisten parisuhdeongelmien takia. Naiset ovat kuitenkin miehiä useammin maininneet hakeneensa apua fyysiseen väkivaltaan, päihdeongelmiin ja uskottomuuteen. Kaikista ammattiauttajalta parisuhdeongelmiinsa apua hakeneista naisista 10 prosenttia (n=18) oli hakenut ammattiapua fyysisen väkivallan vuoksi. Saman verran naisista oli hakenut apua parisuhdetta vaivaavaan uskottomuuteen. Miehistä viisi prosenttia oli käynyt ammattiauttajalla uskottomuuden vuoksi, mutta yksikään miehistä ei maininnut fyysistä väkivaltaa. Naisista yhdeksän prosenttia ja miehistä kolme prosenttia määrittelevät ammattiauttajalla käynnin syyksi päihdeongelmat.

8.2.2 Avioliitossa olevat vastaajat

108 (11%) kaikista avioliitossa olevista vastaajista oli hakenut apua parisuhdeongelmiinsa ammattiauttajalta. Heistä 69 prosenttia oli naisia. Siihen, keneltä ammattiauttajalta apua oli hakenut, tuli vastauksia 106 henkilöltä yhteensä 136 kappaletta. Osa vastaajista oli jättänyt tässäkin ryhmässä vastaamatta, ja muutama vastaaja oli ilmoittanut useamman ammattiauttajan, jolta oli hakenut apua. Kuten eronneidenkin kohdalla, oli osa vastaajista ilmoittanut sekä paikan josta apua oli haettu että ammattiauttajan ammattinimikkeen. Osa puolestaan oli ilmoittanut vain jommankumman näistä. Seurakunnan tai muuten kirkon puoleen oli kääntynyt vastaajista lähes puolet. Papin tai muun seurakunnan työntekijän kanssa oli keskustellut hieman useampi (12 vastaajaa) kuin kirkon perhetyöhön oli ottanut yhteyttä (9 vastaajaa). Viidennes oli ilmoittanut käyneensä perheneuvolassa ja reilu 10 prosenttia oli kokeillut avioliittoleiriä. Muita mainittuja paikkoja tai organisaatioita olivat mielenterveystoimisto, SAKKI ry, kriisikeskus, lastenneuvola ja kriisityöryhmä.

Vastaajista noin joka viides oli käyttänyt parisuhdeongelmiinsa psykologin ja hieman tätä harvempi parisuhdeterapeutin ja terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan palveluja (taulukko 13).

Taulukko 13. Ammattiauttajat, jolta avioliitossa olevat vastaajat olivat hakeneet apua parisuhdeongelmiinsa.

Ammattiauttaja	n	%
Psykologi	20	19
Terveystenhoitaja/sairaanhoitaja	19	18
Parisuhdeterapeutti	18	17
Psykiatri	13	12
Yleislääkäri	12	12
Seurakunnan työntekijä	12	12
Sosiaalityöntekijä	5	5
Perheterapeutti	2	2
Seksuaaliterapeutti	2	2
Päihdeterapeutti	1	1
Yhteensä	104	100

Miesten ja naisten välisiä eroja tarkasteltaessa nousee esille se, että miehet ovat käyttäneet naisia enemmän kirkon tarjoamaa apua sekä parisuhdeterapeutin palveluja, ja naiset puolestaan ovat tyypillisesti hakeneet apua terveydenhoitajalta, sekä psykiatrilta ja muilta lääkäreiltä. Ammattiapua hakeneista miehistä 31 prosenttia ja naisista 16 prosenttia mainitsee hakeneensa apua kirkon piiristä, parisuhdeterapeutilta oli apua hakenut 28 prosenttia miehistä ja 13 prosenttia naisista. Terveystenhoitajan kanssa oli keskustellut sen sijaan 18 prosenttia naisista ja vain seitsemän prosenttia miehistä. Psykiatrin ja lääkärin vastaanotolla kävi yhteensä 28 prosenttia naisista, mutta miehistä vain noin joka kymmenes.

Avioliitossa olevista oli 101 henkilöä määritellyt tarkemmin, millaisten parisuhdeongelmien vuoksi he olivat kääntyneet ammattiauttajan puoleen. Muutamat heistä olivat maininneet useamman kuin yhden syyn. Vastaajista 75 prosenttia oli naisia. Eniten apua oli tarvittu vastaajien aviokriisiin ja suhteen yleisiin ongelmiin (taulukko 14).

Taulukko 14. Mihin parisuhdeongelmiin avioliitossa olevat vastaajat olivat hakeneet apua ammattiauttajilta?.

Ongelmat, joihin haettu apua	n	%
Aviokriisi, suhteen yleiset ongelmat	22	16
Masennus, oma kriisi ja jaksaminen	20	15
Puolisoiden väliset kommunikaatio ongelmat	17	12
Seksielämän vaikeudet	12	9
Uskottomuus	10	7
Fyysinen väkivalta	6	4
Asumusero	4	3
Päihteet	4	3
Puolisoiden vieraantuminen toisistaan	4	3
Sairastuminen	4	3
Lasten kasvatus	4	3
Lapsettomuus	3	2
Lapsen sairaus	3	2
Mustasukkaisuus	3	2
Puolisoiden välinen epäluottamus	3	2
Arjen vastuunjako	3	2
Muut syyt	16	12
Yhteensä	138	100

Ryhmä ”muut syyt” sisälsi mm. henkistä väkivaltaa, epätasa-arvoisuutta, yhteisen ajan puutetta ja mielenterveysongelmia. Fyysisen väkivallan vuoksi ammattiapua oli hakenut 5% naisista (n=4) ja 8% miehistä (n=2).

Vastaajat kuvasivat avun hakemisen syitään mm. näin:

”Kun meillä oli sellainen tilanne, että riidat vain ja paisuivat ja niistä ei enää puhuttu. Meillä oli pitkä puhelakko. Piti saada puhua jollekin.” (Nainen)

”Talon rakentamisesta johtuvaan väsymykseen ja parisuhdeongelmiin.” (Mies)

”Seksielämän ongelmat, haluttomuus ja puolison pettäminen sekä suhteen arkisuus.” (Nainen)

8.3 Yhteenveto

Avioliitossa olevat vastaajat olivat ensisijaisesti keskustelleet parisuhteensa ongelmista puolisonsa kanssa. Parisuhteen ulkopuolisesta sosiaalisesta verkostosta ystävät, omat sukulaiset ja hieman harvemmin myös puolison sukulaiset olivat erityisen tärkeitä keskustelukumppaneita. Naisilla ystävien sekä omien ja puolison sukulaisten merkitys oli vielä korostuneempi kuin miehillä. Tuttavat ja työtoverit olivat parisuhdeongelmissa tärkeitä keskustelukumppaneita suhteellisen harvoille vastaajille. Ammattiauttajan kanssa oli keskusteltu kaikkein harvimmin eli vain joka kymmenes vastaaja. Ammattiapua parisuhdeongelmiin ei näytä olevan aina kovin helppo saada, sillä lähes 14% naisista ja 18% miehistä joilla oli ollut tarvetta keskustella parisuhdeongelmista, ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa keskustelukumppaniksi, ja naisista 2 % ja miehistä 3% ei ollut löytänyt ketään jonka kanssa keskustella.

Miehet olivat kokeneet naisia useammin saaneensa riittävästi henkistä tukea (olivat voineet keskustella itselleen tärkeistä asioista ja tunteneet tulleen kuulluksi) puolisoitaan ja naiset miehiä useammin ystäviltään ja sukulaisiltaan. Miehet kokivat naisia useammin saaneensa riittämättömästi tukea tuttaviltaan. Miehet olivat myös odottaneet ja hakeneet tukea ystäviltään ja omilta sukulaisiltaan harvemmin kuin naiset. Oma puoliso ja parisuhteen ulkopuolisesta verkostosta läheiset ystävät ja sukulaiset siis näyttäisivät olevan yhä tärkeimmät tuen antajat parisuhdeongelmista kärsiville avioliitossa oleville ihmisille. Ammattiapua oli käytetty varsin vähän, mutta huolestuttavaa on, etteivät ne jotka ammattiapua olisivat hakeneet, sitä läheskään aina löytäneet.

Ammattiauttajilta apua hakeneista avioliitossa olevista vastaajista 69% oli naisia. Kirkon piiristä ammattiapua haki lähes puolet vastaajista, ja he olivat keskustelleet joko papin tai muun seurakunnan työntekijän kanssa tai ottaneet yhteyttä Kirkon perhetyöhön. Myös perheneuvolat ja avioliittoleirit olivat suosittuja paikkoja hakea apua. Vastaajista lähes 20 prosenttia oli käyttänyt ammattiauttajista psykologin ja hieman harvempi parisuhdeterapeutin tai terveydenhoitajan tai erikoissairaanhoitajan apua. Miesten ja naisten välisiä eroja tarkasteltaessa nousee esille se, että miehet ovat käyttäneet naisia enemmän kirkon tarjoamaa apua sekä parisuhdeterapeutin palveluja, kun naiset puolestaan ovat tyypillisesti hakeneet apua psykologilta, terveydenhoitajalta sekä psykiatrilta ja muilta lääkäreiltä, eli yleisen terveydenhuollon piiristä. Eniten apua oli tarvittu aviokriisin ja liiton tulevaisuuden epävarmuuden selvittelyyn, masentuneisuuteen sekä oman jaksamisen ja puolisoiden välisen kommunikaation selvittelyyn. Riittävästi tukea oli kokenut saaneensa lähes puolet ammattiauttajalta apua hakeneista naisista ja kaksi viidestä miehestä.

Eronneet vastaajat olivat keskustelleet jo päättäneeseen parisuhteeseensa liittyneistä ongelmista useimmin ex-puolisonsa kanssa. Parisuhteen ulkopuolisessa sosiaalisessa verkostossa ystävät olivat kaikkein yleisimpiä keskustelukumppaneita. Naiset, jotka olivat aktiivisemmin hakeneet keskustelukumppaneita, olivat keskustelleet erityisesti ystäviensä, omien sukulaistensa ja ammattiauttajien kanssa. Kaksi viidestä naisesta ja neljäsosa miehistä oli hakenut apua ammattiauttajalta. Myös eronneiden vastauksissa nousi voimakkaasti esiin se, ettei apua ole aina helppo saada. Niistä naisvastaajista jotka olisivat apua halunneet, peräti 23% ja miehistä 29% ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa, jonka kanssa keskustella, ja 4% naisista ja lähes 10% miehistä ei ollut löytänyt ketään kenen kanssa yleensäkin keskustella parisuhdeongelmistaan. Naisten tukipiiri näyttää olevan miehiä laajempi. Kun eron myötä puoliso, jolle ongelmia puretaan katoaa, voi mies olla hyvinkin yksin. Moni mies ei ollut löytänyt ketään kenen kanssa parisuhdeongelmistaan puhua. Niin naiset kuin miehetkin ilmoittivat useimmin saaneensa henkistä tukea ex-parisuhteessaan erityisesti ystäviltään ja omilta sukulaisiltaan. Tuttavat, ex-puolison sukulaiset ja ex-puoliso olivat harvimmoin olleet tuen antajia. Useampi mies kuin nainen oli kokenut kuitenkin saaneensa riittävästi henkistä tukea ex-puolisoltaan ja riittämättömästi tuttaviltaan. Naiset olivat saaneet miehiä useammin tukea ystäviltään ja sukulaisiltaan sekä ammattiauttajilta. Eronneet miehet, useammin kuin naiset, eivät olleet edes odottaneet tai hakeneet tukea ystäviltään tai sukulaisiltaan, aivan kuten avioliitossakin olevat miehet.

Eronneista vastaajista 34% oli hakenut apua parisuhdeongelmiinsa ammattiauttajalta. Heistä peräti kolme neljästä oli naisia. Apua oli haettu eniten kirkon piiristä, kunnallisista perheneuvoloista ja mielenterveystoimistoista. Seurakunnasta ja muutoin kirkon piiristä oli apua parisuhdeongelmiin hakenut puolet eronneista vastaajista. Apua oli haettu papeilta ja muilta seurakunnan työntekijöiltä sekä kirkon perheneuvonnasta. Kunnallisessa perheneuvolassa oli käynyt viidesosa ja mielenterveystoimistossa hieman yli 10 prosenttia eronneista. Ammattinimikkeistä yleisimmät olivat parisuhdeterapeutti, psykologi, seurakunnan työntekijä, sosiaalityöntekijä ja terveyden- tai sairaanhoitaja. Naisten ja miesten välillä oli eroja siten, että miehistä useammat mainitsivat hakeneensa apua seurakunnasta ja parisuhdeterapeuteilta, naiset taas useammin terveydenhuollon piiristä, sosiaalityöntekijöiltä ja perheneuvolasta.

Eronneiden syyt ammattiavun hakemiseen olivat hyvin samankaltaisia kuin avioliitossa olevillakin, eli liiton yleiset ristiriidat ja tunne siitä, että liitto on ajautumassa umpikujaan, kommunikaatiovaikeudet sekä masentuneisuus. Naiset ovat miehiä useammin maininneet hakeneensa apua parisuhteessaan ilmenneeseen fyysiseen väkivaltaan, päihdeongelmiin ja uskottomuuteen. Fyysisen väkivallan vuoksi ammattiauttajan puoleen

oli kääntynyt 10 prosenttia ammattiapua hakeneista naisista. Saman verran naisista oli hakenut apua parisuhdetta vaivaavaan uskottomuuteen. Miehistä viisi prosenttia oli käynyt ammattiauttajalla uskottomuuden vuoksi. Yksikään miehistä ei maininnut fyysisistä väkivaltaa. Naisista yhdeksän prosenttia ja miehistä kolme prosenttia määrittelevät ammattiauttajalla käynnin syyksi päihdeongelmat. Syyt, miksi ammattiauttajalta oli haettu apua, olivat hyvin yhteneviä lopullisiksi ilmoitettujen erosyiden kanssa. Ammattiapua siis mitä ilmeisimmin haettiin liian myöhään kun ongelmia ei enää pystytty ratkomaan ja jompikumpi puolisoista oli jo kenties eropäätöksenkin tehnyt. Monihan ilmoittikin, että apua oli haettu avioeroprosessin liittyvien vaikeuksien vuoksi.

9. AVIOERO VAIHTOEHTONA JA TODELLISUUTENA

Avioeroihin johtavat syyt ovat varmasti moninaiset. Jokainen ihmissuhde on ainutlaatuinen: kumpikin puolisoista tuo suhteeseen persoonallisuutensa, omat taustansa ja historiansa. Jokaisella eronneella henkilöllä on omat yksilölliset eroon johtaneet syynsä kerrottavanaan. Ero voi olla jollekin jopa helpolta tuntuva elämänmuutos, jollekin nopea kriisivaihe, mutta monelle myös pitkälinen ja traumaattinen prosessi. Kaikki eroavat joutuvat kuitenkin tekemään elämäänsä koskevia suuria ja vaikeitakin päätöksiä, ja kaikkien elämä muuttuu monella tavalla.

Ero voi näyttäytyä katastrofina ja eriasteisina hylkäämisinä, mutta myös käännekohdaksi, joka tarjoaa tilaisuuden uuteen yritykseen (Jallinoja 2000). Erotessa ihmisillä onkin yleensä kaksi tavoitetta: vapautua epäonnistuneesta avioliitosta ja aloittaa uusi elämä (Määttä 2002).

Tässä luvussa kartoitetaan vastaajien näkemyksiä avioerosta. Kuinka moni avioliitossa olevista vastaajista oli harkinnut eroa ja mitä he pitivät mahdollisina eron syinä omalla kohdallaan? Entä kuka eronneiden mielestä oli päättänyt heidän erostaan ja mitkä syyt siihen olivat johtaneet? Eronneilta vastaajilta tiedusteltiin myös eron seurauksena tapahtuneita, eräiden elämänalueiden, muutoksia eli sitä, mitkä asiat olivat muuttuneet eron myötä parempaan ja mitkä kenties huonompaan suuntaan. Entä kuinka moni oli katunut avioeroaan ja mitkä olivat syyt tähän katumiseen?

9.1 Eropäätös

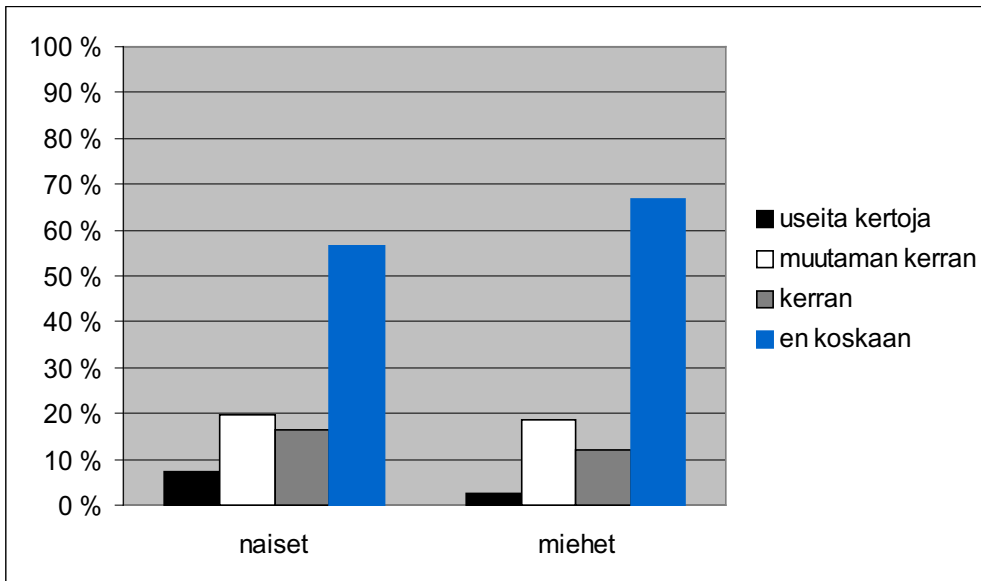
Tolkki-Nikkosen tutkimuksessa (1990) ei 63 % miehistä ja 48 % naisista ollut 15 avioliittovuoden aikana koskaan ajatellut avioeroa. Usein eroa oli ajatellut 7 prosenttia miehistä ja 5 prosenttia naisista. Litmalan (2001) selvityksessä olivat harkinta-aikaan perustuvien avioerojen ensimmäisessä vaiheessa yleisimmin hakijana puoliset yhdessä ja harvimminkin mies yksin.

Tässä barometrissa tiedusteltiin yhä vuonna 1995 solmimassaan ensimmäisessä avioliitossa olevilta vastaajilta sitä, ovatko he kertaakaan viimeisten kahden vuoden aikana ajatelleet, että voisivat erota nykyisestä puolisostaan ja eronneilta vastaajilta tiedusteltiin kuka oli päättänyt avioerosta heidän erotessaan.

9.1.1 Kuinka moni avioliitossa oleva oli harkinnut eroa?

Kun avioliitossa olevilta vastaajilta tiedusteltiin olivatko he kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana ajatelleet, että voisivat erota¹⁴, vastaajista 61 % ei ollut harkinnut avioeroa kertaakaan ja useita kertoja eroa oli harkinnut vain 5 prosenttia. Naisista suurempi osa kuin miehistä oli ajatellut avioeron mahdollisuutta (kuvio 15).

Kuvio 15. Onko kertaakaan kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana ajatellut, että voisi erota aviopuolisostaan? (naiset N=575, miehet N=379).

Selkeä tulos oli se, että ne nais- ja miesvastaajat, jotka olivat ajatelleet ainakin muutamana kerran viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana voivansa erota puolisoistaan, olivat myös kokeneet ristiriitoja puolisonsa kanssa useammin kuin ne vastaajat, jotka eivät olleet ajatelleet eroa kuin korkeintaan kerran. Näitä ristiriitoja oli ollut usein mm. rahan käytöstä, lasten kasvatuksesta, puolisoiden välisestä kommunikaatiosta, kotitöistä ja työhön sekä vapaa-aikaan liittyvistä asioista. Niillä, jotka olivat ajatelleet eroa useita kertoja, olivat ristiriidat myös päättyneet sopimatta useammin kuin niillä, jotka olivat ajatelleet eroa korkeintaan kerran. Useita kertoja eroa ajatelleet, niin naiset

¹⁴ Vastausvaihtoehdot olivat: 1) kyllä, useita kertoja, 2) kyllä muutamana kerran, 3) kyllä kerran ja 4) en koskaan.

kuin miehetkin, olivat lisäksi hakeneet tukea ja keskustelleet parisuhteensa ongelmista useammin ystäviensä, tuttaviensa, työtovereidensa ja ammattiauttajien - miehet myös omien ja puolison sukulaisten kanssa.

9.1.2 Kuka päätti avioerosta?

Päätös avioerosta¹⁵ oli useimmiten naisen päätös ja aloitteen tekijä¹⁶ avioerossa oli myös yleensä nainen (taulukko 15).

Taulukko 15. Kuka teki aloitteen ja kuka lopullisen päätöksen avioerosta? %.

Päätös	Aloite			Lopullinen päätös		
	Kaikki	Naiset	Miehet	Kaikki	Naiset	Miehet
Yhteinen	12	10	16	36	34	42
Miehen	23	20	29	14	11	19
Naisen	65	70	55	50	55	39
Yht. %	100	100	100	100	100	100
Yht. N	746	489	255	739	485	254

Naiset olivat aloitteentekijöitä peräti kahdessa kolmesta avioerotapauksesta ja lopullisista avioeropäätöksistäkin puolet olivat naisten tekemiä. Lopullisen avioeropäätöksen puoliset kuitenkin tekivät eroaloitetta useammin yhdessä.

9.2 Todelliset ja mahdolliset eron syyt

Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksessa olivat 15 avioliittovuoden aikana avioeroajatuksia herättäneet hyvinkin erilaiset tilanteet: alkoholin käyttö, riitely, toisen ymmärtämättömyys, puolison uppoutuminen uraansa, läheisten tuttavien erot, seksuaaliset mieliteot, arvomaailmojen erojen ilmentyminen, avioliiton ulkopuoliset suhteet ja kokemus vastuunkantamisesta kaikesta yksin, ilman tukea.

Eron syyt voivat liittyä esimerkiksi emotionaalisiin ongelmiin, kommunikaatiovaikeuksiin, taloudellisiin vaikeuksiin tai erilaisiin elämänarvoihin. Myös yhteiskunnallisella

¹⁵ Vastausvaihtoehdot olivat: 1) päätös avioerosta oli yhteinen, 2) ex-puolisoni päätti avioerosta ja 3) minä päätin avioerosta.

¹⁶ Vastausvaihtoehdot olivat: 1) minä tein aloitteen avioerosta, 2) ex-puolisoni teki aloitteen avioerosta, 3) aloite erosta oli yhteinen.

kehityksellä ja muutoksilla on omat vaikutuksensa olosuhteisiin, joissa parit elävät. Viime vuosikymmeninä esim. naisten koulutustason nousu ja työssäkäynnin yleistyminen ovat vaikuttaneet paljon perheiden elämään. (Määttä 2002.) Myös taloudellisen laman vaikutukset perheiden taloudelliseen tilanteeseen ovat aiheuttaneet haasteita liitoille (Kiiski 2002). Avioeron saamisen helpottuminen, yleistyminen ja tuleminen hyväksyttymmäksi yhteisöissä ovat osaltaan olleet vaikuttamassa avioerojen määrän kasvuun (Litmala 2001). Avioliiton riskitekijöiksi on havaittu mm. puolisoiden alhainen koulutustaso ja työttömyys sekä toisaalta naisen korkea tulotaso (Jalovaara 2003).

9.2.1 Mikä voisi olla mahdollinen eron syy?

Avioliitossa olevilta vastaajilta kysyttiin mikä voisi olla avioeroon johtava syy heidän kohdallaan. Kysymyksessä annettiin valmiina 28 mahdollista eron syytä, lisäksi vastaajat voivat lisätä jonkin itse tärkeäksi kokemansa syyn listaan. Kaikkiin näihin syihin otettiin kantaa viisiportaisella asteikolla.¹⁷

Tärkeimmät syyt avioeroon voisivat avioliitossa olevien vastaajien mielestä olla henkinen ja fyysinen väkivalta, puolison halu erota ja uskottomuus. Myös mitätöinti ja halveksunta puolisoa kohtaan, välinpitämätön tai laiminlyövä suhtautuminen lapsiin sekä liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö nousivat usein tärkeiksi mahdollisiksi avioeroon johtaviksi syiksi (taulukko 16).

¹⁷ Asteikko: 1) erittäin tärkeä, 2) varsin tärkeä, 3) tärkeä, 4) ei kovin tärkeä ja 5) ei lainkaan tärkeä. Analyysivaiheessa luokat 1, 2 ja 3 sekä luokat 4 ja 5 yhdistettiin ja saatiin kaksiluokkainen muuttuja.

Taulukko 16. Kuinka tärkeitä avioeroon johtavia syitä seuraavat syyt voisivat olla teille? **Avoliitossa olevien** naisten (N=565-578) ja miesten (N=372-379) osuudet syiden tärkeänä pitämisen mukaan.

Syyt	Kuinka suuri osa piti tärkeänä? %		
	Kaikki	Naiset	Miehet
1. Henkinen väkivalta	97	98	95
2. Puoliso haluaisi eron	95	96	94
3. Uskottomuus	95	96	94
4. Fyysinen väkivalta	95	97	91
5. Mitätöinti ja halveksunta puolisoa kohtaan	94	95	94
6. Liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö	94	96	89
7. Arvostuksen/kunnioituksen puute	93	95	89
8. Välinpitämätön/laiminlyövä suhtautuminen lapsiin	93	94	92
9. Rakkauden/läheisyyden puute	92	93	91
10. Itse/puoliso rakastuisi toiseen henkilöön	91	91	92
11. Vaikeudet puhua/selvittää erimielisyyksiä	91	93	87
12. Parisuhdetta ei hoideta	85	84	85
13. Oma/puolison vaikeus ottaa vastuuta teoistaan	84	88	78
14. En saisi puolisoiltani tarpeeksi tukea	83	88	76
15. Tekemisiä tai menemisiä liikaa rajoittava kumppani	80	84	74
16. Erilaiset arvot ja/tai elämäntyylit	79	86	68
17. Mustasukkaisuus	64	70	55
18. Seksuaaliset ongelmat	54	49	60
19. Epätasainen vastuun jako kodin arjen tehtävistä	53	57	46
20. Puolison "nalkutus"	53	50	57
21. Arjen tehtävien hoitaminen vie kaiken huomion parisuhteelta	47	47	47
22. Epärealistiset odotukset liitolta	41	40	42
23. Oma/puolison työ/opiskelu aiheuttaisi paljon poissaoloa kotoa	30	33	27
24. Itsenäisen, oman elämän kaipuu	29	29	29
25. Lapsettomuus	23	24	22
26. Ongelmat sukulaisten kanssa	19	21	17
27. Taloudelliset ongelmat	18	20	15
28. Oma/ puolison vaikea sairaus	5	4	7

Näiden hyvin vakavien ja yleisesti hyväksyttyjen eron syiden jälkeen useimmin tärkeiksi mahdollisiksi eron syiksi oli valittu parisuhteeseen ja erityisesti tunnesuhteeseen liittyvät syyt. Mahdollisiksi avioeron syiksi harvimmin sekä miesten että naisten keskuudessa nähtiin oma tai puolison vaikea sairaus ja taloudelliset ongelmat.

Miehille tärkeitä mahdollisia avioeroon johtavia syitä naisia useammin olivat seksuaaliset ongelmat ja puolison ”nalkutus” ja naisille tärkeämpiä taas monet puolisoiden väliseen kommunikaatioon, parisuhteeseen, kodin arkeen sekä väkivaltaan liittyvät syyt (taulukko 17).

Taulukko 17. Naisten ja miesten erot siinä mitä pidettiin tärkeinä mahdollisina avioeroon johtavina syinä omalla kohdalla.

Miehille useammin tärkeitä mahdollisia syitä	Naisille useammin tärkeitä mahdollisia syitä
• puolison ”nalkutus” • seksuaaliset ongelmat	• ei saisi puolisoltaan tarpeeksi tukea • arvostuksen ja kunnioituksen puute • oma tai puolison vaikeus ottaa vastuuta teoistaan • tekemistä tai menemistä liikaa rajoittava kumppani • erilaiset arvot tai elämäntyyli • fyysinen ja henkinen väkivalta • epätasainen vastuun jako kodin arjen tehtävistä • liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö • mustasukkaisuus

9.2.2 Miksi oli päädytty avioeroon?

Perhebarometrin 2003 kyselylomakkeessa eronneita vastaajia pyydettiin arvioimaan, missä määrin eri seikat olivat olleet tärkeitä heidän vuonna 1995 solmimansa avioliiton päättymisessä eroon. Kysymyksessä annettiin valmiina 28 mahdollista eron syytä, ja lisäksi vastaajat voivat lisätä listaan jonkin itse tärkeäksi kokemansa syyn. Kaikkiin näihin syihin otettiin kantaa viisiportaisella asteikolla¹⁸. Vastaajat nimesivät pääasiassa 2 – 5 hyvin tärkeää avioeroonsa johtanutta syytä.

¹⁸ Asteikko: 1) erittäin tärkeä, 2) aika tärkeä, 3) tärkeä, 4) ei kovin tärkeä ja 5) ei lainkaan tärkeä. Vastausasteikkoa muokattiin kaksiluokkaiseksi yhdistämällä luokat 1, 2 ja 3 sekä luokat 4 ja 5 toisiinsa.

Tärkeiksi avioeroon johtaneiksi syiksi ilmoitettiin useimmiten varsin toisiinsa kietoutunut syykimppu, eli rakkauden ja läheisyyden puute, vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä sekä parisuhteen hoitamattomuus (taulukko 18).

Taulukko 18. Mitkä olivat tärkeitä avioeroon johtavia syitä? **Eronneiden** naisten (N=469-483) ja miesten (N=250-253) osuudet syiden tärkeänä pitämisen mukaan.

Syyt	Kuinka suuri osa piti tärkeänä? %		
	Kaikki	Naiset	Miehet
1. Rakkauden/ läheisyyden puute	86	87	85
2. Vaikeudet puhua/ selvittää erimielisyyksiä	84	86	81
3. Parisuhdetta ei hoideta	82	84	79
4. En saanut puolisolteni tarpeeksi tukea	75	81	64
5. Arvostuksen/ kunnioituksen puute	72	78	61
6. Erilaiset arvot ja/ tai elämäntyyli	69	74	61
7. Oma/ puolison vaikeus ottaa vastuuta teoistaan	58	65	46
8. Seksuaaliset ongelmat	56	58	52
9. Epätasainen vastuun jako kodin arjen tehtävistä	48	57	32
10. Itsenäisen, oman elämän kaipuu	48	52	42
11. Uskottomuus	47	48	44
12. Henkinen väkivalta	47	55	32
13. Itse/puoliso rakastui toiseen henkilöön	46	41	54
14. Epärealistiset odotukset liitolta	45	47	43
15. Oma/puolison työ/ opiskelu aiheutti paljon poissaoloa kotoa	43	43	43
16. Mitätöinti ja halveksunta puolisoa kohtaan	42	47	31
17. Arjen tehtävien hoitaminen vei kaiken huomion parisuhteelta	40	40	39
18. Puolison "nalkutus"	40	34	53
19. Puoliso halusi eron	39	27	62
20. Mustasukkaisuus	38	39	35
21. Tekemisiä tai menemisiä liikaa rajoittava kumppani	36	38	32
22. Liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö	34	41	21
23. Taloudelliset ongelmat	31	33	28
24. Ongelmat sukulaisten kanssa	24	27	19
25. Välinpitämätön/ laiminlyövä suhtautuminen lapsiin	23	27	14
26. Fyysinen väkivalta	20	25	9
27. Lapsettomuus	16	17	15
28. Oma/ puolison vaikea sairaus	10	10	9

Uskottomuus oli tärkeä avioeroon johtanut syy lähes puolella ja mustasukkaisuus noin kahdella viidestä vastaajasta. Liiallinen alkoholin ja muiden päihteiden käyttö oli avioeroon johtaneiden syiden joukossa puolestaan kolmasosalla vastaajista.

Harvimmin koettiin annetuista syistä avioeroon johtaneen oman tai puolison vaikean sairauden, lapsettomuuden, fyysisen väkivallan ja välinpitämättömän tai laiminlyövä suhtautumisen lapsiin. Liiallisen alkoholin ja muiden päihteiden käytön oli maininnut tärkeänä avioeroon johtaneena syynä kaksi viidestä ja fyysisen väkivallan neljäsosa naisista.

Seikoissa, joita naiset ja miehet pitivät avioeroonsa päätymisessä tärkeinä, oli havaittavissa useita eroja. Naisten ja miesten näkemyserot olivat suurimmillaan seuraavien avioeroon päättymisen syiden kohdalla:

Naisille miehiä tärkeämpiä syitä olivat:

- puolison vähäinen tuki
- oma tai puolison vaikeus ottaa vastuuta teoistaan
- epätasainen vastuunjako kodin arjen tehtävistä
- erilaiset arvot ja elämäntyyli
- liiallinen alkoholin ja muiden päihteiden käyttö
- välinpitämätön tai laiminlyövä suhtautuminen lapsiin
- arvostuksen ja kunnioituksen puute
- mitätöinti ja halveksunta puolisoa kohtaan
- henkinen ja fyysinen väkivalta

Miehille naisia tärkeämpiä syitä olivat:

- puolison ”nalkutus”
- puoliso halusi erota
- itse tai puoliso rakastui toiseen henkilöön

Olivatko eron syyt sitten erilaisia nopeasti eroon päättäneissä liitoissa kuin hieman kauemmin kestäneissä? Vertailtaessa korkeintaan kaksi vuotta kestäneistä (vuosina 1995-1997 eronneet) ja yli kaksi vuotta kestäneistä (vuosina 1998-2003 eronneet) avioliitoista eronneiden tärkeinä pitämiä eron syitä, nousi esille muutamia molemmille ryhmille tyypillisiä piirteitä. Korkeintaan kaksi vuotta kestäneestä liitosta eronneille naisille ja miehille merkittävimmäksi syyksi nousevat useimmin epärealistiset odotukset liitolta. Sen sijaan yli kaksi vuotta kestäneistä liitoista eronneet miehet mainitsivat eron syyksi nopeasti eronneita useammin rakkauden ja läheisyyden puutteen.

Naiset puolestaan mainitsivat arvostuksen ja kunnioituksen puutteen sekä sen, ettei parisuhdetta ehditty hoitaa riittävästi kun arjesta huolehtiminen vei kaiken huomion, ja lisäksi seksuaaliset ongelmat.

Myös perheen taloudellinen asema kahden viimeisen avioliittovuoden aikana oli yhteydessä joihinkin eron kannalta tärkeiksi koettuihin seikkoihin. Vastaajat arvioivat taloudellista tilannettaan viisiluokkaisella asteikolla¹⁹. Varsin huonoksi taloudellisen tilanteensa kokeneille taloudelliset vaikeudet olivat keskeisempi avioliiton päättymiseen vaikuttanut seikka, kuin taloudellisen tilanteensa paremmaksi kokeneille. Taloudellisen tilanteensa varsin hyväksi ja varsin huonoksi kokeneiden naisten, mutta myös miesten, välillä oli monia eroja avioeroon johtaneissa syissä.

Taloudellisen tilanteensa varsin huonoksi kokeneille naisille tärkeitä avioeroon johtaneita syitä:

- oma tai puolison vaikeus ottaa vastuuta teoistaan
- erilaiset arvot
- fyysinen ja henkinen väkivalta
- liiallinen alkoholin käyttö
- puolison riittämätön tuki
- vaikeudet puhua erimielisyyksistä
- mustasukkaisuus

Taloudellisen tilanteensa varsin huonoksi kokeneiden miesten kohdalla merkittäviksi avioeroon johtaneiksi seikoiksi nousivat:

- ei saanut puolisoltaan riittävästi tukea
- vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä
- henkinen väkivalta sekä
- mitätöinti ja halveksunta puolisoa kohtaan

Taloutensa kohtalaiseksi kokeneille miehille muita useammin eron syyksi nousi itsenäisen, oman elämän kaipuu ja toimeentulonsa hyväksi kokeneille naisille oma tai puolison rakastuminen toiseen henkilöön.

¹⁹ Asteikko: 1) erittäin hyvä, 2) hyvä, 3) kohtalainen, 4) huono ja 5) erittäin huono. Tämä asteikko muutettiin analyysivaiheessa kolmiluokkaiseksi yhdistämällä kaksi ensimmäistä luokkaa ja kaksi viimeistä luokkaa. Lopullisen asteikon muodostivat luokat 1) varsin hyvä, 2) kohtalainen ja 3) varsin huono.

Kun vastaajilta kysyttiin ”Pystyttekö erittelemään mikä oli lopullinen avioeron syy/syyt?”, ei eronneista viidesosa pystynyt erittelemään eron syitä tai oli muusta syystä jättänyt vastaamatta kysymykseen. Kysymykseen vastanneista 70 prosenttia oli naisia. Jotkut eronneista vastaajista olivat maininneet vain yhden lopullisen eron syyn, mutta monet olivat tuoneet esille myös useampia syitä. Yleisin lopullisen eron syy oli uskottomuus (taulukko 19). Uskottomuudella tarkoitetaan joko vastaajan tai hänen puolisonsa uskottomuutta tai rakastumista toiseen henkilöön.

Taulukko 19. Vastaajien ilmoittamat avioeronsa lopulliset syyt, % annetuista eron syistä.

Eron lopullinen syy	Naiset (N=407)	Miehet (N=175)	Kaikki vastaukset (N=582)
	%	%	%
Uskottomuus	15	21	17
Päihteet	9	3	8
Läheisyyden ja rakkauden puute	7	7	6
Erilaiset elämänarvot ja -tavoitteet	6	4	5
Erilleen kasvaminen	4	8	5
Fyysinen väkivalta	7	0	5
Kommunikaatiovaikeudet	4	8	5
Henkinen väkivalta	4	0	3
Työhön liittyvät syyt	3	5	3
Sekselämän ongelmat	2	4	3
Yhteisen ajan puute	2	4	3
Suhdetta ei hoidettu	2	3	3
Arvostuksen puute	3	2	3
Epäluottamus	3	1	3
Taloudelliset tekijät	2	2	2
Mustasukkaisuus	3	1	2
Luonteiden erilaisuus	2	2	2
Lasten hankkiminen/ lapsettomuus	1	4	2
Erilaiset odotukset suhteelta	2	2	2
Psyykkiset ongelmat	1	4	2
Itsenäisen elämän kaipaaminen	2	1	2
Arjen ja kodin vastuunjako	2	2	2
Liian nuorena naimisiin	1	2	1
Elämän muutos tai kriisi	1	1	1
Puolison kypsymättömyys parisuhteeseen	1	2	1
Vastuuntunnottomuus	1	1	1
Lapsista huolehtimisen ongelmat	2	0	1
Muut syyt	8	6	7
Yht. %	100	100	100
Yht. N (kaikki mainitut lopulliset eron syyt)	798	263	1061

Omat tai puolison päihdeongelmat olivat johtaneet eroon 8 prosentissa vastauksista. Läheisyyden ja rakkauden puute mainittiin lopulliseksi eron syyksi ainoastaan seitsemässä prosentissa vastauksia, vaikka se nousi avioeroon päättymisen syistä tärkeimmäksi. Se, että uskottomuus tulee näin voimakkaasti esiin lopullisten syiden joukosta johtuu kenties siitä, että se on koettu viimeisenä pisarana jo muuten ongelmallisessa suhteessa, tekona, joka vahvisti päätöksen avioerosta. Miehillä uskottomuus oli mainittu lopullisena eron syynä naisia useammin.

”Uskottomuus, puolison rakastuminen toiseen henkilöön.” (Nainen)

”Rakastuin toiseen ihmiseen.” (Mies)

”Erilleen kasvaminen ja erilaiset tavoitteet elämälle sekä kolmannen osapuolen vaikutus.” (Nainen)

”Elämäntilanteen täydellinen muutos: pieni lapsi ja samanaikaisesti puolisolle uusi työpaikka ja sen myötä uusi ”meininki” sekä lopulta uusi suhde.” (Nainen)

”Parisuhteen hoitaminen parisuhteen ulkopuolella.” (Mies)

Erityisesti tyypillisiä naisten ilmaisemia lopullisia eron syitä olivat liiallinen alkoholin- tai muiden päihteiden liiallinen käyttö sekä fyysinen ja henkinen väkivalta. Miehistä yksikään ei ollut maininnut fyysisistä tai henkistä väkivaltaa lopulliseksi eronsa syyksi. Alkoholi- ja päihdeongelmat olivat johtaneet eroon yhdeksässä prosentissa naisten ja kolmessa prosentissa miesten antamista vastauksista.

”Miehen lisääntynyt väkivalta, kannabiksen käyttö, tahdottiin eri asioita, kaikki raha minkä tienasin tuhlatiin hänen menoihin ja laskut jäi maksamatta. Henkinen väkivalta.” (Nainen)

”Kolme kertaa V eli viina, väkivalta ja vieraat naiset.” (Nainen)

”Väkivalta, kieroilu ja taloudelliset väärinkäytökset.” (Nainen)

”Elämäntyylien erilaisuus, erilaiset tavoitteet elämässä opintojen päätyttyä. Henkinen alistaminen. Nainen ei olisi saanut pärjätä paremmin kuin mies.” (Nainen)

”Yhteisen ajan puute. Lapset ja työ veivät voimat. Vaikeus sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Lapset tulivat nopeasti avioliiton solmimisen jälkeen. Työ vaati aikaa, ostettiin omakotitalo jne.” (Nainen)

Miesten usein esittämiä eron lopullisia syitä olivat uskottomuuden lisäksi, erilleen kasvaminen ja kommunikaatiovaikeudet.

”Kykenemättömyys keskustella avoimesti ja rehellisesti asioista” (Mies)

”Rakkauden loppu!” (Mies)

”Kasvoimme erilleen, ei ollut enää muuta yhteistä kuin lapsi.” (Mies)

”Avioliitto olikin ihan eri asia kuin naimisiin mennessä molemmat luulivat. Toinen tuntui silloin oikealta mutta todellisuus paljastui hyvin pian.” (Mies)

”Mun työ, ehkä.” (Mies)

9.2.3 Olisiko avioero voitu välttää?

Kun eronneilta vastaajilta kysyttiin ”Olisiko eroanne voitu mitenkään välttää?” vastasi 64 prosenttia ettei heidän avioeroaan olisi voitu välttää. Naisista kaksi kolmasosaa ja miehistä kolme viidestä oli tätä mieltä. Eron väistämättömyyttä selitettiin sillä, että ero olisi joka tapauksessa ollut edessä ennemmin tai myöhemmin, eroa olisi korkeintaan voitu lykätä jonkin aikaa. Monien mielestä avioliitto ei olisi voinut toimia puolisoitten luonteiden erilaisuuden takia. Päihdeongelmat, väkivaltaisuus ja luottamuksen menettäminen vaikuttivat myös kokemukseen eron väistämättömyydestä.

”En usko, sillä toista ihmistä ei voi muuttaa.” (Nainen)

”Ei – harmittaa, ettei erottu jo aiemmin, paljolta olisivat molemmat säätyneet.” (Mies)

”Ei. Uskottomuus kuuluu asioihin, joita en anna anteeksi.” (Mies)

”Ei, ongelmista puhuttiin monta kertaa ja tilanne parani 2-3 kuukaudeksi ja palasi sitten takaisin vanhoille urille.” (Nainen)

”Ei. Parempi näin. Nyt olen onnellinen nykyisessä suhteessani ja kypsempi ihmisenä.” (Mies)

”Kukaan ei voi tunteilleen mitään. Kovasti yritettiin mutta epäonnistuttiin ja näin jälkeenpäin ajateltuna hyvä niin.” (Nainen)

Vain viidesosa eronneista vastaajista katsoi, että ero olisi voitu välttää. Keinoiksi erolta välttymiseen he esittivät useimmin sen, että ulkopuolista apua ongelmiin olisi haettu ajoissa ja tahtoa avioliiton kasassa pitämiseen olisi ollut enemmän. Vastaajista moni puolestaan uskoi, että puolisoitten olisi pitänyt pystyä keskustelemaan suhteestaan ja

ongelmistaan enemmän ja ongelmiin olisi pitänyt tarttua aikaisemmin. Usean vastaajan mielestä liitto olisi voinut jatkua, jos suhteessa ei olisi esiintynyt uskottomuutta. Lisäksi suhteen hoitaminen, yhteisen ajan järjestäminen ja puolison perusteellisempi tunteminen ennen avioliittoa olisivat voineet edesauttaa avioliiton kestämistä. Päihdeongelmien hoitaminen ja taloudellisen tilanteen koheneminen olisivat myös voineet auttaa muutamia pareja avioliiton pelastamisessa.

Eronneista naisista ja miehistä 13 prosentin mielestä avioerolta olisi **ehkä** voitu välttyä ja 3 prosenttia vastasi, ettei osaa sanoa. Monen mielestä erolta olisi ehkä välttytty, jos uskottomuus ei olisi turmellut suhdetta tai jos apua parisuhdeongelmiin olisi haettu ajoissa. Vastaajista joka kymmenes uskoi myös, että jos pariskunta olisi tuntenut toisensa paremmin ennen avioitumista, olisi avioerolta ehkä säästyty.

”Kyllä, jos puoliso olisi ollut yhteistyöhaluisempi ja kiinnostuneempi suhteesta.” (Nainen)

”Koska rakkautta oli, niin parisuhteen hoitaminen olisi voinut estää eron.” (Mies)

”Ehkä, jos olisi osattu olla joustavampia ja olisi pystytty puhumaan enemmän.” (Nainen)

”Uskon, että olisi, jos molemmat olisivat sitoutuneet yrittämään esim. ammattiapua.” (Mies)

”Kyllä, tahdon voimalla ja asioiden selvittämisellä puhumalla.” (Nainen)

9.3 Avioeron tuoma muutos

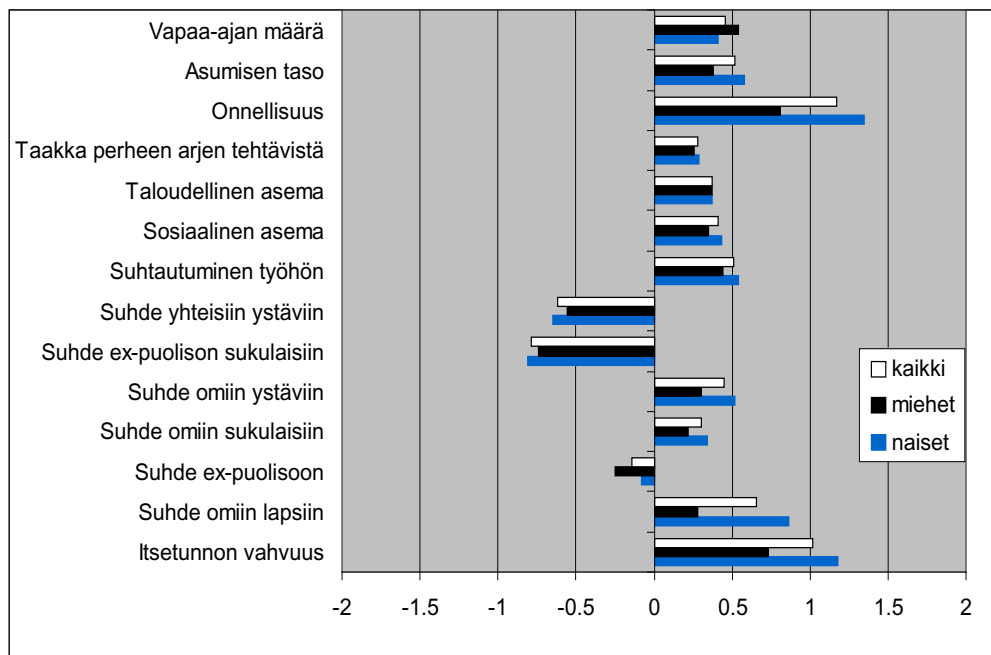
Avioerojen on todettu lisäävän alkoholinkäyttöä ja riskikäyttäytymistä mm. liikenteessä sekä taloudellisia ongelmia. Parisuhteen suojaava vaikutus näkyy vastaavasti esimerkiksi pidempänä elinikänä parisuhteen vähentäessä riski- ja muuta epäterveellistä käyttäytymistä, lisätessä taloudellista hyvinvointia sekä sosiaalisia suhteita ja tarjotessa turvallisen seksisuhteen (Waite 1995).

Tärkeää erosta selviytymisen kannalta on todettu olevan se, miten monella elämänalueella ihmiselle tulee eteen muutoksia ja selviytymishaasteita. Mitä enemmän on selviytymistä tukevia rakenteita, vakaana pysyviä elämänalueita, sitä paremmin erosta selviytyy. (de Bruijn, Homm & Talasterä 1994.)

Tässä luvussa selvitetään vastaajien näkemyksiä siitä, miten he ovat kokeneet avioeron muuttaneen elämäänsä. Millaisia asioita vastaajat nostivat esiin avioeron tuomina elämänmuutoksina? Valmiina annettujen 14 eri elämänalueen muutoksen suuntaa kysyttiin kuusiportaisella vastausasteikolla²⁰.

Avioeron myötä onnellisuus ja itsetunnon vahvuus sekä suhde omiin lapsiin olivat vastaajien mielestä muuttuneet voimakkaimmin parempaan suuntaan, näin oli käynyt erityisesti naisten kohdalla. Naiset olivat kokeneet myös suhteen omiin ystäviinsä parantuneen ja miehet parannusta tapahtuneen varsinkin vapaa-ajan määrässä (kuvio 16 ja liitetaulukko 8).

Kuvio 16. Avioeron myötä tapahtuneet muutokset omassa elämässä. Naisten ja miesten antamat arviot omasta elämästään (keskiarvoina).

Avioeron myötä huonompaan suuntaan oli useimmin niin naisten kuin miestenkin mielestä muuttanut suhde ex-puolison sukulaisiin ja ex-puolison kanssa olleisiin yhteisiin ystäviin. Miehet kokivat hieman naisia useammin myös suhteen ex-puolisoon huonontuneen.

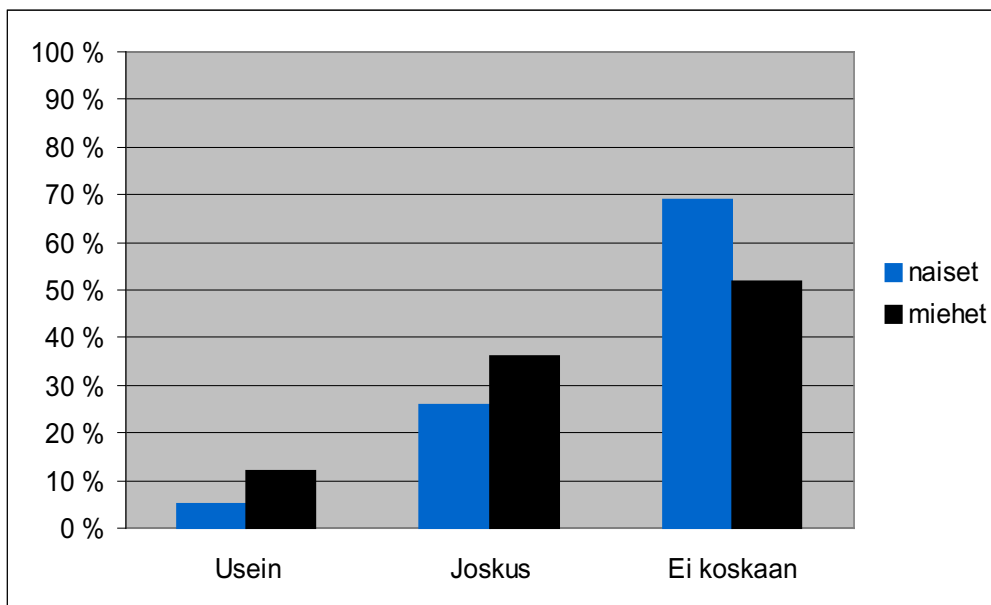
²⁰ Asteikko: 1) paljon parempaan (+2), 2) parempaan (+1), 3) pysynyt samana (0), 4) huonompaan (-1), 5) paljon huonompaan (-2) ja 6) ei koske minua/ en osaa sanoa. Vastauksia analysoitaessa luokkaan 6 vastanneet poistettiin analyysistä

9.4 Onko katunut avioeroaan?

Päätös erosta on usein vaikea ja pitkälinen prosessi. Varsinkin jos perheessä on lapsia joutuvat puoliset miettimään asioita myös lasten kannalta: mikä olisi kenenkin perheenjäsenen kannalta paras ratkaisu ja mitä itse on valmis uhraamaan liittonsa tai lastensa eteen. Aina ei kukaan osaa tai pysty tekemään hyviä tai oikeita ratkaisuja elämässään. Raskaat ja vaikeat kokemukset, voimakkaat tunteet ja pettymys voivat musertaa alleen järkipäisen ajattelun. Kun eroon liittyviin asioihin on saanut etäisyyttä ja ikävät asiat jo unohtuneet, voivat ero ja sitä edeltäneet asiat näyttää erilaisilta. Erotessa ei myöskään aina pysty ja osaa ennakoida kaikkia tulevia muutoksia, ja aika eron jälkeen voikin olla joskus pettymys suhteessa omiin mielikuviin.

Kun eronneilta vastaajilta kysyttiin²¹ olivatko he katuneet avioeroaan, niin peräti 62 prosenttia ei ollut katunut koskaan eroaan ja vain seitsemän prosenttia oli katunut avioeroaan usein. Eronneista naisista kaksi kolmesta ja miehistä puolet ei ollut katunut koskaan eroaan (kuvio 17).

Kuvio 17. Kuinka suuri osa eronneista naisista (N=485) ja miehistä (N=251) oli katunut avioeroaan?

²¹ Vastausvaihtoehdot olivat 1) kyllä usein, 2) kyllä joskus ja 3) en koskaan.

Usein eroaan oli katunut 12% miehistä ja 5% naisista. Naisille ero näytti siis olevan useammin onnistunut ratkaisu kuin miehille. Tämä onkin luonnollista, koska naiset olivat useimmin olleet myös aloitteentekijöitä erolle ja saavat myös yleensä lapset luokseen asumaan.

Eroaan katuvien katuminen liittyi paljolti lapsiin ja lapsille aiheutuneeseen mielihäpään. Monen mielestä liitto olisi ollut myös pelastettavissa, jos parisuhdeongelmia olisi yritetty ratkoa enemmän ja ongelmiin olisi puututtu ajoissa.

”Haluaisin elää ja antaa lapselleni kokonaisen perheen.” (Nainen)

”Lasten ja uusperhevaikeuksien takia.” (Mies)

”Yrittämisen puute kaivertaa.” (Mies)

”En pysty olemaan lapseni kanssa niin usein kun haluaisin, yksinäisyys.” (Mies)

”Se olisi voitu välttää, jos olisimme uskaltaneet ottaa asiat ajoissa puheeksi. Vaikeneminen oli silloin helpointa.” (Nainen)

Lisäksi eroaan katuvista moni rakasti yhä ex-puolisoaan ja kaipasi puolison ja avioliiton hyviä puolia sekä ikäviä myös perhe-elämää ja arjen jakamista. Eroaan katuvista miehistä osa koki avioeron epäonnistumisena ja osa katui eroa, koska he eivät olleet voineet itse vaikuttaa lopulliseen eropäätökseen. Näitä miesten mainitsemia seikkoja ei ole maininnut kukaan naisista.

”Rakastan edelleenkin ex-puolisoani.” (Nainen)

”Koska se ehkä olisi ollut vältettävissä.” (Nainen)

”Oli hyvä puoliso.” (Mies)

”En voinut vaikuttaa asiaan!” (Mies)

”Pitkä yhdessäolo, paljon hyviä hetkiä.” (Mies)

”Meillä oli hyvä yhdessä. Rakkautta löytyi. Olimme vastakohdat, jotka täydensivät toisiaan.” (Nainen)

”Suuri henkilökohtainen epäonnistuminen ja joskus kaipausta entisestä elämästä.” (Mies)

Jotkut kokivat yksinäisyyttä ja elämän ja uuden suhteen alusta aloittamisen vaikeana. Avioeroa oli kaduttu joskus myös taloudellisen tilanteen huononemisen vuoksi.

”Aika loppuu. Ei jaksa hakea uusia!” (Mies)

”Joskus ajattelen, että oliko se loppujen lopuksi niin hirveää, vaikka olikin aina yksin ja vastuussa kaikesta.” (Nainen)

”Tuli tunne, että ympyrä sulkeutui eli kaikki pitää taas aloittaa alusta.” (Mies)

”Eivät ongelmat vaihtamalla lopu, kuten nuorempana luuli. Ehkä vain vaihtuvat.” (Nainen)

”Taloudellisen tilanteeni heikkenemisen vuoksi.” (Nainen)

”Jotkut asiat ei vaihtamalla parane. Kuten se, että naisella on aina suurempi vastuu kodista ja kotitöistä.” (Nainen)

”Koska syy oli minun jääräpäistä lapsellisuutta.” (Mies)

Suurin osa eronneista ei siis ollut kuitenkaan koskaan katunut eroaan. He kokivat oman elämänlaatunsa ja onnellisuutensa lisääntyneen eron jälkeen sekä eron olleen ainoa oikea ratkaisu. Eroaan katumattomista miehistä ja naisista moni tuntee elävänsä tällä hetkellä paremmassa ihmissuhteessa ja lähes yhtä moni piti aikaisempaa avioliittoaan alusta lähtien virheenä. Naisista moni oli tyytyväinen myös siihen, ettei elämää leimannut enää pelko ja turvattomuus ja siihen, että yleinen henkinen pahoinvointi päättyi eroon. Usean naisen mielestä ero oli paras ratkaisu myös lasten hyvinvoinnin kannalta. Tällaisia seikkoja miehet eivät olleet maininneet vastauksissaan. Miesten vastauksista ei myöskään noussut esiin mitään erityisesti miehille tyypillisiä katumattomuuden syitä.

”En kaipaa sitä ahdistusta, yksinäisyyttä, pelkoa ja epävarmuutta.” (Nainen)

”Vain ilman pelkoa voi hengittää ja olla vapaa näkymättömistä muureista, jotka sulkevat portit elämältä.” (Nainen)

”En kaipaa väkivaltaa elämääni. Katunut olen ainoastaan, etten hakenut eroa aikaisemmin.” (Nainen)

”Elämä nyt rauhallista ja onnellista. Lapsista sen parhaiten huomaa, kun kodin ilmapiiri muuttui, niin lapsilla on selvästi parempi olla.” (Nainen)

”Ex-puolison luonteen vuoksi. Uhkasi, että jos hakkaa, niin tappaa saman tien. En jäänyt odottamaan.” (Nainen)

Muita syitä sille, miksi eroa ei kaduttu olivat esimerkiksi puolisoiden välisen arvomaailman erilaisuus, uskottomuus ja päihteiden käyttö. Jotkut eronneista kokivat kuitenkin myös kasvaneensa ihmisinä avioliiton ja eron myötä.

”Olimme liian erilaisia, meidän ei koskaan olisi pitänyt mennä naimisiin.”
(Nainen)

”Elämänlaatu on kehittynyt. Ero oli merkittävä risteys tulevan elämän kannalta, josta koen valinneeni oikean suunnan.” (Mies)

”Avioliitto solmittiin liian ”kevyesti” enkä koskaan sitoutunut siihen, kuten olisi avioliittoon kuulunut.” (Nainen)

”Miksi elää liitossa, jossa kokee olevansa yksin. Rakkautemme loppui.”
(Nainen)

”Oma itsetunto on noussut niin paljon siitä, että tietää pärjäävänsä ihan itse ilman toisen komenteluun alistumista. Saa itse päättää omasta elämästään!”
(Nainen)

”Akka oli hullu”, puolen vuoden avioliitto oli virhe.” (Mies)

”Olin täysin voimaton pettämisen suhteen, koska muutosta ei vuosien kuluessa tapahtunut, lopulta ero oli väistämätön tosiasia.” (Mies)

”Olen kasvanut ihmisenä eron jälkeen ja alkanut elää omaa elämää enkä tanssi enää toisten pillin mukaan.” (Nainen)

9.5 Yhteenveto

Avioliitossa olevista vastaajista 61% ei ollut kertaakaan kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana ajatellut, että voisi erota aviopuolisostaan. Useita kertoja eroajatus oli käynyt vain joka 20. avioliitossa olevan vastaajan mielessä. Naiset olivat ajatelleet miehiä useammin avioeron mahdollisuutta. Tolkki-Nikkosen (1990) tutkimuksen tulokset 15 vuotta avioliitossa olleista olivat hyvin yhdensuuntaisia näiden tulosten kanssa siinä, että suurempi osa miehistä kuin naisista ei ollut kertaakaan harkinnut eroa. Ne avioliitossa olevat vastaajat, jotka olivat harkinneet eroa vähintään muutamia kertoja kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana, olivat kokeneet - luonnollista kyllä - useammin ristiriitoja puolisonsa kanssa. Nämä ristiriidat olivat heillä myös päättäneet sopimatta useammin, kuin niillä vastaajilla, jotka eivät olleet harkinneet eroa kuin korkeintaan kerran. Eroa useammin harkinneet olivat myös ilahduttavaa kyllä, keskustelleet parisuhdeongelmistaan enemmän eri ihmisten kanssa ja hakenneet myös ammattiapua.

Eronneista vastaajista puolet ilmoitti lopullisen päätöksen erosta olleen naisen päätös ja kolmasosa päätöksen olleen yhteisen. Aloitteen tekijä avioerossa oli myöskin yleensä nainen, peräti 65% eronneista vastaajista ilmoitti näin. Mies oli tehnyt aloitteen hieman vajaassa neljäsosassa tapauksia. Päätös avioerosta oli siis useimmin aluksi naisen päätös tämän selvityksen, kuten myös Määtän (2002) tutkimuksessa. Eroa haetaan kuitenkin sitten usein yhdessä (Litmala, 2001).

Tärkeitä erosyitä voisivat avioliitossa olevien vastaajien mielestä olla usein hyvin mahdolliset ja ”yleisesti hyväksytyt” syyt. Näitä syitä olivat fyysinen ja henkinen väkivalta, uskottomuus ja liiallinen alkoholin tai muiden päihteiden käyttö sekä se, että puoliso haluaisi eron. Myös mitätöivä ja halveksiva suhtautuminen puolisoon sekä laiminlyövä tai välinpitämätön suhtautuminen lapsiin olivat usein esitettyjä mahdollisia eron syitä. Harvimmoin syiksi nähtiin puolestaan taloudelliset ongelmat, puolison vaikea sairaus, lapsettomuus ja ongelmat sukulaisten kanssa. Miehillä tärkeämpiä syitä kuin naisilla olivat seksuaaliset ongelmat ja puolison ”nalkutus”. Naisille tärkeämpiä sen sijaan olivat puolison tukeen ja arvostukseen liittyvät asiat, henkinen ja fyysinen väkivalta, päihteiden käyttö, mustasukkaisuus ja erilaiset arvot sekä liikaa tekemisiä rajoittava kumppani ja epätasainen vastuunjako kodin arjesta.

Eronneiden kuvailut erojensa syistä tuovat esille sen, ettei eron taustalla ole yleensä ainoastaan yksi, vaan useampi (ja usein toisiinsa kietoutunut) syy. Rakkauden ja läheisyyden hiipuminen ja vaikeudet puhua erimielisyyksistä koettiin tärkeimmiksi avioeroon päättymisen syiksi. Tämän lisäksi parisuhteen hoitamattomuus, puolison riittämätön tuki, seksuaaliset ongelmat ja arvostuksen puute olivat merkittävimpiä avioeroon johtaneita tekijöitä. Avioliiton kestoajalla ja perheen taloudellisella tilanteella oli yhteyttä joihinkin avioeroon päättymisen kannalta tärkeisiin tekijöihin. Korkeintaan kaksi vuotta kestäneiden liittojen hajoamiseen olivat pidempiä liittoja useammin syynä epärealistiset odotukset liitolta. Taloudellisen tilanteensa heikoksi kokeneilla taloudelliset vaikeudet olivat muita useammin tärkeitä eroon johtaneita syitä.

Kun eronneita vastaajia pyydettiin erittelemään heidän avioeronsa lopullisia syitä, nousi yleisimmäksi syyksi sekä naisilla että miehillä uskottomuus. Myös päihteiden käyttö ja läheisyyden ja rakkauden puute sekä erilaiset elämänarvot ja -tyylit mainittiin lopulliseksi eron syyksi usein. Erityisesti tyypillisiä naisten ilmoittamia lopullisia eron syitä olivat fyysinen ja henkinen väkivalta, päihdeongelmat ja erilaiset elämänarvot. Miehistä yksikään ei ollut maininnut fyysisistä tai henkistä väkivaltaa eronsa lopulliseksi syyksi. Miesten usein mainitsemia lopullisia eron syitä olivat, uskottomuuden lisäksi, puolisoiden erilleen kasvaminen ja kommunikaatiovaikeudet. Eronneista vastaajista peräti 64% uskoi ettei heidän liittoaan olisi voitu mitenkään estää kariutumasta. Viidesosa vastaajista näki, että erolta olisi välttytty jos ongelmiin olisi tartuttu ajoissa ja haettu apua, yritetty enemmän. Suhteen hoitamattomuus nähtiin usein sellaisena syynä johon olisi voitu vaikuttaa. Uskottomuus sen sijaan oli monelle liian vaikea asia ratkaistavaksi mitenkään muutoin kuin avioeroon päättymällä.

Eron myötä parempaan suuntaan oli muuttunut useimmiten onnellisuus, itsetunnon vahvuus sekä suhde omiin lapsiin, naisten kohdalla nämä tekijät tulivat vielä miehiä voimakkaammin esiin. Naisilla myös suhde omiin ystäviin oli parantunut useammin kuin miehillä, mutta miehillä ainoastaan vapaa-ajan määrä oli muuttunut naisia useammin parempaan suuntaan. Naiset siis kokivat miehiä useammin eron olleen onnistunut ratkaisu. Avioeron myötä huonompaan oli useimmin niin naisten kuin miestenkin mielestä muuttunut suhde ex-puolison sukulaisiin, ex-puolison kanssa yhteisiin ystäviin sekä ex-puolisoon. Eronneista vastaajista peräti 62 prosenttia ei ollutkaan katunut koskaan eroaan ja usein katuvia oli vain 7%. Miehet katuivat eroaan naisia useammin. Syinä katumiseen olivat niin naisten kuin miestenkin kohdalla erityisesti lapsille aiheutettu mielipaha ja näiden perheiden hajoaminen. Myös yrittämisen puute liiton koossapysymiseksi kadutti, ja moni kaipasi liiton ja ex-puolison hyviä puolia, perhe-elämää ja yhteisen arjen jakamista. Yksinäisyys ja alusta aloittamisen vaikeus koettiin myös katumisen syynä varsin monissa vastauksissa. Ne, jotka eivät katuneet eroaan näkivät syinä onnellisuutensa lisääntymisen, uuden paremman ihmissuhteen ja naisista moni pelon ja turvattomuuden sekä epävarmuuden päättymisen sekä lasten hyvinvoinnin lisääntymisen. Vastaajien antama onnellinen kuva avioeron jälkeisestä elämästä ja siitä ettei ero kaduta, voi myös joltain osin olla ilmausta halusta ja tarpeesta nähdä omat teot jälkikäteen oikeina ja oikeutettuina sekä yleisestä tavasta pyrkiä näyttämään elämänsä onnellisemmalta kuin se olisikaan.

10. SELVITYKSEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Tutkimusmenetelmän arviointi ja tulosten yleistettävyys

Vuoden 2003 perhebarometria varten poimittiin koko Suomen alueellisesti kattava (lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakunta) 3000 hengen otosjoukko helmikuun 2003 alussa Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä. Otos koostui vuonna 1953 tai sen jälkeen syntyneistä, vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineista, miehistä ja naisista. Näistä vastaajista muodostettiin kaksi erillistä osajoukkoa 1) yhä vuonna 1995 solmimassaan avioliitossa elävät vastaajat (1 500 vastaajaa) ja 2) vuonna 1995 solmimastaan avioliitosta eronneet vastaajat (1 500 vastaajaa). Tutkitavien joukko rajattiin avioliitossa oleviin vastaajiin, koska avoliittoja ei rekisteröidä ja siten avoliitossa eläviä vastaajia olisi ollut vaikea tavoittaa. Kyselylomakkeet lähetettiin otokseen valituille postitse helmi-maaliskuussa 2003. Kahden kyselykierroksen ja yhden muistutuskirjeen jälkeen vastausprosentti avioliitossa olevien osajoukossa muodostui 65.5 ja eronneiden osajoukossa 50.6 prosentin suuruiseksi.

Avioliitossa olevien osajoukossa vastausprosentti on varsin hyvä, mutta eronneiden osajoukossa se jäi valitettavasti alhaiseksi. Varsin matala vastausprosentti oli kuitenkin eronneiden osajoukossa odotettu aiheen arkaluontoisuuden vuoksi. Postitse, sähköpostitse ja puhelimitse tulikin yhteydenottoja varsinkin eronneilta vastaajilta, jotka eivät halunneet vastata avioeroa koskevaan kyselyyn eroon liittyvien hyvin ikävien tunteiden ja muistojen vuoksi. Toisaalta muutama eronnut vastaaja kommentoi vastauslomakkeessa, että lomakkeen kysymysten kautta he olivat työstäneet edelleen omaa eroprosessiaan. Myös muutamat avioliitossa olevat vastaajat pitivät hyvänä, että lomaketta täyttäessä oli mietittävä tärkeitä omaan parisuhteeseen liittyviä asioita, ja olivatpa muutamat keskustelleet niistä tämän johdosta myös puolisonsa kanssa.

Selvitykseen vastanneet henkilöt vastasivat hyvin kohdejoukkoa. Tässäkin kyselyssä naiset tosin olivat miehiä ahkerampia vastaajia molemmissa osajoukoissa. Eronneiden osajoukossa olivat ne vastaajat, joilla oli lapsia hieman yliedustettuina. Maaseutumaisissa kunnissa asuvat ja korkeasti koulutetut vastaajat olivat myös yliedustettuina ja maatalousyrittäjät sekä alemmat toimihenkilöt aliedustettuina.

Kyselylomake laadittiin Väestöntutkimuslaitoksella käyttäen apuna aiempia avioeroa ja parisuhdetta koskevia tutkimuksia. Kyselylomakkeella saatiin vastaukset haluttuihin

kysymyksiin, eli validiteetti oli siten varsin hyvä. Kyselylomakkeet olivat muutamaa yksittäistä lomaketta (jotka hylättiin) lukuun ottamatta hyvin ja selkeästi täytettyjä sekä helposti tulkittavia. Avoimissa kysymyksissä vastaajien määrät olivat hieman pienempiä kuin strukturoiduissa kysymyksissä. Yhdessä strukturoidussa kysymyksessä ”Kuinka usein vastaajalla oli ollut ristiriitoja puolisonsa kanssa erilaisista annetuista aiheista kahden viimeisen vuoden aikana” oli muita kysymyksiä alhaisempi vastaajamäärä, koska ensimmäisellä kyselykierroksella lomakkeen vastausohjeissa oli numerointivirhe, jonka mukaan osaa vastaajista pyydettiin jättämään kysymys väliin. Kuudessa eri kysymyksessä vastausvaihtoehdoista neutraaliluokan puuttuminen on mahdollisesti saattanut vaikuttaa vastauksiin (esim. kysymys: ”Miten tärkeinä pidätte seuraavia tekijöitä hyvän parisuhteen kannalta?” Vastausvaihtoehdot olivat: 1) erittäin tärkeää, 2) varsin tärkeää, 3) tärkeää, 4) ei kovin tärkeää ja 5) ei lainkaan tärkeää) koska vastaajat ”pakotettiin” niissä ottamaan kantaa ja asteikon vastausvaihtoehdot olivat epätasapainossa. Tuloksiin tämä asteikkoratkaisu ei kuitenkaan näyttänyt vaikuttavan, sillä vastaajat olivat selkeästi käyttäneet asteikon ääripäitä eikä tarvittaessa käytetyt uudelleenluokittelut kaksiluokkaisiksi vaikuttaneet siten juurikaan tuloksiin.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, että saadut tulokset eivät ole sattumanvaraisia, eli jos samat kysymykset toistettaisiin myöhemmin vastaavanlaiselle vastaajajoukolle, saataisiin hyvin samanlaiset tulokset. Tässä selvityksessä eri kysymyksistä saadut vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia ja loogisia sekä yhdenmukaisia aiemmista tutkimuksista saatujen tulosten kanssa. Lomake mittasi siis varsin hyvin parisuhteeseen ja sen purkautumiseen liittyviä tekijöitä.

10.2 Yhteenvetoa tuloksista

Perhebarometrin 2003 aiheena on parisuhde ja sen purkautuminen. Aihetta on jonkin verran tutkittu Suomessa viime vuosina, mutta kyselyyn perustuvaa kartoitusta ihmisten parisuhdetta ja avioeroa koskevista mielipiteistä ei ole tehty. Parisuhde on kuitenkin perheen ydin, jonka varassa perhe elää tai hajoaa. Parisuhde myös koskettaa lähes jokaista ihmistä jossain elämänvaiheessa, vanhempien parisuhde lapsena ja oma parisuhde aikuisena. Parisuhteet ovat kuitenkin osoittautuneet varsin hauraiksi ja Suomi onkin yksi Euroopan avioerotilastojen kärkimaita.

Tämä selvitys jakaantuu tulosten osalta viiteen eri lukuun (luvut 5-9). Luvussa 5 ”Tärkeät asiat omassa elämässä ja tyytyväisyys siihen” kartoitetaan mitä asioita vuonna 1995 ensimmäisen avioliittonsa solmineet yhä tässä liitossa elävät sekä siitä jo eronneet vastaajat pitivät tärkeinä elämässään ja kuinka tyytyväisiä he olivat mm.

vanhemmuuteensa ja työhönsä sekä fyysiseen kuntoonsa. Luku 6 ”Hyvä parisuhde ja parisuhteen merkitys” sisältää vastaajien mielipiteitä siitä, mitkä asiat ovat tärkeitä hyvässä parisuhteessa, mitä parisuhde heille merkitsee ja mitkä tehtävät kodissa ovat molempien puolisoiden yhdessä hoidettavia. Luvussa tarkastellaan myös avioliitossa olevien vastaajien tyytyväisyyttä parisuhteensa eri puoliin. Luvussa 7 ”Ristiriidat parisuhteessa” selvitettiin mistä asioista nykyisessä sekä jo päättyneessä parisuhteessa oli tullut useimmin ristiriitoja puolisoiden välille. Lisäksi yhä avioliitossa olevilta vastaajilta tiedusteltiin syytä siihen, että he ovat pysyneet yhdessä puolisonsa kanssa vaikka välillä parisuhteessa olisi ollut ongelmia. Luvussa 8 kartoitetaan sitä, kenen kanssa vastaajat ovat keskustelleet nykyisen tai jo päättyneen parisuhteensa ongelmista, ja ovatko he kokeneet saaneensa riittävästi tukea näissä ongelmissa. Entä kuinka moni on ongelmissaan kääntynyt ammattiauttajien puoleen, ketä nämä ammattiauttajat ovat olleet ja millaisiin ongelmiin apua on haettu? Luvussa 9 ”Avioero” selvitetään sitä, kuinka moni avioliitossa oleva on harkinnut eroa, ja mitä he pitivät mahdollisina avioeron syinä omalla kohdallaan. Eronneiden kohdalla kartoitetaan avioeron syitä ja sitä, kuka erosta teki aloitteen ja kuka lopullisen päätöksen sekä sitä miten ero on muuttanut elämää. Lopuksi tarkastellaan vielä sitä, kuinka moni on katunut eroaan ja mistä syystä.

Seuraavaksi tarkastellaan lähinnä asetettujen tutkimustehtävien (luku 3) kannalta keskeisimpiä tuloksia luvuittain.

Luku 4

Tarkasteltaessa eronneiden ja avioliitossa olevien vastaajien parisuhteen alkuvaiheita, havaittiin avioliitossa olevien tunteneen tulevan puolisonsa usein kauemmin ja myös asuneen tämän kanssa avioliitossa kauemmin kuin eronneiden vastaajien. Useampi avioliitossa oleva kuin eronnut oli kokenut solmineensa avioliittonsa sopivan ikäisenä. Myös näiden kahden vastaajajoukon lapsuudenperheissä oli eroa siten, että eronneet vastaajat olivat yhä avioliitossa olevia useammin kokeneet omien vanhempiensa avioeron ja eläneet yksinhuoltajien lapsina.

Luku 5

Vastaajille olivat vanhemmuus ja parisuhde tyytyväisyyttä herättäviä tekijöitä omassa elämässä kaikkein useimmin, avioliitossa olevat vastaajat olivat niihin sekä taloudelliseen tilanteeseensa vielä eronneitakin useammin tyytyväisiä. Eronneet miehet olivat kaikkein tyytymättömmimpiä vanhemmuuteensa, mikä onkin ymmärrettävää koska lapset yleisesti erotilanteessa jäävät äidin luokse asumaan ja isät tapaavat lapsiaan vain sovitusti. Niinpä nämä eronneet isät voivat varsin vähän jakaa yhteistä arkea

lastensa kanssa. Lapset, koti ja perhe-elämä olivat vastaajille myös tärkeimmät asiat elämässä. Perhekeskeisyys korostui ymmärrettävästi erityisesti avioliitossa olevien kohdalla, mutta myös naiset olivat miehiä kotikeskeisempiä. Erityisesti avioliitossa oleville miehille työ ja vapaa-ajan harrastukset olivat tärkeitä useammin kuin naisille.

Luku 6

Vastaajat pitivät *hyvässä parisuhteessa tärkeänä vahvaa luottamusta puolisoon, molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta ja hyvää kykyä käsitellä ristiriitoja sekä sitä, että voidaan puhua ja jakaa kaikki asiat puolisoiden kesken*. Sen sijaan tärkeitä eivät olleet puolisoiden samanlaiset sosiaaliset taustat tai se ettei puolisoiden välillä juurikaan ole ristiriitoja. Erityisesti naiset pitivät tärkeänä puolisoiden samankaltaisuutta ja hyvää kommunikaatiota puolisoiden välillä sekä vahvaa sitoutumista perheeseen. Sitoutuminen on sitä, että vaikeudet voitetaan yhdessä, puolisoit seisovat samalla puolella, yhdessä vaikeuksia vastaan. Miehet pitivät tärkeämpänä kuin naiset suuntautumista myös kodin ulkopuolelle, varsinkin avioliitossa olevat miehet korostivat naisia useammin puolisoiden omien ystävien ja omien harrastusten tärkeyttä. Eronneet vastaajat ja erityisesti eronneet naiset olivat vaativaisempia hyvän parisuhteen kriteereissä ja he korostivat hyvin monien asioiden tärkeyttä aviossa olevia useammin. Näitä eronneille tärkeitä asioita olivat erityisesti hyvä kommunikaatio puolisoiden välillä, puolisoiden samankaltaisuus ja hyvä seksisuhde puolisoiden välillä sekä voimakas rakastamisen tunne. Parisuhde merkitsikin molemmille vastaajaryhmille ennen kaikkea ilojen ja surujen jakamista, eli sitä, että puolisoit yhdessä jakavat niitä taakkoja ja myös iloisia asioita mitä arjessa vastaan tulee. Avioliitossa oleville eronneita useammin parisuhde merkitsi taloudellista turvallisuutta ja sitä ettei koskaan tarvitse olla yksin sekä sitä, että se lisäsi sukulaisilta saatua arvontaa.

Avioliitossa olevista vastaajista lähes 90% piti avioliittoaan hyvänä ja neljä viidestä uskoivat olevansa naimisissa nykyisen puolisonsa kanssa vielä 10 vuoden kuluttuakin. Miehet olivat parisuhteeseensa vielä naisiakin tyytyväisempiä. Parisuhteet siis näyttäytyivät varsin onnellisina. Miehet kokivat kuitenkin useammin kuin naiset, että puoliso on liian harvoin kiinnostunut seksistä. Naiset puolestaan kokivat, ettei puoliso kuuntele useinkaan mitä heillä on sanottavaa ja ne naiset, joilla oli lapsia riitojen lisääntyneen liitossa lasten syntymän myötä. Annetuista parisuhteen osa-alueista tyytyväisimpiä oltiin parisuhteen ongelmien ratkaisuun ja tunteiden ilmaisuun. Harvimmin oltiin tyytyväisiä kahdenkeskisen ajan määrään sekä ehkä osittain siihen liittyen myös seksielämään.

Luku 7

Ristiriidat puolisoiden välille syntyivät useimmin kotitöiden teosta. Kun naiset käyvät kodin ulkopuolella töissä ja näin osallistuvat perheen elättämiseen, joka aiemmin oli miehen tehtävä, kaivattaisiin tasapuolisuuden nimissä myös miehiä jakamaan työtaakkaa kotona. Ristiriitoja oli usein myös lasten kasvatuksessa ja rahan käytössä. Uskonnosta ja uskottomuudesta ei juurikaan ollut koitunut ristiriitoja puolisoiden välille. Hieman yli puolet naisista ja miehistä ei ollut myöskään kokenut alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä ristiriitoja viimeisen kahden avioliittovuoden aikana. Tärkeimpinä syinä pysyä yhdessä - vaikka välillä olisi parisuhdeongelmiakin - ilmoittivat vastaajat lapset, rakkauden puolisoa kohtaan ja halun / päätöksen pysyä yhdessä. Näissä vastauksissa näkyy hyvin sitoutuminen toisaalta lasten parhaan ajatteluun ja toisaalta parisuhteeseen. Joskus tosin lapsen edun mukaista on myös päättää huono parisuhde, esim. jos kyseessä on perheväkivalta. Sitoutuminen parisuhteeseen, nykyään perhettä kannattelevaan voimaan (Jallinoja 2000) lieneekin paras tae perheen koossapysymiseksi.

Eronneet vastaajat ilmoittivat ex-avioliittonsa kahtena viimeisenä vuonna ristiriitoja puolisoiden välille aiheutuneen erityisesti puolisoiden välisestä kommunikaatiosta: keskustelusta tai sen puutteesta sekä läheisyyden ja tunteiden ilmaisusta. Myös kotityöt sekä puolisoiden erilaiset arvot tai elämäntyylit olivat usein ristiriitojen aiheuttajia. Kahdesta viimeksi mainitusta erityisesti naiset olivat kokeneet ristiriitoja, kuten myös alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä vapaa-ajan käytöstä. Eronneista vastaajista vain 22% ilmoitti, että nämä puolisoiden väliset ristiriidat olivat päättyneet niin että kumpikin puolisoista myöntyi suunnilleen yhtä usein ristiriitatilanteessa kun vastaava osuus avioliitossa olevilla oli 65. Peräti kaksi viidestä eronneesta kertoi ettei ristiriitaa oltu yleensä pystytty sopimaan ex-puolison kanssa avioliiton kahtena viimeisenä vuonna.

Luku 8

Yleisimmin parisuhteen ongelmista oli avioliitossa olevien keskuudessa keskusteltu oman puolison kanssa. Naiset kääntyivät miehiä useammin ydinperheen ulkopuolisen oman sosiaalisen verkostonsa eli ystäviensä ja sukulaistensa sekä myös puolison sukulaisten puoleen. Miehet kokivat naisia useammin saaneensa henkistä tukea ongelmatilanteissa puolisoltaan. Naiset olivat saaneet tukea ystäviltaan ja sukulaisiltaan useammin kuin miehet. *Eronneet vastaajat olivat keskustelleet ex-parisuhteensa ongelmista lähinnä ystäviensä sekä ex-puolionsa kanssa.* Naiset olivat miehiä useammin tässäkin ryhmässä keskustelleet ongelmistaan ystäviensä ja sukulaistensa kanssa sekä hakeneet ammattiauttajien apua. Yleisesti ottaen eronneet vastaajat olivat kokeneet saaneensa henkistä tukea parisuhdeongelmissaan hieman vähemmän kuin

avioliitossa olevat. Naisten tukiverkostot olivat kuitenkin laajemmat kuin miesten ja siten naiset selviytyvät myös parisuhteen kariutuessa näiden tukien varassa miehiä paremmin. Ystävien merkitys on nykyään huomattava ja menee usein jopa oman suvun ohitse. Jos miehen ainoa ”uskottu” on ollut oma puoliso ja tämä eron myötä poistuu, on mies varsin heikoilla itsensä varassa.

Avioliitossa olevista vastaajista noin joka kymmenes oli hakenut apua parisuhdeongelmiinsa ammattiauttajalta. Heistä kaksi kolmesta oli naisia. Apua oli useimmin haettu kirkon ja seurakuntien kautta sekä kunnallisista perheneuvoloista ja avioliit-toleireiltä. Psykologit ja parisuhdeterapeutit sekä terveyden- ja sairaanhoitajat olivat useimmin nimettyjä ammattiryhmiä. Yleisimpiä syitä hakeutua ammattiauttajalle olivat puolisoiden väliset kommunikaatiovaikeudet, avioliiton kriisi, masentuneisuus ja oma jaksaminen. *Riittävästi henkistä tukea ammattiauttajalta oli kokenut saaneensa noin puolet apua hakeneista naisista ja kaksi viidestä miehestä,* mutta lähes 14% naisista ja 18% miehistä ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa, jonka kanssa keskustella ja kaksi prosenttia naisista ja reilu kolme prosenttia miehistä ei ollut löytänyt ketään keskustelukumppania.

Eronneista vastaajista 34% oli hakenut ammattiauttajalta apua parisuhdeongelmiinsa. Heistä noin kolme neljästä oli naisia. Apua oli useimmin haettu seurakunnan tai kirkon kautta, mielenterveystoimistoista ja kunnallisista perheneuvoloista. Naiset olivat hakeneet useammin apua terveydenhuollosta ja miehet kirkon piiristä sekä parisuhdeterapeuteilta. Ammattinimikkeistä yleisimpiä olivatkin parisuhdeterapeutti, psykologi ja kirkon työntekijä sekä sosiaalityöntekijä ja terveyden- tai sairaanhoitaja. Yleisimpiä syitä hakea apua olivat olleet erilaiset kommunikointivaikeudet, liiton yleiset ristiriidat, sekä masentuneisuus, eli hyvin samanlaiset syyt kuin avioliitossa olevillakin. Ammattiapua hakeneista naisista 10% haki apua fyysisen väkivallan ja yhtä suuri osa uskottomuuden vuoksi. Naisista yhdeksän prosenttia ja miehistä 3% haki apua päihdeongelmien vuoksi. *Eronneista naisista noin kaksi viidestä ja kolmasosa miehistä oli kokenut saaneensa riittävästi henkistä tukea ammattiauttajalta,* mutta naisista 23% ja miehistä 29% ei ollut löytänyt sopivaa ammattiauttajaa ja naisista neljä prosenttia ja miehistä 10% ei ollut löytänyt ketään kenen kanssa keskustella parisuhdeongelmistaan.

Luku 9

Avioliitossa olevista vastaajista peräti 61% ei ollut kertaakaan kahden viimeksi kulu-neen vuoden aikana ajatellut avioeroa. Usein ero oli käynyt naisista seitsemän prosentin ja miehistä kolmen prosentin mielessä. Naiset olivat siis miehiä useammin harkinneet

eroa. *Naiset myös olivat useammin eron aloitteentekijöitä ja päättivät lopullisesta erosta, vaikka usein sitten eroa haetaankin yhdessä.*

Eronneiden kuvailut erojensa syistä tuovat esille sen, ettei eron taustalla ole yleensä ainoastaan yksi, vaan useampi, ja usein toisiinsa kietoutunut syy. Romanttista rakkautta pidetään länsimaissa keskeisenä syynä solmia avioliitto ja kyselyyn vastanneiden mukaan *rakkauden hiipuminen koettiin useimmin yhdeksi tärkeimmäksi avioeroon päätyksen syyksi. Tämän lisäksi vaikeudet puhua erimielisyyksistä, parisuhteen hoitamattomuus, puolison riittämätön tuki sekä seksuaaliset ongelmat että arvostuksen puute olivat merkittävimpiä avioeroon johtaneita tekijöitä.* Kahdessa vuodessa eroon päätyneiden liittojen eron syyksi nousivat pidempiä liittoja useammin epärealistiset odotukset liitolta ja taloudelliset ongelmat niillä vastaajilla, jotka olivat kokeneet taloudellisen tilanteensa huonoksi avioliittonsa kahden viimeisen vuoden aikana. Kun eronneita vastaajia pyydettiin sitten erittelemään heidän avioeronsa lopullisia syitä, nousi yleisimmäksi syyksi sekä naisilla että miehillä uskottomuus, jonka mainitsi neljäsosa eronneista. Uskottomuuden ilmoittaminen lopulliseksi eron syyksi on mahdollisesti ilmaus siitä, että erilaisia ongelmia on ollut pidemmän aikaa ja ne ovat johtaneet lopulta uskottomuuteen ja sen myötä lopulliseen luottamuksen katoamiseen puolisoitten väliltä ja liiton kariutumiseen. Ehkä keskeisimmäksi syyksi eroon voisi kuitenkin nostaa parisuhteen hoitamattomuuden. Parisuhteelle eli yhteiselle kahdenkeskiselle ajalle, kommunikaatiolle ja tunteen sekä seksielämän ylläpidolle ei olla onnistuttu löytämään riittävästi aikaa arjen töiden ja paineiden puristuksessa.

Eron myötä parempaan suuntaan oli useimmin muuttunut onnellisuus ja itsetunnon vahvuus. Miehillä myös vapaa-ajan määrä ja naisilla suhde omiin lapsiin olivat parantuneet. *Suhde ex-puolisoon, tämän sukuun ja yhteisiin ystäviin oli vastaavasti huonontunut molempien mielestä.* Ero näytti olevan naisille usein onnistuneempi ratkaisu kuin miehille, mikä onkin luonnollista, koska naiset useammin tekevät aloitteen erosta. Avioero on siis monesti elämää suuresti muovaava prosessi. Moni eron läpikäynyt muuttuu myös ihmisenä kun joutuu pohtimaan omaa elämäänsä eron tuoman pettymyksen ja epäonnistumisen tunteen sävyttäessä monien käytännön asioiden hoitamista ja uuden elämän rakentamista.

Eronneista vastaajista 62 % ei ollut katunut koskaan eroaan ja usein sitä oli katunut vain 7 %. Miehet olivat katuneet eroa naisia useammin. *Eroa oli kaduttu useimmin lapsille koituneen mielipahan ja lasten perheen hajoamisen vuoksi ja siksi, että vastaaja yhä rakasti ex-puolisoaan ja kaipasi puolison ja liiton hyviä puolia sekä uskoi, että liitto olisi ollut pelastettavissa, jos parisuhdeongelmia olisi yritetty ratkoa enemmän.* Omien tunteiden sokaisemana ei aina pysty ja jaksaa vaikeuksien keskellä hakea apua ongelmiin.

10.3 Johtopäätökset

Avioeroja ei voida kokonaan estää, ja joskushan ero on jopa paras mahdollinen vaihtoehto. Parisuhteita ja perheitä voidaan kuitenkin tukea ja eroavia ihmisiä auttaa monin eri tavoin entistä paremmin. Perheiden tukeminen ja ongelmien varhainen hoitaminen lisää myös tulevien sukupolvien hyvinvointia. Entistä tiiviimpi yhteistyö eri auttajatahojen (esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimi) kanssa olisi tärkeää myös avioerotapauksissa, sillä erilaisten ongelmien kasaantuminen (esim. sosiaaliset, taloudelliset ja terveydelliset ongelmat) ja siitä aiheutuva stressi voi aiheuttaa varsin vaarallisen ja tuhoavan ”syöksykierteen”. Tässä miesten huomioon ottaminen on erityisen tärkeää, koska heidän tiedetään kokevan eron usein naisiakin raskaampana perheen hajottua ja lasten jäätyä useimmiten äitinsä luokse asumaan (de Bruijn ym. 1994).

Tärkeimpinä asioina hyvässä parisuhteessa tämän selvityksen vastaajat pitivät vahvaa luottamusta puolisoon, arvostusta ja kunnioitusta puolisoa kohtaan sekä puolisoiden samanlaisia elämänarvoja. Myös hyvät kommunikointitaidot ja sitoutuminen perheeseen nähtiin tärkeinä. Vaikka avioliitossa olevat vastaajat olivat hyvin tyytyväisiä parisuhteisiinsa, erityisesti naiset kokivat, ettei puoliso useinkaan kuuntele mitä heillä oli sanottavaa. Miehet olivatkin yleisesti tyytyväisempiä parisuhteen kommunikaatioon kuin naiset. Vaikeudet puhua ja selvittää erimielisyyksiä oli kuitenkin toiseksi yleisimmin esitetty tärkeä eroon johtanut syy heti tunnesyiden jälkeen. Yhteisen ”kielen”, vuorovaikutuksen opettelu ja puolison kuuntelu olisi siis erittäin tärkeää parisuhteen toimimiseksi.

Kotitöiden teko oli yleisin ristiriitojen aiheuttaja avioliitossa olleille vastaajille ja tärkeä ristiriitojen aiheuttaja myös jo eronneiden vastaajien ex-parisuhteessa. Kotitöiden tasaisempi jako puolisoiden kesken, mutta myös kotiapupalveluiden ja lastenhoitopalveluiden entistä runsaampi käyttö lisäisikin puolisoiden yhteistä aikaa ja mahdollisuutta parisuhteen hoitamiseen sekä kummankin puolison omiin harrastuksiin ja sosiaalisten suhteiden hoitoon, kuten suvun ja ystävien tapaamiseen. Parisuhteen hoitamattomuushan nähtiin eronneiden keskuudessa yhdeksi tärkeimmistä eroon johtaneista syistä.

Tulevan puolison hyvä tunteminen ja omista sekä yhteisistä toiveista ja odotuksista puhuminen jo ennen liiton solmimista olisi hyvin tärkeää, mutta myös arjen ja epätyydellisyyden sietäminen, sillä epärealistiset odotukset liitolta olivat yleinen syy nopeasti päättyviin liittoihin.

Tässä selvityksessä 10% eronneista ja 5% avioliitossa olevista ammattiaapia hakeneista naisista oli hakenut apua parisuhteessaan ilmenneen väkivallan vuoksi. Pertun (1998) selvityksen mukaan parisuhdeväkivalta koetaan kuitenkin yhä usein yksityisasiaksi jopa ammattiauttajien keskuudessa ja uhri toimintakykyiseksi aikuiseksi, jonka oletetaan pystyvän toimimaan itse väkivaltatilanteen ratkaisemiseksi. Näinhän ei kuitenkaan ole vaan tähän vaikeaan tilanteeseen tarvitaan yleensä niin ammattiauttajien kuin oman lähipiirinkin tukea. Ilahduttava uudistus ammattiauttajien avuksi on vuoden 2004 alussa käyttöön otettava kuntien uusi lastenneuvolaopas, joka sisältää kyselykaavakkeen parisuhdeväkivallasta. Toivottavasti tämä suositus otetaan käyttöön ja parisuhdeväkivalta- tapaukset saadaan entistä paremmin seuloitua esiin neuvoloissa ja tarvittavan ammattiaavun piiriin (Neuvoloiden toiminnalle... 2003). Erittäin hyvä ja kannatettava on myöskin ajatus (esim. Notko 2000) siitä, että kouluissa annettaisiin perhe- ja asennekasvatusta jossa käsiteltäisiin mm. parisuhteeseen, kommunikaatiotaitoihin ja tunteiden ilmaisuun liittyviä asioita ja näin ennaltaehkäistäisiin myös avioeroihin johtavia tekijöitä.

Ystävien ja omien sukulaisten tuen merkitys parisuhdeongelmissa oli hyvin tärkeää, mutta ammattiauttajilla on oma tärkeä roolinsa. Varsin moni vastaaja (eronneista vastaajista peräti 23% naisista ja 29% miehistä) ei kuitenkaan ollut löytänyt sopivaa ammattiaapia sitä etsiessään. Huolestuttavaa oli myös se, että 10% eronneista miehistä ja 4% eronneista naisista ei ollut löytänyt ketään kenen kanssa keskustella parisuhdeongelmistaan. Niinpä tarvittaisiin lisää helposti saavutettavia palveluja ilman pitkiä jonotusaikoja. Tässä esimerkiksi työterveyshuollolla voisi olla entistä tärkeämpi rooli (Heikkinen 2003). Myös erilaisilla pariterapiapalveluilla on oma tärkeä roolinsa avun kentässä. Lisäksi miesten sekä parisuhteen parempi huomioon ottamista äitiys- ja lastenneuvoloissa vahvistaisi parisuhdetta ja isien roolia perheissä. Toisaalta tarvitaan myös ”herkkäkorvaisia” ja päättäväisiä ystäviä, sekä omaisia ja ammattiauttajia ottamaan huomioon myös lapset entistä paremmin vanhempien parisuhdekriisien aikana, sillä moni vastaaja katui eroaan erityisesti lapsille koituneiden surujen ja vaikeuksien vuoksi.

Päätös siitä, milloin avioliitto pitäisi lopettaa vaihtelee pareittain. Ei ole olemassa sääntöjä sille milloin suhdetta kannattaa jatkaa ja milloin siitä on syytä luopua. Kriittinen erohalun piste ei ole kaikille sama, eikä ero ole juuri koskaan helppo ja yksinkertainen. Tuskin kukaan pystyy kattavasti ja tasapuolisesti ymmärtämään oman suhteensa epäonnistumisen syitä. Syitä hakemalla ihmiset pyrkivät kuitenkin tekemään erostaan inhimillisesti ymmärrettävän ja hyväksyttävän. (Määttä 2002.)

Lähes kaksi viidestä vastaajasta oli katunut joskus avioeroaan, miehet naisia useammin. Sinkkosen (1998) mielestä miehillä onkin taipumus pitää vaimon tyytymättömyyden ilmauksia kiusallisena, mutta enemmän tai vähemmän asiaan kuuluvana marinana. Siksi vaimon ryhtyminen konkreettisiin toimiin eron suhteen tulee yllätyksenä ja moni mies tajuaakin kylmän realiteetin vasta kun ero on jo tapahtunut ja ymmärtää näin liian myöhään menetyksensä suuruuden. Toisaalta 53% eronneista miehistä piti vaimon ”nalkutusta” tärkeänä eroon johtaneena syynä. Voitaissiinkin miettiä olisiko avioeroa hakeville hyvä tarjota ammattiauttajan apua (esimerkiksi esitteinä, oppaina tai neuvontana terveyskeskuksissa, sosiaalitoimistoissa ja työterveyshuollossa), varsinkin tilanteissa joissa avioero koskettaa myös lapsia ja sovitaan lasten huoltajuuskysymyksistä. Moni eroava ei edes tiedä mistä kaikkialta ammattiapua voi hakea (Heikkinen 2003).

Tutkimustietoa parisuhteista tarvitaan lisää. Erityisesti paneelitutkimuksellinen tieto, joka koskee esimerkiksi parisuhteiden purkautumista olisi hyödyllistä parien hoidon ja erojen ennaltaehkäisyn kannalta. Myös pariterapeuttien ja muiden ammattiauttajien kokemuksellisen tiedon yhdistäminen parisuhteista saadun tutkimustiedon kanssa olisi erittäin hedelmällistä ja tärkeää. Lisäksi avo- ja avioeroihin yhteydessä olevista tekijöistä sekä näiden eroavuuksista ja seurauksista sekä siitä, miten lapset kokevat vanhempiensa eron, tarvittaisiin myös lisää tutkimuksellista tietoa.

Lähteet:

- Amato, Paul, R. & Rogers, Stacy, J. 1997. A Longitudinal Study of Marital Problems and Subsequent Divorce. *Journal of Marriage and the Family* 59: 612 – 624.
- Amato, Paul, R. 1993. Children's Adjustment to Divorce: Theories, Hypotheses, and Empirical Support. *Journal of Marriage and the Family*, Number 1, pp. 23 – 38.
- Avioliittolaki. Suomen Asetuskokoelma, 411/1987.
- de Bruijn, Tejo & Homm, Marja & Talasterä, Sirkka. 1994. Suomalaisen miehen selviytyminen avioerotilanteessa. Teoksessa Taskinen, Sirpa (toim.) ”En ole katkera mutta kuitenkin...” Avioerosta selviytyminen ja perheasiain sovittelu. *Stakes. Raportteja* 166, s. 49 – 100.
- Council of Europe. 2002. Recent demographic developments in Europe.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Modernity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Glenn, Norval D. 1990. Quantitative Research on Marital Quality in the 1980s: A Critical Review. *Journal of Marriage and the Family* 52, Number 4, pp. 818 – 831.
- Gothoni, Raili. 1990. Vanhusten sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki. Tutkimus kalliolaisten ja kiteeläisten vanhusten elämäntilanteesta, sosiaalisista verkostoista ja tuesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus julkaisu 1990:2.
- Heikkinen, Anne. 2003. Miehen kokema työkyky avioeroprosessin aikana – haaste työterveyshuollolle. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos.
- Jallinoja, Riitta. 2000. *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Jalovaara, Marika. 2001. Socio-economic status and divorce in first marriages in Finland 1991-93. Paper presented at the European Population Conference 2001 in Helsinki, Finland, 7-9 June.
- Kainulainen, Sakari. 1998. Elämäntapahtumat ja elämään tyytyväisyys eri sosiaaliluokissa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 62.
- Kartovaara, Leena & Sauli, Hannele. 2000. *Suomalainen lapsi*. Väestö 2000:7. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kiiski, Jouko. 2002. Rakkaus lamassa. Parisuhdeongelmat ja 1990-luvun talouskriisi. Kirkon tutkimuskeskus, Sarja A nro 77. 2002.
- Larson, J. & Holman T. 1994. Premarital Predictors of Marital Quality and Stability: An Applied Literature Review. *Family Relations* 43, pp. 228 – 237.
- Litmala, Marjukka. 2001. Avioeroprosessin piirteet. Tutkimus helsinkiläisistä avioeroista vuonna 2000. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Tutkimustiedonantoja 55.

- Locke, Harvey, J. & Wallace, Karl, M. 1959. Short Marital-Adjustment and Prediction Tests: Their Reliability and Validity. *Marriage and Family Living*, August 1959: 251 – 255.
- Määttä, Kaarina. 2002. *Avioeron tuska ja helpotus*. Helsinki: Tammi.
- Määttä, Kaarina. 2000. *Kestävä parisuhde*. Helsinki: WSOY.
- Neuvoloiden toiminnalle on tulossa uusia suosituksia. 2003. Saatavana [www-muodossa http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa/kotimaa.shtml?2003/10/191833](http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa/kotimaa.shtml?2003/10/191833). 23.10.2003.
- Nikander, Timo. 1996. Perheiden muodostuminen ja hajoaminen. Avo- ja avioparien yhteen ja erilleen muutto. *Tilastokeskus. Väestö* 1996:17.
- Norton, Robert. 1983. Measuring Marital Quality: A Critical Look at the Dependent Variable. *Journal of Marriage and the Family*, Number 1, pp. 141 – 151.
- Notko, Marianne. 2000. Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 11/ 2000.
- Perttu, Sirkka. 1998. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimus ammattityöntekijöiden toiminnasta ja työn kehittämistarpeista 1998. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja 19.
- Reuna, Veera. 1998. *Perhebarometri 1998*. Vastuu perheen arjessa. Väestöliiton Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E 4/1998.
- Roach, Arthur, J., Frazier, Larry, P. & Bowden, Sharon, R. 1981. The Marital Satisfaction Scale: Development of a Measure for Intervention Research. *Journal of Marriage and the Family*, Number 3, pp. 537 – 546.
- Rytönen, Outi & Hautsalo, Katriina. 1999. Laadukas parisuhde: Onnea ja vuorovai-
kutusta. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 10/1999.
- Sinkkonen, Jari. 1998. *Yhdessä isän kanssa*. Juva: WSOY.
- Sinkkonen, Merja & Kinnunen, Ulla. 1996. Vapaa-aika ja tyytyväisyys elämään. Teoksessa Pulkkinen, Lea (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 90 – 102.
- Snyder, Douglas K. 1979. Multidimensional Assessment of Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, Number 4, pp. 813 – 823.
- Tilastokeskus. 1972. *Suomen tilastollinen vuosikirja 1971*. Helsinki.
- Tilastokeskus. 1975. *Väestömuutokset 1971*. Helsinki.
- Tilastokeskus. 1981. *Suomen tilastollinen vuosikirja 1980*. Helsinki.
- Tilastokeskus. 1982. *Väestö 1980. Väestörakenne ja väestömuutokset. Koko maa ja läänit. Suomen virallinen tilasto 4 A: 145*.

- Tilastokeskus. 1991. Väestörakenne ja väestömuutokset 1988. Väestö 1991:7.
- Tilastokeskus. 2002a. Suomen tilastollinen vuosikirja 2002. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2002b. Väestömuutokset 2001. Väestö 2002:11. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2002c. Perheet 2001. Väestö 2002:10. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2002d. Väestörakenne 2001. Väestö 2002:6. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2003a. Väestörakenne 2002. Väestö 2003:5. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2003b. Väestön koulutusrakenne kunnittain 2001. Koulutus 2003:2. Helsinki.
- Tolkki-Nikkonen, Mirja. 1990. Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Tolkki-Nikkonen, Mirja. 1985. Kun ei odota ei kärsi, kun ei vaadi ei paljon pety. Acta Universitatis Tamperensis, ser A Vol. 191. Tampereen yliopisto.
- Waite, Linda. 1995. Does Marriage Matter? Demography, Vol. 32, No. 4, pp. 483 – 507.
- Wang, Hongyu & Amato, Paul, R. 2000. Predictors of Divorce Adjustment: Stressors, Resources and Definitions. Journal of Marriage and the Family 62: 655 – 668.
- Wellman, Barry & Wortley Scot. 1990. Different Strokes from Different Folks: Community Ties and Social Support. American Journal of Sociology 96, Number 3: 558 – 88.
- Wills, T.A. 1985. Supportive Functions of Interpersonal Relationships. Teoksessa Cohen, S. & Syme, S.L. (toim.) Social Support and Health. Orlando: Academic Press Inc., 61 – 82.

Liitteet:

Liitetaulukko 1. Oletteko samaa vai eri mieltä seuraavien väitteiden kanssa?

	N	Täysin samaa mieltä %	Samaa mieltä %	Siltä väliiltä %	Eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Yht. %
1. Meillä on hyvä avioliitto	972	49	38	9	2	1	100
2. Pienetkin erimielisyydet päätyvät puolisoni kanssa suureen riitaan	972	1	2	13	50	34	100
3. Teen kaikkeni, että avioliittomme kestäisi	970	36	42	17	4	1	100
4. Avioliitto on "hionut särmää" persoonallisuudestani	966	18	43	24	13	2	100
5. Puolisoni ei kuuntele useinkaan mitä minulla on sanottavaa	971	2	6	19	55	19	100
6. Nautin usein keskusteluistamme puolisoni kanssa	971	20	46	28	5	1	100
7. Avioliittomme käy vuosi vuodelta minulle vaikeammaksi	973	2	2	6	42	48	100
8. Emme jaa puolisoni kanssa samaa elämänfilosofiaa	971	2	5	12	45	37	100
9. Toivon joskus etten olisi mennyt naimisiin nykyisen puolisoni kanssa	972	2	6	10	29	53	100
10. Pelkään, että puolisoni hakee avioeroa	972	1	2	4	35	59	100
11. Yleensä puolisoni ymmärtää tunteitani	970	21	51	21	5	1	100
12. Riidat liitossamme lisääntyivät lasten syntymän myötä	869	6	15	21	36	23	100
13. Uskon, että olemme onnellisesti naimisissa puolisoni kanssa vielä 10 vuoden kuluttuakin	972	48	37	11	2	2	100
14. Puolisoni käyttää liikaa rahaa kysymättä minulta ensin	972	2	5	13	39	41	100
15. Meillä on puolisoni kanssa monia yhteisiä mielenkiinnon kohteita	973	15	39	34	10	1	100
16. En tiedä onko puolisoni koskaan todella rakastanut minua	970	1	2	4	33	60	100
17. Puolisoni on mielestäni liian harvoin kiinnostunut seksistä	971	4	12	18	34	32	100
18. Puolisoni kunnioittaa ja arvostaa minua	972	38	45	13	3	1	100

Liitetaulukko 2. Kuinka usein on ollut ristiriitoja puolison kanssa kahden viimeksi kuluneen avioliittovuoden aikana?

	N	Päivittäin %	Viikoittain %	Noin kerran kuukau- dessa %	Muuta- man kerran vuodessa %	Ei koskaan %	Yht. %
1. Rahan käyttö	701	1	11	21	48	19	100
2. Uskonto	661	0	0	1	11	88	100
3. Puolison ystävät	691	0	0	2	31	67	100
4. Erilaiset arvot/elämäntyyli	696	0	4	13	48	35	100
5. Seksiin liittyvät asiat	696	1	9	16	49	26	100
6. Uskottomuus	622	0	1	1	13	85	100
7. Miehen työ	686	1	5	18	38	38	100
8. Vaimon työ	652	0	4	11	34	52	100
9. Kotitöiden teko	704	2	19	31	37	12	100
10. Alkoholin/muiden päihteidenkäyttö	660	1	2	9	34	55	100
11. Vapaa-ajan käyttö	702	0	8	21	52	19	100
12. Lasten kasvatus	645	1	9	22	48	20	100
13. Teidän (vastaajan) ystävänne	697	0	1	5	28	66	100
14. Kanssakäyminen sukulaisten kanssa	704	0	1	8	54	37	100
15. Työn ja perheen yhteensovittaminen	698	2	8	21	46	24	100
16. Mustasukkaisuus	672	0	2	4	33	61	100
17. Yhdessä vietetyn ajan määrä	703	2	7	22	48	21	100
18. Läheisyyden ja tunteiden ilmaisu	703	2	7	23	47	22	100
19. Puolisoitten välinen keskustelu/sen puute	699	2	6	23	50	19	100

Liitetaulukko 3. Kuinka usein oli ristiriitoja ex-puolison kanssa kahden viimeisen avioliittovuoden aikana.

	N	Päivittäin %	Viikoit- tain %	Noin kerran kuukau- dessa %	Muuta- man kerran vuodessa %	Ei kos- kaan %	Yht. %
1. Rahan käyttö	646	9	30	22	23	16	100
2. Uskonto	598	1	1	3	10	85	100
3. Puolison ystävät	637	1	12	14	32	41	100
4. Erilaiset arvot/elämäntyyli	644	11	25	26	22	15	100
5. Seksiin liittyvät asiat	642	5	23	24	24	24	100
6. Uskottomuus	614	3	11	9	33	44	100
7. Miehen työ	623	7	16	17	22	38	100
8. Vaimon työ	604	3	8	12	26	52	100
9. Kotitöiden teko	645	11	22	27	23	17	100
10. Alkoholin/muiden päihteidenkäyttö	631	7	16	18	23	37	100
11. Vapaa-ajan käyttö	644	6	27	27	25	15	100
12. Lasten kasvatus	428	7	19	22	24	27	100
13. Teidän (vastaajan) ystävänne	633	3	10	16	30	41	100
14. Kanssakäyminen sukulaisten kanssa	642	2	10	22	40	26	100
15. Työn ja perheen yhteensovittaminen	626	6	20	18	28	28	100
16. Mustasukkaisuus	637	7	15	15	32	31	100
17. Yhdessä vietetyn ajan määrä	647	7	25	25	26	17	100
18. Läheisyyden ja tunteiden ilmaisu	643	11	30	26	23	10	100
19. Puolisoiden välinen keskustelu/sen puute	644	15	33	25	19	8	100

Liitetaulukko 4. Keneltä on saanut mielestään riittävästi henkistä tukea (voi puhua ja tuli kuulluksi) parisuhteessaan? Avioliitossa olevat naiset.

	N	Riittä- västi %	Lähes riittävästi %	Hieman tukea %	Ei riittävästi tukea %	Ei lainkaan tukea %	En odottanut /hakenut tukea %	Yht. %
1. puolisolta	584	41	42	9	7	1	0	100
2. ystäviltä	581	44	30	17	0	1	8	100
3. omilta sukulaisilta	579	25	22	24	5	3	21	100
4. puolison sukulaisilta	579	9	12	22	7	7	43	100
5. tuttavilta	577	6	7	24	1	4	58	100
6. työtovereilta	572	7	8	21	1	2	61	100
7. ammattiauttajalta	572	4	2	5	2	2	85	100

Liitetaulukko 5. Keneltä on saanut mielestään riittävästi henkistä tukea (voi puhua ja tuli kuulluksi) parisuhteessaan? Avioliitossa olevat miehet.

	N	Riittä- västi %	Lähes riittävästi %	Hieman tukea %	Ei riittävästi tukea %	Ei lainkaan tukea %	En odottanut /hakenut tukea %	Yht. %
1. puolisolta	385	56	33	9	1	0	1	100
2. ystäviltä	379	23	21	26	4	1	25	100
3. omilta sukulaisilta	379	14	13	25	6	3	39	100
4. puolison sukulaisilta	376	8	11	20	9	5	47	100
5. tuttavilta	377	4	9	20	6	3	58	100
6. työtovereilta	377	6	8	19	3	6	58	100
7. ammattiauttajalta	376	2	3	2	2	2	89	100

Liitetaulukko 6. Keneltä sai mielestään riittävästi henkistä tukea (voi puhua ja tuli kuulluksi) ex-parisuhteessaan? Eronneet naiset.

	N	Riittävästi %	Lähes riittävästi %	Hieman tukea %	Ei riittävästi tukea %	Ei lainkaan tukea %	En odottanut /hakenut tukea %	Yht. %
1. ex-puolisolta	483	5	9	16	36	29	5	100
2. ystäviltä	483	38	31	23	5	1	2	100
3. omilta sukulaisilta	481	26	20	20	12	6	16	100
4. ex-puolison sukulaisilta	481	5	5	18	11	17	44	100
5. tuttavilta	479	5	11	23	8	6	47	100
6. työtovereilta	477	10	10	19	5	7	49	100
7. ammattiauttajalta	477	10	9	11	7	7	56	100

Liitetaulukko 7. Keneltä sai mielestään riittävästi henkistä tukea (voi puhua ja tuli kuulluksi) ex-parisuhteessaan? Eronneet miehet.

	N	Riittävästi %	Lähes riittävästi %	Hieman tukea %	Ei riittävästi tukea %	Ei lainkaan tukea %	En odottanut /hakenut tukea %	Yht. %
1. ex-puolisolta	254	5	19	21	31	16	8	100
2. ystäviltä	254	18	28	30	7	3	14	100
3. omilta sukulaisilta	254	15	19	24	10	5	27	100
4. ex-puolison sukulaisilta	253	6	7	18	9	18	42	100
5. tuttavilta	252	4	8	27	11	10	40	100
6. työtovereilta	253	6	10	17	9	12	46	100
7. ammattiauttajalta	249	2	6	10	4	12	66	100

Liitetaulukko 8. ”Onko jokin elämässänne muuttunut avioeron myötä parempaan tai huonompaan?” Naisten (N=299-484) ja miesten (N=165-254) osuudet eri vastausvaihtoehtoissa.

	Parempaan %		Pysynyt samana %		Huonompaan %	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
1. Itsetuntonne vahvuus	78	65	17	27	5	8
2. Suhde lapsiin	61	38	37	44	2	18
3. Suhde ex-puolisoonne	34	29	33	29	33	42
4. Suhde sukulaisiin	32	26	61	67	7	7
5. Suhde ystäviin	43	31	52	63	5	6
6. Suhde ex-puolisonne sukulaisiin	8	4	33	42	59	54
7. Suhde yhteisiin ystäviin	6	5	40	46	54	49
8. Suhtautumisenne työhönne	44	41	53	52	3	7
9. Sosiaalinen asemanne (status)	43	36	44	54	13	10
10. Taloudellinen asemanne	49	50	27	28	24	22
11. Taakka perheen arjen tehtävistä	41	37	39	47	20	16
12. Onnellisuutenne	88	67	6	15	6	18
13. Asumisenne taso	49	42	35	37	16	21
14. Vapaa-ajan määrä	48	55	32	30	20	15

